

Warunki życia ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016–2018

Living conditions of the population
in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2016–2018

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Olsztynie, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Olsztyn, Warmińsko-Mazurski Centre for Regional Surveys

Autor

Author

Mariola Kardasińska, Beata Olszewska, Mariola Ornoch, Magda Stankiewicz, Alicja Żebiałowicz

Kierujący

Supervisor

Elżbieta Lorek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Joanna Abramowicz, Marcin Błaszczyk, Aleksandra Kłosińska, Wioletta Wasilewska

ISBN 978-83-63285-65-4

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

olsztyn.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data please indicate the source

Urząd Statystyczny
w Olsztynie

10-555 OLSZTYN, UL. TADEUSZA KOŚCIUSZKI 78/82

Przedmowa

Przekazuję Państwu publikację „Warunki życia ludności w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2016–2018”. Celem publikacji jest identyfikacja oraz analiza najistotniejszych dziedzin kształtujących jakość życia ludności.

Przedmiotem badań w niniejszym opracowaniu stały się podstawowe kategorie związane z sytuacją demograficzną, rynkiem pracy, dochodami i wydatkami ludności, cenami, warunkami mieszkaniowymi, infrastrukturą techniczną, edukacją, ochroną zdrowia i opieką społeczną, sportem i wypoczynkiem, bezpieczeństwem oraz aktywnością gospodarczą regionu.

Publikację wzbogacono o wykresy i mapy, które ilustrując przebieg najważniejszych zjawisk społecznych i gospodarczych umożliwiają dokonywanie porównań międzywojewódzkich oraz międzypowiatowych w regionie.

Przekazując do rąk Państwa niniejsze opracowanie składam serdeczne podziękowania wszystkim osobom i instytucjom za współpracę oraz przekazane dane, które przyczyniły się do wzbogacenia zawartości publikacji. Wyrażam również nadzieję, że publikacja dostarczy cennych informacji wszystkim zainteresowanym tematyką warunków życia ludności w naszym województwie. Jednocześnie proszę o zgłaszanie uwag i sugestii, które pozwolą udoskonalić kolejne opracowania z tego zakresu tematycznego.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Marek Morze

Olsztyn, listopad 2019 r.

Preface

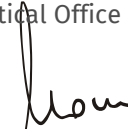
I present the publication “Living conditions of the population in Warmińsko-Mazurskie Voivodship in 2016–2018”. The aim of the study is an identification and analysis of the most significant areas shaping the quality of life of the population.

Basic categories associated with the demographic situation, labour market, incomes and expenses, prices, housing conditions, technical infrastructure, education, health care and social welfare, sport and rest, safety and economic activity are the subject of the research in this study.

The elaboration is enhanced with graphs and maps that illustrate the most important social and economic phenomena and enable comparisons between voivodships, as well as between powiats in the region.

Presenting this publication I would like to express my sincere gratitude to all persons and institutions for the cooperation and delivered data that enriched content of the publication. I hope this publication will deliver valuable information for all persons interested in the subject of living conditions of the population in our voivodship. At the same time I kindly ask for any comments and suggestions that will allow to improve next editions in this thematic scope.

Director
of the Statistical Office in Olsztyn

Marek Morze

Olsztyn, November 2019

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	11
Symbols. Major abbreviations	
Synteza	12
Executive summary	
Ludność i procesy demograficzne	16
Population and demographic processes	
Sytuacja na rynku pracy	23
Situation on the labour market	
Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych	31
Incomes of the population and conditions of households	
Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych	37
Prices and sale of consumer goods and services	
Warunki mieszkaniowe	43
Dwelling conditions	
Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej	47
Condition and usage of technical infrastructure	
Edukacja i wychowanie	53
Education	
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	61
Health care and social welfare	
Sport i wypoczynek	67
Sport and rest	
Bezpieczeństwo publiczne	71
Public safety	
Potencjał i aktywność ekonomiczna	73
Potential and economic activity	
Uwagi metodologiczne	77
Methodological notes	
Zakres danych	77
Scope of data	
Objaśnienia podstawowych pojęć	77
Explanation of basic definitions	

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.	Ludność według płci i wieku w 2018 r.	19
Chart 1.	Population by sex and age in 2018	
Wykres 2.	Współczynnik dzietności w latach 2016–2018	20
Chart 2.	Fertility rate in 2016–2018	
Wykres 3.	Ruch naturalny ludności w latach 2010–2018	21
Chart 3.	Vital statistics of population in 2010–2018	
Wykres 4.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2016–2018	22
Chart 4.	Net internal and international migration for permanent residence per 1000 population in 2016–2018	
Wykres 5.	Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej w 2018 r.	27
Chart 5.	Structure of population aged 15 and more by economic activity in 2018	
Wykres 6.	Struktura pracujących w 2018 r.	27
Chart 6.	Structure of employed persons in 2018	
Wykres 7.	Struktura biernych zawodowo w 2018 r.	28
Chart 7.	Structure of economically inactive persons in 2018	
Wykres 8.	Struktura pracujących według wybranych sekcji PKD w latach 2016–2018.....	29
Chart 8.	Structure of employed persons by selected PKD sections in 2016–2018	
Wykres 9.	Wybrane kategorie bezrobotnych w latach 2016–2018	30
Chart 9.	Selected categories of unemployed persons in 2016–2018	
Wykres 10.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według wybranych sekcji PKD w 2018 r.	33
Chart 10.	Average monthly gross wages and salaries by selected PKD sections in 2018	
Wykres 11.	Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników pełnozatrudnionych według wybranych grup zawodów za październik 2016 r.	34
Chart 11.	Average monthly gross wages and salaries of full-time paid employees by selected occupational groups for October 2016	
Wykres 12.	Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w latach 2016–2018.....	35
Chart 12.	Structure of expenditures in households per capita in 2016–2018	
Wykres 13.	Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce w 2018 r.	36
Chart 13.	Structure of expenditures in households per capita in Poland in 2018	
Wykres 14.	Udział grup towarów i usług konsumpcyjnych w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w 2018 r.	39
Chart 14.	Share of groups of consumer goods and services in the maintenance costs of households in 2018	
Wykres 15.	Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	39
Chart 15.	Prices indices of consumer goods and services	
Wykres 16.	Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych według podstawowych grup potrzeb w latach 2016–2018.....	40
Chart 16.	Price indices of consumer goods and services by basic groups of needs in 2016–2018	

Wykres 17. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów żywnościowych w latach 2015–2018	40
Chart 17. Indices of average retail prices of selected foodstuffs in 2015–2018	
Wykres 18. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów nieżywnościowych w latach 2015–2018	41
Chart 18. Indices of average retail prices of selected non-foodstuffs in 2015–2018	
Wykres 19. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych usług w latach 2015–2018	41
Chart 19. Indices of average retail prices of selected services in 2015–2018	
Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w 2018 r.	49
Chart 20. Dwellings fitted with installations in % of total number of dwellings in 2018	
Wykres 21. Udział poszczególnych form budownictwa w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania	49
Chart 21. Share of particular forms of the construction in total number of dwellings completed	
Wykres 22. Samochody osobowe zarejestrowane w latach 2016–2018	52
Chart 22. Registered passenger cars in 2016–2018	
Wykres 23. Struktura samochodów osobowych zarejestrowanych według wieku w 2018 r.	52
Chart 23. Structure of registered passenger cars by age in 2018	
Wykres 24. Edukacja według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2018/2019	57
Chart 24. Education by level in the 2018/2019 school year	
Wykres 25. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2018/2019	58
Chart 25. Children attending pre-primary education establishments by place of residence in the 2018/2019 school year	
Wykres 26. Współczynnik skolaryzacji brutto według typu szkół w roku szkolnym 2018/2019	58
Chart 26. Gross enrolment rate by type of schools in the 2018/2019 school year	
Wykres 27. Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2018/2019	59
Chart 27. Structure of students in secondary schools by the type of school in the 2018/2019 school year	
Wykres 28. Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2018/2019	59
Chart 28. Teaching foreign language as a compulsory subject in schools for children and youth in the 2018/2019 school year	
Wykres 29. Studenci według rodzajów szkół wyższych w roku akademickim 2018/2019	60
Chart 29. Students by type of higher education institutions in the 2018/2019 academic year	
Wykres 30. Lekarze specjaliści pracujący w zakładach opieki zdrowotnej według głównego miejsca pracy w 2018 r.	63
Chart 30. Doctors specialists in health care institutions by the main workplace in 2018	
Wykres 31. Ludność na 1 zakład ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	63
Chart 31. Population per out-patient health care centre	
Wykres 32. Zachorowania na niektóre choroby zakaźne i zatrucia na 100 tys. ludności w 2018 r.	64
Chart 32. Incidence of some infectious diseases and poisonings per 100 thousand population in 2018	

Wykres 33. Rodzinna piecza zastępcza	65
Chart 33. Family foster care	
Wykres 34. Wartość udzielonych świadczeń pomocy społecznej w latach 2016–2018	66
Chart 34. Value of social welfare benefits granted in 2016–2018	
Wykres 35. Ćwiczący w klubach sportowych	69
Chart 35. Persons practising sports in sport clubs	
Wykres 36. Wybrane wskaźniki dotyczące kultury na 1000 ludności	70
Chart 36. Selected indices of culture per 1000 population	
Wykres 37. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności w latach 2016–2018	72
Chart 37. Ascertained crimes in completed preparatory proceedings per 1000 population in 2016–2018	
Wykres 38. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności	75
Chart 38. Gross value added by kind of activity	
Wykres 39. Produkt krajowy brutto i dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (ceny bieżące)	76
Chart 39. Gross domestic product and gross disposable income of the households sector per capita (current prices)	
Wykres 40. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem na 1 mieszkańca .	76
Chart 40. Revenue and expenditure of budgets of local government units per capita	

Spis map

List of maps

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według powiatów w 2018 r.....	19
Map 1. Population density population by powiats in 2018	
Mapa 2. Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów w 2018 r.....	20
Map 2. Age dependency ratio by powiats in 2018	
Mapa 3. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.....	21
Map 3. Natural increase per 1000 population by powiats in 2018	
Mapa 4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.....	22
Map 4. Total net internal and international migration for permanent residence per 1000 population by powiats in 2018	
Mapa 5. Pracujący według województw w 2018 r.	28
Map 5. Employed persons by voivodships in 2018	
Mapa 6. Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących według województw w 2018 r. .	29
Map 6. Persons injured in accidents at work per 1000 employed persons by voivodships in 2018	
Mapa 7. Stopa bezrobocia według powiatów w 2018 r.	30
Map 7. Unemployment rate by powiats in 2018	
Mapa 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według województw w 2018 r.	33
Map 8. Average monthly gross wages and salaries by voivodships in 2018	

Mapa 9.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2018 r.	34
Map 9.	Average monthly gross wages and salaries by powiats in 2018	
Mapa 10.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2018 r.	35
Map 10.	Average monthly available income of households per capita by voivodships in 2018	
Mapa 11.	Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji według województw w 2018 r.	36
Map 11.	Share of persons in households living below subsistence minimum by voivodships in 2018	
Mapa 12.	Sprzedaż detaliczna towarów na 1 mieszkańca według województw w 2018 r.	42
Map 12.	Retail sales per capita by voivodships in 2018	
Mapa 13.	Sprzedaż z działalności gastronomicznej na 1 mieszkańca w zł oraz liczba placówek gastronomicznych według województw w 2018 r.	42
Map 13.	Revenues from catering per capita and number of catering establishments by voivodships in 2018	
Mapa 14.	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według województw w 2018 r.	45
Map 14.	Dwelling stocks per 1000 population by voivodships in 2018	
Mapa 15.	Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.	45
Map 15.	Dwelling stocks per 1000 population by powiats in 2018	
Mapa 16.	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według województw w 2018 r.	46
Map 16.	Average useful floor area of dwellings per capita by voivodships in 2018	
Mapa 17.	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę według powiatów w 2018 r.	46
Map 17.	Average useful floor area per dwelling per capita by powiats in 2018	
Mapa 18.	Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km ² powierzchni według województw w 2018 r.	50
Map 18.	Water supply distribution network per 100 km ² of total area by voivodships in 2018	
Mapa 19.	Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km ² powierzchni według województw w 2018 r.	50
Map 19.	Sewage system per 100 km ² of total area by voivodships in 2018	
Mapa 20.	Linie kolejowe eksploatowane na 100 km ² powierzchni według województw w 2018 r.	51
Map 20.	Railway lines operated per 100 km ² of total area by voivodships in 2018	
Mapa 21.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni według województw w 2018 r. ..	51
Map 21.	Hard surface public roads per 100 km ² of total area by voivodships in 2018	
Mapa 22.	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności według województw w roku akademickim 2018/2019	60
Map 22.	Students of higher education institutions per 10 thousand population by voivodships in the 2018/2019 school year	
Mapa 23.	Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych według województw w 2018 r.	64
Map 23.	Number of population per bed in general hospitals by voivodships in 2018	
Mapa 24.	Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według powiatów w 2018 r.	65
Map 24.	Number of population per generally available pharmacy by powiats in 2018	
Mapa 25.	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw w 2018 r.	66
Map 25.	Beneficiaries of social assistance benefits per 10 thousand population by voivodships in 2018	
Mapa 26.	Ćwiczący w klubach sportowych na 10 tys. ludności według powiatów w 2018 r.	69
Map 26.	Persons practising sports in sport clubs per 10 thousand population by powiats in 2018	

Mapa 27. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności według województw w 2018 r.	70
Map 27. Audience in theatres and music institutions per 1000 population by voivodships in 2018	
Mapa 28. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według powiatów w 2018 r. ..	72
Map 28. Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by powiats in 2018	
Mapa 29. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) według województw w 2017 r.	75
Map 29. Gross domestic product per capita (current prices) by voivodships in 2017	

Tablice Excel

Excel tables

Tabl. I. Ważniejsze dane o warunkach życia ludności w województwie Major data on living conditions of the population in the voivodship
Tabl. II. Powiaty na tle województwa w 2016 r. Powiats against the background of the voivodship in 2016
Tabl. III. Powiaty na tle województwa w 2017 r. Powiats against the background of the voivodship in 2017
Tabl. IV. Powiaty na tle województwa w 2018 r. Powiats against the background of the voivodship in 2018
Tabl. V. Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2016 r. Warminsko-Mazurskie against the background of the country in 2016
Tabl. VI. Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2017 r. Warminsko-Mazurskie against the background of the country in 2017
Tabl. VII. Warmińsko-mazurskie na tle kraju w 2018 r. Warminsko-Mazurskie against the background of the country in 2018

W wersji angielskiej: przedmowa, spis treści, synteza, tablice, wykresy, mapy, uwagi metodologiczne.
English version: preface, contents, executive summary, tables, charts, maps, methodological notes.

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	zupetny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych data not available or not reliable
Znak x	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe not applicable
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy term indicates that not all elements of sum are given

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

zł	złoty PLN
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
m ²	metr kwadratowy square metre
m ³	metr sześcienny cubic metre
ha	hektar hectare
p.u.	powierzchnia użytkowa useful floor area
p. proc.	punkt procentowy percentage point
szt.	sztuki pcs

Synteza

W latach 2011–2018 liczba ludności województwa warmińsko-mazurskiego systematycznie zmniejszała się, szczególnie w miastach i wśród mężczyzn. Obserwowany spadek liczby mieszkańców był spowodowany ubytkiem migracyjnym ludności województwa, a w latach 2013, 2015, 2016 i 2018 również ujemnym przyrostem naturalnym. Udział ludności województwa w ogólnej liczbie ludności Polski od roku 2016 wynosił 3,7% i uplasował województwo na 12 pozycji w kraju.

W województwie następował proces starzenia się ludności, jednak w porównaniu do innych województw warmińsko-mazurskie charakteryzowało się w 2018 r. wysokim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz najniższym w kraju udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. Wartość środkowa wieku ludności (mediana) stale wzrasta, w 2018 r. wskaźnik ten wynosił 40,3 lata, wobec 40,9 lat w Polsce. Wydłużanie życia miało wpływ na wartość współczynnika obciążenia demograficznego, który wzrósł z 53 osób w 2011 r. do 62 osób w 2018 r.

W latach 2016–2018 aktywność zawodowa ludności województwa systematycznie rosła, współczynnik aktywności zawodowej populacji w wieku produkcyjnym w omawianym okresie zwiększył się o 1,0 p. proc., a wskaźnik zatrudnienia o 3,3 p. proc. Wzrosła w tym czasie liczba pracujących z 309 osób (w przeliczeniu na 1000 ludności) w 2016 r. do 320 osób w 2018 r. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych zmniejszała się z roku na rok (o 27,3% w relacji do 2016 r.). Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie warmińsko-mazurskim podobnie jak w latach ubiegłych była najwyższa w kraju. W 2018 r. wyniosła 10,4%, a w stosunku do 2016 r. zmniejszyła się o 3,8 p. proc.

W 2018 r. w porównaniu z 2016 r. wzrósł dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 1 osobę o 13,3%. Ponad połowę dochodu stanowiły dochody z pracy. W porównaniu z 2016 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie wzrosło o 11,5%. Przeciętne miesięczne świadczenie z ZUS wzrosło o 7,7%, a rolnicze o 4,3%.

W latach 2016–2018 systematycznie wzrastała nadwyżka dochodów gospodarstw domowych nad wydatkami, dzięki czemu gospodarstwa miały większe możliwości oszczędzania. Poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w dobra trwałego użytkowania zapewniające podstawowy standard życia (odbiornik telewizyjny, kuchenka mikrofalowa, zmywarka do naczyń). Zwiększył się udział gospodarstw posiadających samochód osobowy, komputer osobisty czy telefon komórkowy.

W okresie 2016–2018 odsetek korzystających ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej w województwie zmniejszył się, jednak nadal udział tych osób w województwie był najwyższy w kraju (w 2018 r. wyniósł 8,7%, wobec 5,1%). Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci zmniejszyła się o 3,2%.

W latach 2016–2018 zwiększyła się dostępność usług medycznych dla mieszkańców województwa. Wzrosła liczba pielęgniarek i położnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności (z 76 do 78), liczba lekarzy i placówek ambulatoryjnej służby zdrowia pozostała na tym samym poziomie (odpowiednio 27 i 8). Zwiększyła się liczba porad udzielonych przez lekarzy w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca (z 6,9 do 7,0), a także dostępność aptek i punktów aptecznych w przeliczeniu na 1000 ludności (3 043, wobec 3 021).

W latach 2016–2018 wzrastało zainteresowanie ofertą kulturalną teatrów i kin, odnotowano rosnącą liczbę widzów i słuchaczy. Zmniejszyła się natomiast liczba placówek bibliotecznych, co miało wpływ na wzrost liczby ludności na 1 obiekt. Obniżyła się także liczba wypożyczeń na 1 czytelnika.

W 2018 r. województwo pod względem liczby obiektów turystycznych zajęło 9 pozycję w kraju. Korzystniej przedstawiały się wskaźniki w przeliczeniu na 1000 ludności, i tak liczba miejsc noclegowych, udzielone noclegi turystom oraz turyści korzystający z noclegów w 2018 r. uplasowały województwo odpowiednio na 4, 5 i 6 pozycji.

W latach 2014–2016 notowano tendencję spadkową cen towarów i usług konsumpcyjnych, a od 2017 r. wzrostową. W 2018 r. wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych w porównaniu do poprzedniego roku był nieco niższy niż średnio w kraju i uplasował warmińsko-mazurskie na 6 miejscu.

W latach 2016–2018 zasoby mieszkaniowe województwa zwiększyły się o 9,7 tys. lokali, tj. o 1,9%. Na koniec 2018 r. obejmowały 519,4 tys. mieszkań. Przeważały mieszkania zlokalizowane w miastach, których udział wyniósł 64,5%. W 2018 r. w porównaniu do 2016 r. warunki mieszkaniowe uległy nieznacznej poprawie. Wzrosła przeciętna wielkość mieszkania i wyniosła 68,7 m². Wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę. Mieszkania na wsi były o 20,7 m² większe niż w miastach, lecz pozostały bardziej zaludnione. Zmalała przeciętna liczba osób przypadających na 1 mieszkanie i 1 izbę. Coraz więcej mieszkań wyposażonych było w podstawowe instalacje sanitarno-techniczne, lecz gaz sieciowy był nadal dostępny zaledwie w co drugim mieszkaniu.

Na przestrzeni trzech lat w województwie oddano do użytkowania 9,8 tys. lokali mieszkalnych. Liczba oddawanych mieszkań systematycznie wzrastała. W 2018 r. oddano o 13,8% więcej niż w roku 2016. Mieszkania oddawane przez inwestorów były coraz mniejsze. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego w 2018 r. wyniosła 86,5 m².

Analogicznie do lat poprzednich, w 2018 r. odnotowano w województwie kolejne inwestycje w obszarze infrastruktury techniczno-sanitarnej. W porównaniu z 2010 r. długość sieci wodociągowej zwiększyła się o prawie 2,5 tys. km. Wraz z rozwojem infrastruktury wodociągowej wzrasta systematycznie zagęszczenie sieci wodociągowej, od 57,7 km na 100 km² w roku 2010 do 68,0 km w 2018 r. W okresie 2010–2018 długość sieci kanalizacyjnej wzrosła o ponad 2,5 tys. km. Gęstość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w 2018 r. 30,4 km, a w 2010 r. 19,8 km. Na przestrzeni dziewięciu lat obserwowany jest również wzrost inwestycji w obszarze infrastruktury systemu gazu ziemnego. Od 2010 r. przybyło blisko 700 km sieci gazowej ogółem. W 2018 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,9% mieszkańców województwa, kanalizacyjnej 74,4%, a z gazowej 42,3%.

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca stopniowo wzrastał z roku na rok. W 2017 r. warmińsko-mazurskie znalazło się na 14 miejscu w kraju. Udział województwa w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł 2,6%.

Dochody jednostek samorządu terytorialnego z roku na rok były coraz wyższe. Po wzroście wydatków w latach 2012–2015, nastąpił spadek w 2016 r., a od 2017 r. ponowny wzrost. Największe środki budżetowe znajdowały się w gestii samorządów gmin.

Od 2011 r. w województwie systematycznie wzrasta liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Według stanu na koniec 2018 r. do rejestru wpisanych było ponad 127 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 71,3% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost zarejestrowanych podmiotów o 1,4% (osoby fizyczne spadek o 13,4%). Od 2012 r. utrzymywała się przewaga liczby podmiotów nowo zarejestrowanych nad liczbą podmiotów wyrejestrowanych.

Executive summary

In 2011-2018, the population of Warmińsko-Mazurskie Voivodship systematically decreased, especially in the towns and among males. Decreased observed in the number of inhabitants was caused by the loss of migration of the voivodship's population, and in the years 2013, 2015, 2016 and 2018 also by a negative natural increase. The share of population of the voivodship in the total population of Poland since 2016 was 3.7% and placed the voivodship on 12th ranking position in the country.

There was process of population ageing observed in the voivodship. However, compared to other voivodships, Warmińsko-Mazurskie Voivodship was characterised in 2018 by a high share of the pre-working and working age population and the lowest in the country share of post-working age population. Median age of population is constantly increasing. In 2018 this indicator amounted to 40.3 years, compared to 40.9 years in Poland. Life extension had an impact on the value of age dependency ratio, which increased from 53 people in 2011 to 62 people in 2018.

In years 2016–2018, the occupational activity of the voivodship's population increased steadily. Activity rate of the working age population increased by 1.0 pp at the time, and the employment rate by 3.3 pp. The number of employed persons (per 1000 population) increased from 309 people in 2016 to 320 people in 2018. Year by year, the number of registered unemployed persons decreased (by 27.3% compared to 2016). As in the previous years, registered unemployment rate in Warmińsko-Mazurskie Voivodship was the highest in the country. In 2018, registered unemployment rate amounted to 10.4%, and decreased by 3.8 pp. compared to 2016.

In 2018, compared to 2016, available income per capita in households increased by 13.3%. Employment income accounted for more than half of the available income. In comparison with 2016, average monthly wages and salaries increased by 11.5%. Average monthly benefits paid by the Social Insurance Institution increased by 7.7%, and agricultural benefit increased by 4.3%.

In years 2016–2018, the surplus of household incomes over expenditures systematically increased, so that the households had greater opportunities for saving. The equipment of households with durable goods ensuring a basic standard of living (television set, microwave oven, dishwasher) has improved. The share of households with a passenger car, personal computer or mobile phone increased.

In 2016-2018, the percentage of social assistance beneficiaries in the voivodship decreased, however, the share of these people in the voivodship was still the highest in the country (in 2018 it was 8.7%, compared to 5.1%). The number of families receiving family allowances decreased by 3.2%.

In years 2016–2018, the availability of medical services for the inhabitants of the voivodship increased. The number of nurses and midwives per 10 thousand population increased (from 76 to 78). The number of doctors and out-patient health care facilities remained at the same level (27 and 8, respectively). The number of consultations provided by doctors in out-patient health care per capita increased (from 6.9 to 7.0). Availability of pharmacies and pharmaceutical outlets per 1000 population also increased (3,043 versus 3,021).

In years 2016–2018, interest in the cultural offer of theaters and cinemas increased, growing number of viewers and listeners was noted. On the other hand, the number of library institutions decreased, which had an impact on the increase in population per library facility. The number of loans per borrower also decreased.

In 2018, the voivodship was the 9th in Poland in terms of the number of tourist facilities. Indicators per 1000 population were more favorable, and so the number of bed places, nights spent for tourists and tourists accommodated ranked the voivodship, respectively, on the 4th, 5th and 6th position in 2018.

In years 2014–2016, a downward trend in prices of consumer goods and services was noted, and from 2017 an upward trend. In 2018, as compared to the previous year, price index of consumer goods and services was slightly lower than the national average and ranked Warmińsko-Mazurskie Voivodship sixth in Poland.

In 2016–2018, the voivodship's dwelling stocks increased by 9.7 thousand premises, i.e. by 1.9%. At the end of 2018, there were 519.4 thousand dwellings. Dwellings located in towns dominated, with a share of 64.5%. In 2018, compared to 2016, housing conditions improved slightly. The average size of dwelling increased to 68.7 m². The average useful floor area per person also increased. Dwellings in rural areas were 20.7 m² larger than dwellings in the towns, but also were more populated. The average number of persons per dwelling and per room decreased. More and more dwellings were fitted with basic technical and sanitary installations, but gas from gas supply system was still available in only every second flat.

Within three years, 9.8 thousand dwellings were completed in Warmińsko-Mazurskie Voivodship. The number of dwellings completed steadily increased. In 2018, 13.8% more dwellings were completed than in 2016. Dwellings completed by investors were getting smaller. The average useful floor area of dwelling completed in 2018 was 86.5 m².

Similarly to the previous years, in 2018 further investments in the technical and sanitary infrastructure were recorded in the voivodship. Compared to 2010, the length of distribution water supply network increased by almost 2.5 thousand km. With the development of water supply system, the density of water supply system is systematically increasing, from 57.7 km per 100 km² in 2010 to 68.0 km in 2018. In 2010–2018, the length of sewage network increased by over 2.5 thousand km. In 2018, the density of sewage network per 100 km² of total area was 30.4 km, and 19.8 km in 2010. Over the past nine years, there has also been an increase in investment of natural gas system infrastructure. Nearly 700 km of gas supply system increased since 2010. In 2018, 94.9% population of the voivodship used the water supply system, 74.4% the sewage system, and 42.3% the gas supply system.

Gross domestic product per capita gradually increased year by year. In 2017, Warmińsko-Mazurskie Voivodship was 14th in the country. The share of voivodship in creating the national GDP value was 2.6%.

Revenue of the local government units was increasing every year. After an increase in expenditure in 2012–2015, there was a decrease in 2016, and since 2017 increase again. The largest budget funds were the responsibility of gminas local government.

Since 2011, the number of entities of the national economy registered in the REGON register has been systematically increasing in the voivodship. As at the end of 2018, over 127 thousand economic entities were entered in the register, of which 71.3% are natural persons conducting economic activity. Compared to the previous year, there was an increase in registered entities by 1.4% (natural persons decreased by 13.4%). From 2012, the number of newly registered entities prevailed over the number of deleted entities.

Ludność i procesy demograficzne

Population and demographic processes

W badaniach warunków życia ludności czynniki demograficzne oraz związane z nimi procesy odgrywają zasadnicze znaczenie. Przede wszystkim umożliwiają dokonanie porównań w przekroju poszczególnych kategorii społecznych, które wyodrębniamy ze względu np. na płeć, wiek, miejsce zamieszkania, stan cywilny. Tempo zmian w stanie i strukturze ludności wynikające m.in. ze zmian miejsca zamieszkania czy długości trwania życia, to elementy, które wpływają nie tylko na charakter i zakres potrzeb społecznych (edukacja, ochrona zdrowia i zabezpieczenie społeczne, kultura oraz stan bezpieczeństwa), ale także stanowią istotny element np. w rozwoju budownictwa mieszkaniowego i zatrudnienia.

W 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim mieszkało 1 429,0 tys. osób. Udział ludności województwa w ogólnej liczbie ludności Polski wynosił 3,7% i od 2016 r. nie zmienił się. Województwo pod względem liczby mieszkańców wśród 16 województw lokuje się na 12 miejscu. Liczba ludności województwa w porównaniu z 2016 r. zmniejszyła się o 7,4 tys. osób (o 0,5%).

Gęstość zaludnienia województwa odzwierciedla przestrzenne rozmieszczenie ludności. Województwo warmińsko-mazurskie po województwie podlaskim jest województwem o najniższej gęstości zaludnienia. W analizowanych latach współczynnik ten obniżył się z 59,4 osób/km² w 2016 r. do 59,1 osób/km² w 2018 r. i był ponad dwukrotnie niższy niż w kraju (122,8 osób/km²). W 2018 r. w miastach województwa na 1 km² przypadało 1 410 osób, na wsi zaś 25 osób.

Nie licząc miast na prawach powiatu (Olsztyna, Elbląga) jedynie pięć powiatów (ełcki, działdowski, iławski, nowomiejski i ostródzki) charakteryzowało się gęstością zaludnienia wyższą od przeciętnej w województwie.

Analizując zmiany w liczbie ludności miast i wsi w latach 2016–2018 zauważyć należy, że ubytek liczby ludności na wsi charakteryzował się nieco mniejszą dynamiką niż w miastach. W miastach województwa ludność zmniejszyła się o 0,6% (w Polsce spadek o 0,3%), na wsi zaś o 0,4% (w Polsce wzrost o 0,3%).

W okresie trzech lat zaobserwowano niewielki wzrost liczby ludności w 2 powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. Największy przyrost ludności w badanym okresie nastąpił w powiecie olsztyńskim (o 1,5%), a największy ubytek ludności odnotowano w powiatach: węgorzewskim (1,7%), bartoszyckim i kętrzyńskim (po 1,6%) oraz w braniewskim, piskim i lidzbarskim (po 1,3%).

W związku z tym, że w latach 2016–2018 nie nastąpiły znaczące zmiany w liczbie ludności miast, wskaźnik urbanizacji w tym okresie kształtował się na tym samym poziomie (59,0%). W Polsce w końcu 2018 r. ludność miejska stanowiła 60,1% ogólnej liczby ludności, wobec 60,2% w 2016 r.

Powiaty ziemskie o współczynniku urbanizacji powyżej średniej wojewódzkiej to ełcki (67,8%) i lidzbarski 59,3%). Najmniej ludności zamieszkałej w miastach było w powiecie nowomiejskim (24,8%) i elbląskim (29,0%). W największym mieście województwa – w Olsztynie mieszkało 12,1% ogółu mieszkańców.

Współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn, od 2016 r. utrzymywał się na zbliżonym poziomie i w 2016 r. wyniósł 104,3, a w 2018 104,4 i był podobnie jak w województwie podkarpackim najniższy w Polsce. W kraju utrzymywał się na tym samym poziomie (106,7). Przewaga liczebna kobiet występowała tylko w miastach – 109,8, natomiast na wsi sytuacja była odwrotna i na 100 mężczyzn przypadało 97,2 kobiet.

Wpływ na wartość współczynnika feminizacji w poszczególnych grupach wiekowych mają różnice w liczbie mężczyzn i kobiet występujące w tych rocznikach. W 2018 r. przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet zanotowano w przedziale wiekowym od 0 do 48 lat, a współczynnik feminizacji w tej grupie wieku osiągnął wartość 94,7. Niski wskaźnik – 94,6 przypadł na ludność w wieku tzw. matrymonialnym (19–30 lat). Przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wystąpiła dopiero w grupie wieku 49 lat i więcej, dla której współczynnik feminizacji wyniósł 122,9. W przypadku mieszkańców miast przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn wystąpiła w grupie wieku 45 lat i więcej, natomiast wśród mieszkańców wsi dopiero w grupie wieku od 66 lat.

W województwie następuje proces starzenia się społeczeństwa. Wskazuje na to wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (emerytalnym) oraz zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży). W 2018 r. w porównaniu do 2016 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 6,7%, a liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o 1,0%. Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się (2016 r. 18,5%, 2018 r. 19,8%). Podobnie jak przed dwoma laty, województwo warmińsko-mazurskie charakteryzowało się najniższym wśród województw odsetkiem ludności w tym wieku. Najwyższy wskaźnik odnotowano w województwie łódzkim – 23,7%. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku przedstawiała się odmiennie dla mężczyzn i kobiet. Biorąc pod uwagę wiek przedprodukcyjny i produkcyjny – większy był udział mężczyzn, natomiast wśród ludności w wieku poprodukcyjnym ponad dwukrotnie większy był udział kobiet.

Różnice w strukturze wiekowej zaobserwowano także ze względu na miejsce zamieszkania. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym był większy na wsi niż w miastach, natomiast w miastach większy był odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w miastach był wyższy niż na wsi.

Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, jest m.in. efektem wydłużania się życia ludzkiego. Przeciętna liczba lat trwania życia w momencie urodzenia w 2018 r. dla mężczyzn wynosiła 72,5 lat, a dla kobiet 81,6 lat. Średnia długość życia zarówno dla mężczyzn jak i kobiet wyższa była w miastach niż na wsi – odpowiednio 73,6 i 82,1 lat, wobec 71,1 i 80,7 lat.

Ważną kategorią z punktu widzenia przemian demograficznych również związaną ze starzeniem się społeczeństwa jest kształtowanie się współczynnika obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym). W warmińsko-mazurskim omawiany współczynnik w analizowanych latach wzrósł z 58,4 w 2016 r. do 61,6 w 2018 r. W Polsce był nieco wyższy i w 2018 r. wyniósł 65,1. Wskaźnik ten w województwie był różny w przypadku mężczyzn i kobiet (47,3 i 78,1) oraz wśród mieszkańców miast i wsi (65,1 i 56,8). Wśród powiatów najniższy współczynnik zanotowano w powiecie braniewskim i olsztyńskim (odpowiednio 56,6 i 57,1), a najwyższy w Olsztynie (67,3).

W województwie w 2018 r. liczba zawartych małżeństw pozostała na tym samym poziomie co w 2016 r. (6,7 tys.), natomiast w kraju obniżyła się o 0,5%. Ponad połowa (57,4%) małżeństw w 2018 r. została zawarta w miastach. Współczynnik zawartych małżeństw na 1000 ludności w 2018 r. jak i w 2016 r. wyniósł 4,7. Częstość zawieranych w 2018 r. małżeństw była nieco wyższa na wsi (4,9) niż w miastach (4,5).

W ciągu ostatnich lat zmienił się wiek nowożeńców. W 2018 r. wśród kobiet wiek środkowy zawierania małżeństwa wyniósł 28,1 lat, wśród mężczyzn – 30,4 lata, wobec odpowiednio 27,4 lata i 29,7 lat w 2016 r.

W latach 2016–2018 zmniejszyła się liczba rozwodów. W 2018 r. sądy orzekły o 167 rozwodów mniej, natomiast liczba separacji zmniejszyła się o 20. W 2018 r. na każde 10 tysięcy nowo zawartych małżeństw orzeczeniem sądu rozwiązano 37 małżeństw, a w 2016 r. 40. Intensywność rozwodów w miastach była wyższa niż na wsi (46 wobec 26). Wskaźnik intensywności orzeczonych separacji, wyrażony jako ich liczba w przeliczeniu na 10 tysięcy zawartych małżeństw, w 2016 r. wyniósł 106, wobec 76 w 2018 r.

Liczba i struktura kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) jest ważnym czynnikiem wpływającym na liczbę urodzeń. Od 2016 r. odsetek kobiet w wieku rozrodczym zmniejszył się z 46,0% do 45,4% w 2018 r. Współczynnik płodności wyrażony liczbą urodzeń żywych na 1000 kobiet w wieku rozrodczym zwiększył się. W 2016 r. w województwie współczynnik ten wyniósł 39,0, podczas gdy w 2018 r. – 40,5. Istotne zmiany zaszły w grupach wiekowych i tak np. wśród kobiet w grupach wieku: 15–19 lat oraz 20–24 lat płodność zmniejszyła się (odpowiednio z 16,8 oraz 53,7 w 2016 r. do 14,4 oraz 52,7 w 2018 r.), natomiast w grupach 30–34 lata i 25–29 lat zwiększyła się (odpowiednio z 67,0 i 83,8 w 2016 r. do 75,6 i 89,3 w 2018 r.).

Współczynnik dzietności wyrażający średnią liczbę dzieci urodzonych przez kobietę w ciągu całego okresu rozrodczego, tj. w wieku 15–49 lat, zwiększył się z 1,284 w 2016 r. do 1,361 w 2018 r. Na obszarach miejskich omawiany wskaźnik był wyższy od przeciętnego w województwie, w stosunku do stanu sprzed 2 lat obserwuje się spadek dzietności na wsi, a wzrost w miastach.

Opisany powyżej poziom reprodukcji w województwie nie zapewniał prostej zastępowalności pokoleń, ponieważ korzystną sytuację demograficzną określa współczynnik kształtujący się na poziomie 2,10–2,15, kiedy na 10 kobiet w wieku 15–49 lat przypada średnio 21 dzieci.

W okresie 2016–2018 liczba urodzeń żywych zwiększyła się o 1,8%. W 2018 r. urodziło się 13,7 tys. dzieci, a współczynnik urodzeń żywych wyniósł 9,6, wobec 9,4 w 2016 r. Współczynnik urodzeń żywych w miastach (9,9) był wyższy niż na wsi (9,0).

Zgony, obok urodzeń w sposób bezpośredni określają wielkość przyrostu naturalnego. W 2018 r. zmarło 15,0 tys. mieszkańców województwa (o 0,9% więcej niż w 2016 r.). W 2018 r. na 1000 ludności województwa przypadało 10,5 zgonów, w kraju natomiast 10,8. Współczynniki zgonów dla mieszkańców miast i wsi były wyrównane i w 2018 r. wynosiły odpowiednio 10,5 i 10,4 osoby na 1000 ludności.

Śmiertelność niemowląt (dzieci do 1 roku życia) w województwie w analizowanym okresie zmniejszyła się z 67 do 58 dzieci – o 13,4% (w Polsce o 12,4%). Na skutek mniejszej liczby zgonów niemowląt obniżył się współczynnik zgonów mierzony liczbą zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych z 5,0 w 2016 r. do 4,2 w 2018 r. W Polsce w 2016 r. wskaźnik kształtował się na poziomie 4,0, natomiast w 2018 r. był nieco niższy i wyniósł 3,8.

W 2017 r. najczęstszymi przyczynami zgonów w warmińsko-mazurskim były choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe, które stanowiły odpowiednio 38,7% i 26,6% wszystkich zgonów w województwie.

W latach 2016–2018 liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności obniżył się z -0,4 do -0,9. Niski poziom przyrostu naturalnego w 2018 r. spowodował, że województwo znalazło się w grupie 11 województw z ujemnym przyrostem naturalnym i zajęło szóstą pozycję w kraju. W 16 powiatach liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń. Najniższy wskaźnik w przeliczeniu na 1000 ludności w 2018 r. odnotowano w powiecie węgorzewskim (-4,9), kętrzyńskim (-4,0) oraz w Elblągu (-3,4).

Największy przyrost naturalny zanotowano w Olsztynie (2,3) i powiecie iławskim (1,7). W 2018 r. ujemnym przyrostem naturalnym charakteryzowały się zarówno obszary wiejskie, gdzie wskaźnik ten osiągnął poziom -1,4, jak i miasta -0,6.

Migracje są m.in. wypadkową sytuacji społeczno-ekonomicznej danego obszaru. Oprócz urodzeń i zgonów są bardzo ważnym czynnikiem rozstrzygającym o zmianach w liczbie, strukturze i rozmieszczeniu ludności.

W latach 2016–2018 w województwie warmińsko-mazurskim odnotowano ujemne saldo migracji stałej. Oznacza to, że w omawianym okresie liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przewyższała liczbę osób zameldowanych na stałe. Przewagę odpływu ludności nad napływem zarejestrowano zarówno w ruchu migracyjnym wewnętrznym jak i zagranicznym. Zjawisko to potwierdzają wskaźniki natężenia przeliczone na 1000 ludności. I tak saldo migracji stałej w analizowanych latach wyniosło: -2,1 (w 2016 r.), -1,9 (w 2017 r.) oraz -2,4 (w 2018 r.). Warto zaznaczyć, że wpływ na ujemne saldo migracji w województwie mają przede wszystkim migracje wewnętrzne.

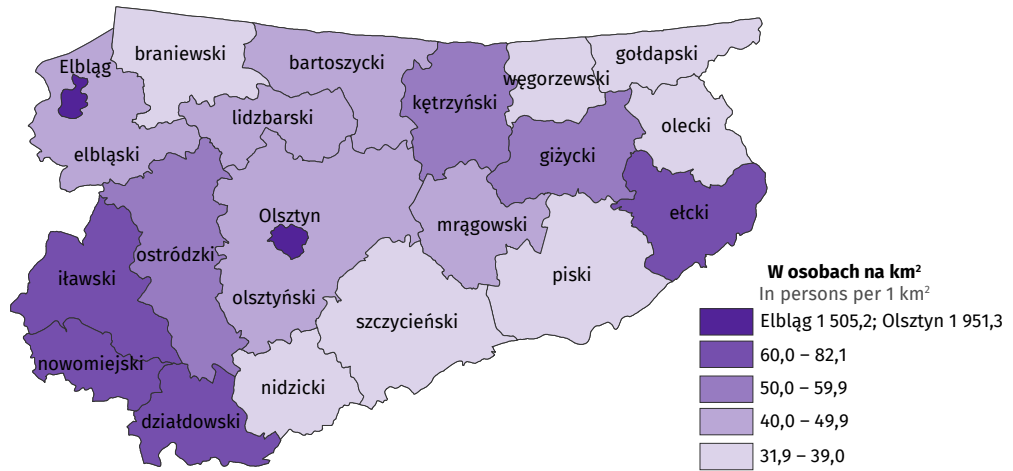
W 2018 r. w wyniku migracji wewnętrznych liczba mieszkańców województwa zmniejszyła się o 3,4 tys. ludności (z tego o 1,9 tys. kobiet i 1,5 tys. mężczyzn). Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności w 2018 r. wyniosło -2,4. Wśród osób wymeldowanych w ruchu wewnętrznym 65,3% stanowiła ludność przenosząca się w ramach warmińsko-mazurskiego, pozostałe 34,7% to osoby, które wyjechały do innych województw. Osoby zmieniające województwo zamieszkania w 56,8% to osoby w wieku 20–44 lata.

Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego najczęściej przenosili się do województwa pomorskiego oraz mazowieckiego. W 2018 r. do tych dwóch województw wyjechało 4,7 tys. osób, w 2016 r. – 3,6 tys. W 2018 r. 19 powiatów województwa odnotowało spadek ludności w wyniku ruchów migracyjnych. Największe wyludnienie zaobserwowano w powiecie bartoszyckim oraz w powiecie braniewskim (saldo migracji ogółem na 1000 ludności wyniosło odpowiednio -7,8 oraz -7,7). W obrębie województwa dodatnim saldem migracji wyróżniły się dwa powiaty olsztyński (+7,6) i ełcki (+2,3).

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

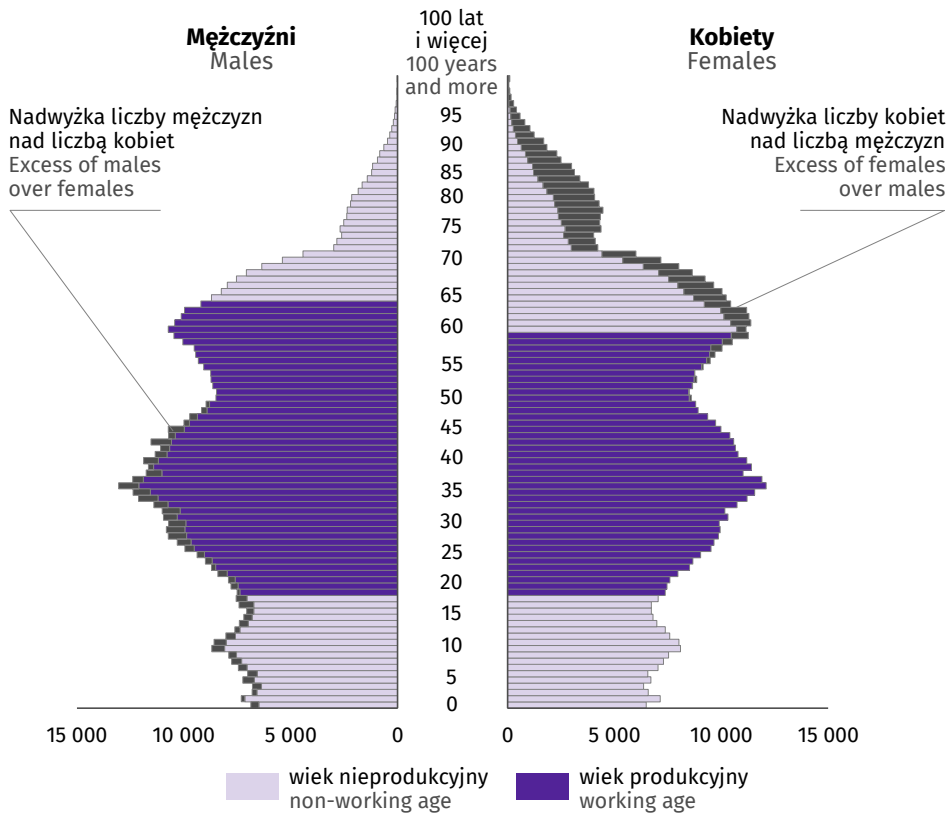
Map 1. Population density by powiats in 2018
As of 31 XII

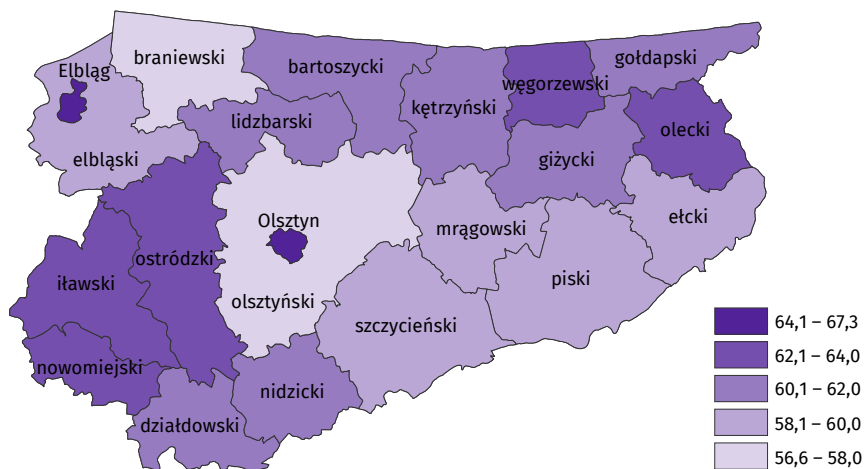
Wykres 1. Ludność według płci i wieku w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

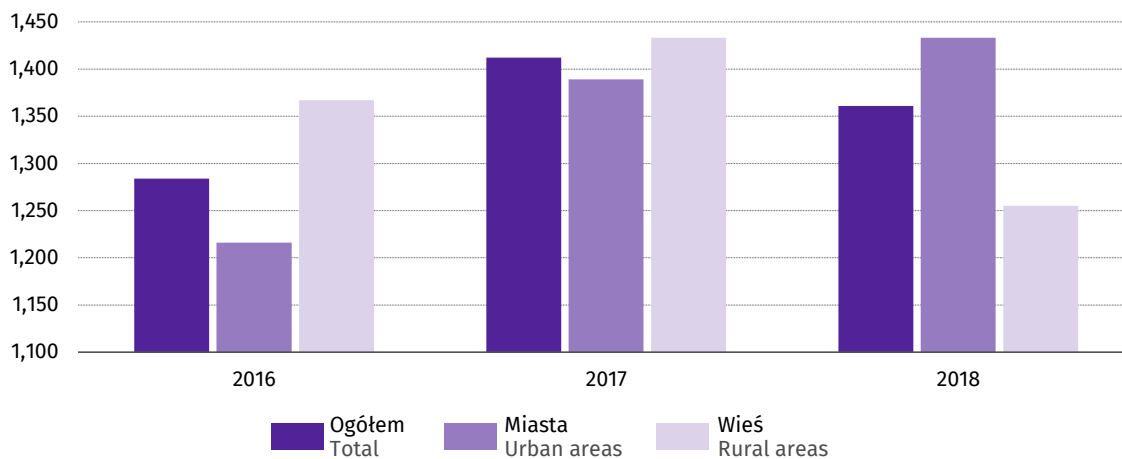
Chart 1. Population by sex and age in 2018
As of 31 XII

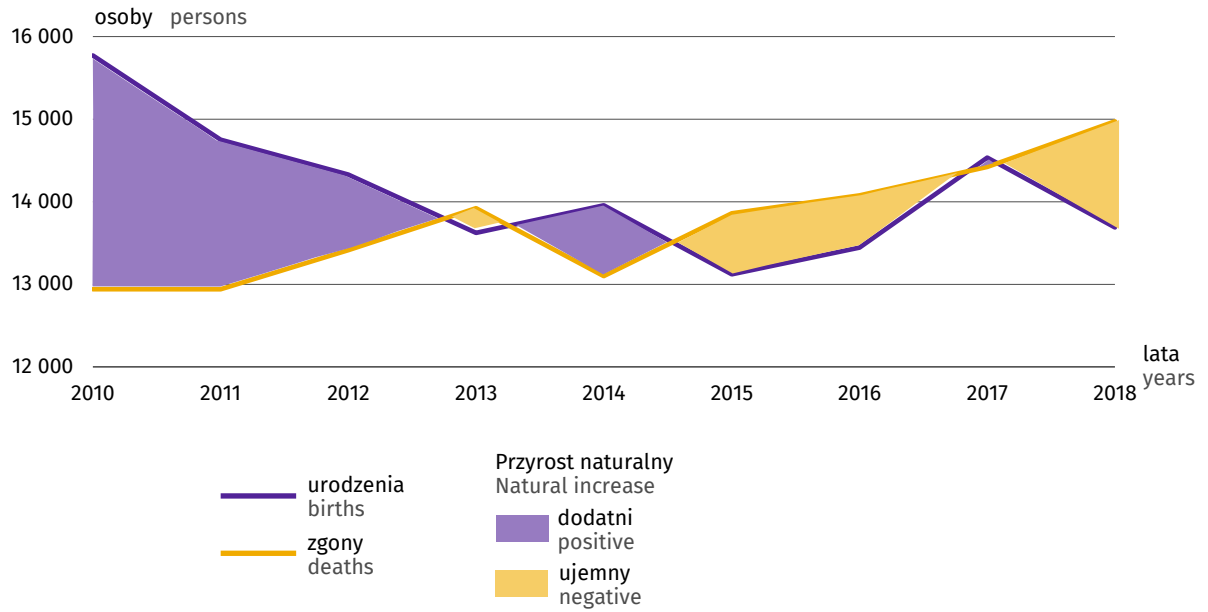
Mapa 2. Współczynnik obciążenia demograficznego według powiatów w 2018 r.
 Map 2. Age dependency ratio by powiats in 2018

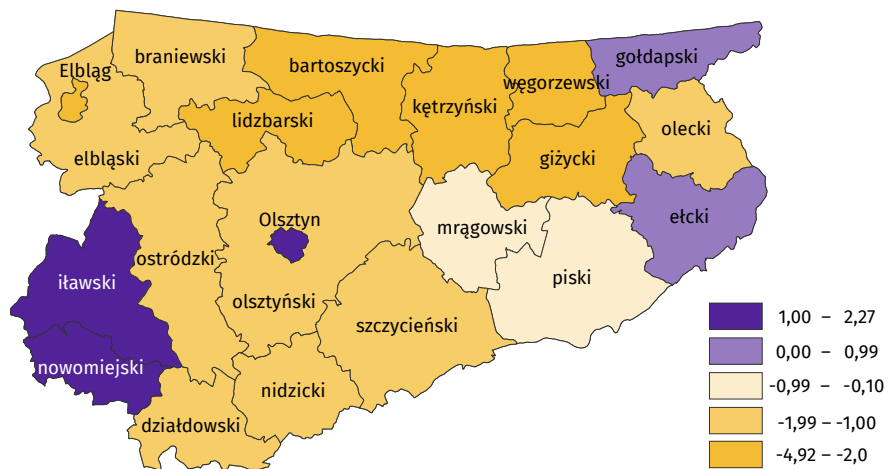
Wykres 2. Współczynnik dzietności w latach 2016–2018
 Chart 2. Fertility rate in 2016–2018

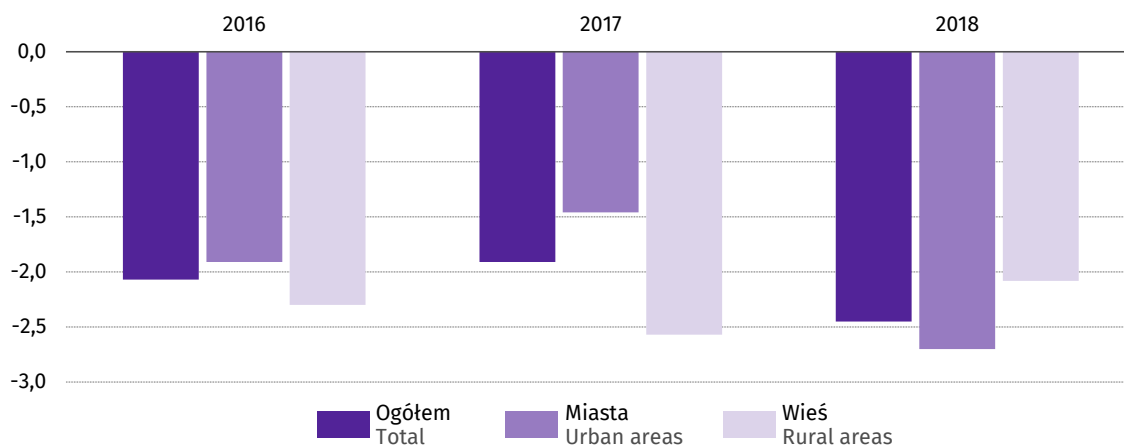
Wykres 3. Ruch naturalny ludności w latach 2010–2018
 Chart 3. Vital statistics of population in 2010–2018

Mapa 3. Przyrost naturalny na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.
 Map 3. Natural increase per 1000 population by powiats in 2018

Wykres 4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w latach 2016–2018
 Chart 4. Net internal and international migration for permanent residence per 1000 population in 2016–2018

Mapa 4. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.
 Map 4. Total net internal and international migration for permanent residence per 1000 population by powiats in 2018

Sytuacja na rynku pracy

Situation on the labour market

Analiza sytuacji na rynku pracy dostarcza informacji o zasobach siły roboczej, wolnych miejscach pracy, pokazuje rozmiary aktywności i bierności ekonomicznej ludności, a także warunki pracy jakie stwarzają pracodawcy.

Charakterystykę rynku pracy przeprowadzono na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), a także danych sprawozdawczych dotyczących pracujących, warunków pracy i zarejestrowanych bezrobotnych.

Pracujący i bezrobotni tworzą na rynku pracy grupę osób aktywnych zawodowo. Reprezentacyjne badanie BAEL wykazało, iż w 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim aktywnych zawodowo było 588 tys. osób, czyli o 11 tys. mniej niż w 2016 r. Ponad połowa populacji czynnych zawodowo w 2018 r. to mężczyźni (56,5%). Większość osób aktywnych na rynku pracy zamieszkiwała obszary miejskie (60,0%).

Współczynnik aktywności zawodowej, wyrażający udział osób aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej, wyniósł w 2018 r. 53,3% i od 2016 r. zmniejszył się o 0,3 p. proc.

Obciążenie osób aktywnych na rynku pracy osobami biernymi zawodowo zmalało. W 2018 r. na 1000 osób czynnych zawodowo przypadało 876 osób biernych zawodowo i od 2016 r. nastąpił wzrost. W kraju zanotowano spadek (z 779 osób w 2016 r. do 775 osób w 2018 r.).

Wśród aktywnych zawodowo w 2018 r. dominującą grupę stanowili pracujący (94,4%), których liczba od 2016 r. zwiększyła się o 1,5%. Wskaźnik zatrudnienia, liczony stosunkiem pracujących do liczby ludności w wieku 15 lat i więcej, był wyższy dla mężczyzn (58,7%) niż kobiet (42,5%).

Struktura pracujących według wieku pokazuje, że najwięcej osób wśród pracujących osiągnęło wiek 50 lat i więcej (28,3%). Udział grup wiekowych 30–39 lat oraz 40–49 lat łącznie przekroczył poziom 25%. Wśród pracujących przeważały osoby z wykształceniem wyższym (29,2%). Najmniej było osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, a ich odsetek, w porównaniu do 2016 r., zmniejszył się. Największy wzrost odsetka wystąpił wśród pracujących z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.

Na przestrzeni analizowanych lat w województwie zmiany zaszyły także wśród osób bezrobotnych. Zbiorowość ta według BAEL zmniejszyła się i w 2018 r. osiągnęła poziom 33 tys. osób. W porównaniu z 2016 r. liczba bezrobotnych była niższa o 37,7%.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności informują również o bierności zawodowej. Z łącznej liczby osób w wieku 15 lat i więcej 46,7% osób nie pracowało, nie poszukiwało pracy bądź szukało pracy, ale nie było gotowe do jej podjęcia. Większość z nich mieszkała w miastach (57,3%).

Liczba osób biernych zawodowo w porównaniu z 2016 r. zmniejszyła się (o 0,6%). Spadek dotyczył populacji kobiet. Struktura biernych zawodowo według wykształcenia pokazała, że osoby o niższym wykształceniu częściej niż osoby lepiej wykształcone nie pracowały i nie poszukiwały zatrudnienia. Wśród biernych zawodowo w 2018 r. przeważały osoby w wieku 50 lat i więcej. Dużą grupę pod względem liczebności stanowiły również osoby, które osiągnęły 15–29 lat.

Z wiekiem osób niezaangażowanych na rynku pracy powiązane były główne przyczyny bierności: osiągnięcie wieku emerytalnego (48,5%) oraz nauka i uzupełnianie kwalifikacji (15,7%). Choroba i niepełnosprawność była powodem braku aktywności dla 14,8% populacji biernych. Z powodów osobistych lub rodzinnych nie pracowało 8,2% osób, natomiast 3,3% uważało, że wyczerpało wszelkie możliwości znalezienia pracy lub były przekonane, że pracy nie znajdą.

Jednym z wyznaczników sytuacji na rynku pracy jest liczba osób pracujących. Źródłem informacji o warunkach i przemianach na wojewódzkim rynku pracy są m.in. roczne sprawozdania GUS, według których liczba pracujących (według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności) wzrosła od 2016 r. o 3,1% i w 2018 r. osiągnęła pułap 457,0 tys. osób.

Większość z 457,0 tys. osób pracowało w 2018 r. w sektorze prywatnym (77,4%). W porównaniu z rokiem 2016 liczba pracujących w sektorze prywatnym wzrosła o 4,0%, natomiast w sektorze publicznym pozostała na zbliżonym poziomie.

Warmińsko-mazurskie w 2018 r. znajdowało się na 16 miejscu w Polsce pod względem liczby pracujących na 1000 ludności. Trzy pierwsze miejsca zajmowały województwa mazowieckie, wielkopolskie i małopolskie.

Struktura pracujących w województwie według grup sekcji wskazuje na różnicę w stosunku do kraju w zakresie udziału pracujących w przemyśle i budownictwie (wyższy niż w kraju o 3,3 p. proc.) oraz w usługach (niższy od krajowego o 3,5 p. proc.). Udział pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie utrzymywał się w 2018 r. na zbliżonym poziomie (wyższy niż w kraju o 0,2 p. proc.).

Od 2016 r. wzrost liczby pracujących nastąpił w większości sekcji. W przemyśle i budownictwie liczba pracujących zwiększyła się o 6,0%, było to spowodowane wzrostem liczby pracujących zarówno w budownictwie (o 10,0%), jak i w przemyśle (o 5,0%). W usługach zanotowano wzrost o 2,5% (wzrost m.in. w zakwaterowaniu i gastronomii o 12,4%, administrowaniu i działalności wspierającej o 7,0%, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej o 6,9%, działalności finansowej i ubezpieczeniowej o 4,0%, spadek natomiast m.in. w sekcji obsługa rynku nieruchomości o 4,5%). Grupa osób pracujących w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie zmniejszyła się w porównaniu do 2016 r. o 0,1%.

Liczba pracujących (według siedziby jednostki macierzystej) w województwie na koniec 2018 r. wyniosła 417,8 tys. osób. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (72,3%). Drugą pod względem wielkości grupę stanowili właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie ich rodzin (27,3%).

Na koniec 2018 r. w województwie najwyższą liczbę pracujących¹ zanotowano w Olsztynie, zaraz za nim znalazł się Elbląg oraz powiaty iławski, ostródzki i olsztyński. W porównaniu z 2016 r. liczba pracujących wzrosła w większości powiatów. Najwyższy wzrost odnotowano w powiecie olsztyńskim (o 6,2%), następnie w kętrzyńskim (o 6,1%) i ełckim (o 5,5%). W pięciu powiatach nastąpił spadek m.in. bartoszyckim i Elblągu.

Przewaga pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2018 r. wystąpiła w powiecie olsztyńskim i iławskim. W przemyśle i budownictwie najwięcej osób pracowało w Olsztynie oraz powiecie iławskim.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. zanotowano znaczny ruch zatrudnionych. Przyjęto do pracy 55,4 tys. osób, czyli o 11,5% osób więcej niż w 2016 r. Liczba zwolnionych z pracy była niższa niż przyjętych do pracy, była jednak wyższa niż w 2016 r. (o 18,1%).

W 2018 r. powstało 16,8 tys. nowych miejsc pracy tj. o 7,0% więcej w porównaniu do 2016 r., zlikwidowano natomiast 11,2 tys. (więcej o 38,1% niż w 2016 r.). Na koniec 2018 r. było 2,7 tys. wolnych miejsc pracy. Nowe miejsca pracy utworzono przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność przemysłową, budowlaną i handlową. Wskaźnik niewykorzystania wolnych miejsc pracy wynosił w 2018 r. w województwie 0,87% i był niższy od średniego w kraju, utrzymującego się na poziomie 1,18%.

Istotny wpływ na jakość warunków życia ludności mają zagwarantowane przez pracodawców odpowiednie warunki pracy. Wyniki badań pokazują, iż w zakładach pracy objętych badaniem w 2018 r., zatrudnionych w warunkach zagrożenia czynnikami szkodliwymi i niebezpiecznymi dla zdrowia było 8,9 tys. osób (średnio 60 osób na 1000 pracujących), w tym 1,6 tys. kobiet.

¹ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z rolnictwem indywidualnym.

Czynniki obniżające jakość pracy badane są w trzech głównych grupach: zagrożenia związane ze środowiskiem pracy, czynniki związane z uciążliwością pracy i z czynnikami mechanicznymi.

W 2018 r. 57,5% populacji pracujących w warunkach zagrożenia narażonych było na szkodliwe czynniki środowiska pracy, 29,1% na niebezpieczeństwa związane z czynnikami mechanicznymi, natomiast pozostali (13,5%) na zagrożenia związane z uciążliwością pracy.

Zatrudnieni w warunkach niebezpiecznych i uciążliwych dla zdrowia korzystali ze świadczeń wynikających z określonych warunków pracy. Spośród przysługujących świadczeń najwięcej pracujących otrzymało (stan w połowie grudnia) napoje (18,8 tys. osób), posiłki profilaktyczne (12,5 tys. osób) oraz dodatki pieniężne (3,2 tys. osób). Najmniej osób skorzystało z dodatkowego urlopu.

W 2018 roku zanotowano 106 przypadków zachorowań na choroby zawodowe, w tym 90,6% to zachorowania na choroby zakaźne lub pasożytnicze (albo ich następstwa). Pozostałe to m.in. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego, choroby skóry, ubytek słuchu oraz choroby narządu głosu.

Liczba stwierdzonych chorób zawodowych zmniejszyła się w porównaniu z 2016 r. o 4,5%. Zmalała liczba zachorowań na przewlekłe choroby narządu głosu, choroby obwodowego układu nerwowego oraz trwałe ubytki słuchu, wzrosła natomiast liczba zachorowań na choroby zakaźne lub pasożytnicze.

Kolejnym czynnikiem oddziałującym negatywnie na jakość warunków pracy są wypadki przy pracy. W województwie w 2018 r. wydarzyło się 3,0 tys. wypadków przy pracy, w których poszkodowanych zostało 3,0 tys. osób (w tym 1,1 tys. kobiet). Wypadkom ulegali najczęściej pracujący w przemyśle. Najbardziej niebezpieczna w 2018 r. okazała się praca wykonywana przez osoby poszkodowane z trzech grup zawodowych: robotników przemysłowych i rzemieślników (29,0% poszkodowanych), operatorów i monterów maszyn i urządzeń (16,8%) oraz pracowników usług i sprzedawców (13,2%). W wyniku zaistniałych wypadków, liczba dni niezdolności do pracy na jednego poszkodowanego w omawianym okresie wyniosła 42.

Warmińsko-mazurskie było w 2018 r. wśród województw o najwyższej liczbie poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących (wraz z województwem dolnośląskim i wielkopolskim). Najmniejszą liczbę poszkodowanych odnotowano w województwie świętokrzyskim, zaraz za nim znalazło się opolskie.

W 2018 r. wypłacono 2 264 jednorazowe odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych na łączną kwotę 10 392 tys. zł. Przeciętny koszt odszkodowania wyniósł 4 590 zł, w tym z tytułu wypadku przy pracy 4 562 zł.

Stan bezczynności zawodowej osób zdolnych do pracy i gotowych do jej podjęcia jest negatywnym zjawiskiem społecznym, jak i gospodarczym. Oznacza z jednej strony niemożność uzyskiwania dochodów z pracy, które są podstawą egzystencji, a z drugiej niedopasowanie wielkości zasobów pracy z liczbą miejsc pracy.

W województwie warmińsko-mazurskim problem bezrobocia jest bardzo dotkliwy – od lat stopa bezrobocia rejestrowanego utrzymuje się na najwyższym poziomie w kraju – w 2018 r. wyniosła 10,4%, w kraju – 5,8%. Powiatami o najwyższej stopie bezrobocia rejestrowanego w 2018 r. były braniewski (21,2%) i bartoszycki (19,2%). Najniższą stopę bezrobocia zanotowano w Olsztynie (3,5%) oraz w powiecie iławskim (4,9%).

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2018 r. wyniosła 51,3 tys. osób (5,5% ogółu bezrobotnych w kraju) i była niższa o 27,3% od notowanej na koniec 2016 r. Spadek dotyczył zarówno populacji mężczyzn, jak i kobiet, jednak odsetek bezrobotnych kobiet przewyższał w 2018 r. odsetek mężczyzn i był wyższy w większości powiatów w województwie (m.in. w nowomiejskim o 33,8 p. proc., działdowskim o 33,4 p. proc. i lidzbarskim o 25,4 p. proc.).

W szczególnej sytuacji na rynku pracy były m.in. osoby w wieku do 25 lat i powyżej 50 roku życia, a także długotrwale bezrobotni czy niepełnosprawni. Bez prawa do zasiłku w 2018 r. pozostawało 81,0% ogólnej liczby bezrobotnych. Odsetek ten od 2016 r. zmniejszył się o 1,4 p. proc. W województwie najwyższy odsetek bezrobotnych bez prawa do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych wystąpił w powiecie nowomiejskim (85,8%) i braniewskim (85,7%) oraz Elblągu (85,5%).

Od 2016 r. zmniejszył się (o 0,6 p. proc.) także odsetek osób, które dotychczas nie pracowały osiągając w 2018 r. poziom 12,6%. Wyższy natomiast był odsetek bezrobotnych zamieszkujących na wsi (52,0%). W kraju odsetek bezrobotnych mieszkańców wsi był niższy niż w województwie i wyniósł w 2018 r. 46,2%.

Podobnie jak w latach wcześniejszych w 2018 r. znaczną grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25–34 lata (27,4%). W stosunku do roku 2016 najbardziej zmalała grupa bezrobotnych w wieku 45–54 lata.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w 2018 r. przeważały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym, a ich udział w bezrobotnych ogółem wyniósł 59,3%. Kobiety częściej niż mężczyźni, mimo wyższego poziomu wykształcenia, pozostawały bezrobotne. Wykształcenie średnie i wyższe posiadało 49,0% bezrobotnych kobiet, podczas gdy odsetek mężczyzn o tym poziomie wykształcenia wyniósł 29,4%.

Liczba osób poszukujących pracy przez okres powyżej 12 miesięcy w porównaniu do 2016 r. zmniejszyła się, podobnie jak ich udział w ogólnej grupie bezrobotnych z 38,9% w 2016 r. do 37,2% w 2018 r.

Biorąc pod uwagę zawód (sklasyfikowany zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności) wykonywany przed zarejestrowaniem w Urzędzie Pracy, największą grupę wśród bezrobotnych stanowili pracownicy usług i sprzedawcy (22,4%). Wysoki był także odsetek robotników przemysłowych i rzemieślników (21,1%) oraz techników i innego średniego personelu (10,5%).

W 2018 r. do powiatowych urzędów pracy zgłosiło się 91,0 tys. osób, z czego 85,6% to osoby rejestrujące się po raz kolejny. W ciągu roku wyrejestrowano 97,9 tys. osób, czyli więcej niż zarejestrowano. Zarówno liczba osób nowo zarejestrowanych, jak i wyrejestrowanych w 2018 r. była niższa niż w 2016 r.

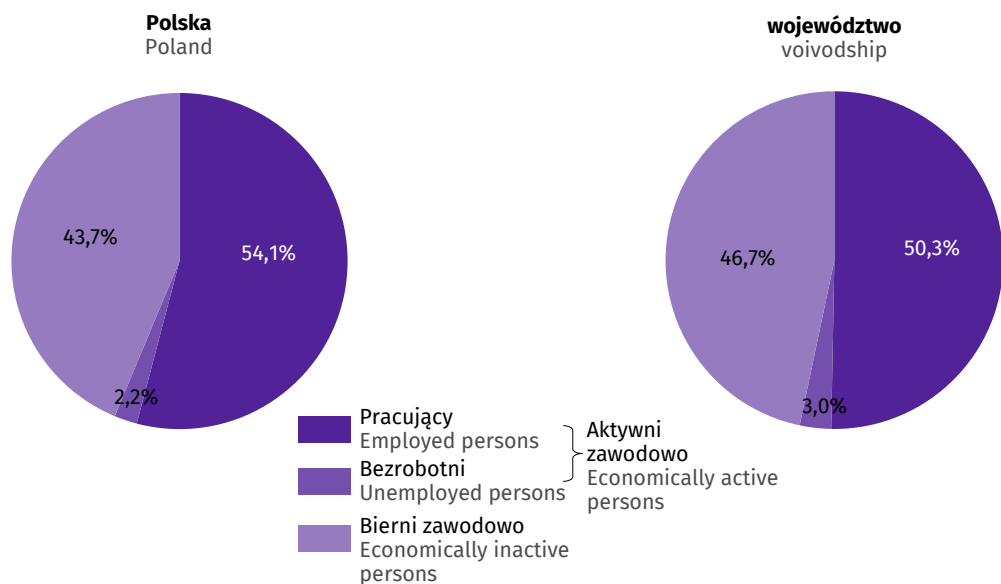
Do urzędów pracy w 2018 r. wpłynęło 60,1 tys. ofert pracy (o 0,2% mniej niż w 2016 r.), w tym 10,1% to oferty odbycia stażu u pracodawców i 2,8% ofert dla osób niepełnosprawnych. Na koniec 2018 r. na jedną ofertę pracy przypadało 20 osób bezrobotnych (w 2016 r. – 40 osób). Największą liczbą ofert pracy dysponowały urzędy w Olsztynie, powiecie ostródzkim, Elblągu, powiecie nowomiejskim, etckim i olsztyńskim, najmniejszą natomiast w powiecie węgorzewskim i nidzickim.

Źródłem finansowania programów pomocy przeciwdziałania bezrobociu – jego konsekwencjom ekonomicznym i społecznym – jest Fundusz Pracy. W 2018 r. wydatki Funduszu Pracy w województwie były o 12,4% niższe niż w 2016 r. i wyniosły 328,2 mln zł. Najwięcej środków, bo 105,9 mln zł (32,3%) przeznaczono na zasiłki dla bezrobotnych. Na programy promocji zatrudnienia wydano w 2018 r. 60,4% ogółu środków (w tym 13,2% kwoty przeznaczono na staże, 9,9% na podjęcie działalności gospodarczej, 12,6% na prace interwencyjne i roboty publiczne, a 2,0% to koszty szkoleń).

Urzędy pracy, obok rejestracji bezrobotnych, informacji o ofertach pracy i pośrednictwa pracy, oferują również pomoc w znalezieniu stałej pracy w postaci usług poradnictwa zawodowego i organizowania szkoleń dla osób, które mają problem z określeniem swoich możliwości i oczekiwań lub nie posiadają umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

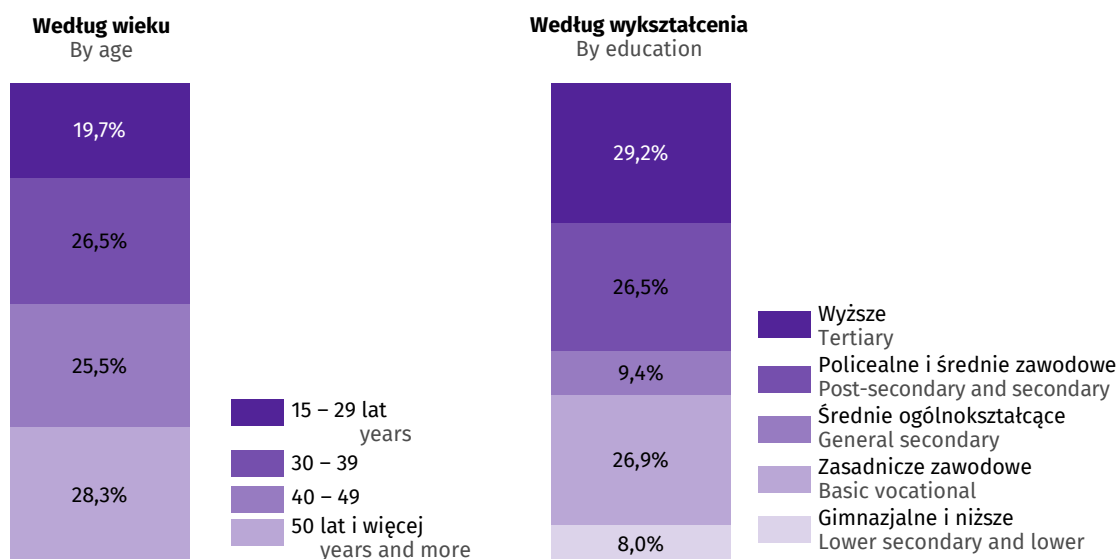
W 2018 r. bezrobotni korzystali z różnych form wsparcia. Najwięcej osób skorzystało z porad indywidualnych (15,4 tys.). Szkolenia zorganizowane przez urzędy pracy w celu podwyższenia kwalifikacji zawodowych i zwiększenia aktywności zawodowej ukończyło 1,7 tys. osób bezrobotnych. Programy stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy ukończyło 6,0 tys. osób. Prace interwencyjne ukończyło w ciągu roku 3,1 tys. osób, a roboty publiczne 1,9 tys. bezrobotnych.

Wykres 5. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej^a w 2018 r.
 Chart 5. Structure of population aged 15 and more by economic activity^a in 2018

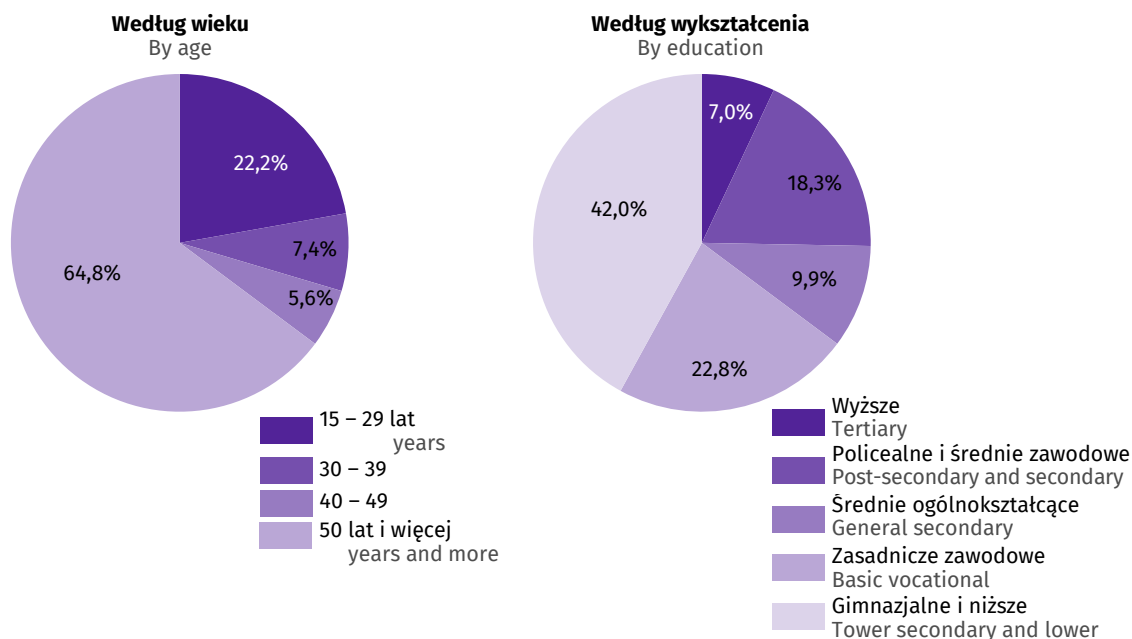
^a Według BAEL.
 a By LFS.

Wykres 6. Struktura pracujących^a w 2018 r.
 Chart 6. Structure of employed persons^a in 2018

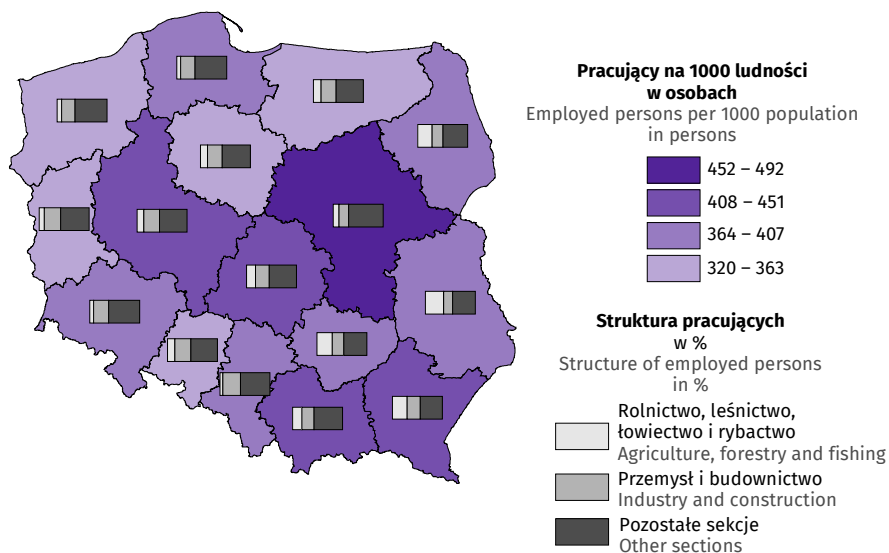
^a Według BAEL.
 a By LFS.

Wykres 7. Struktura biernych zawodowo^a w 2018 r.
 Chart 7. Structure of economically inactive persons^a in 2018

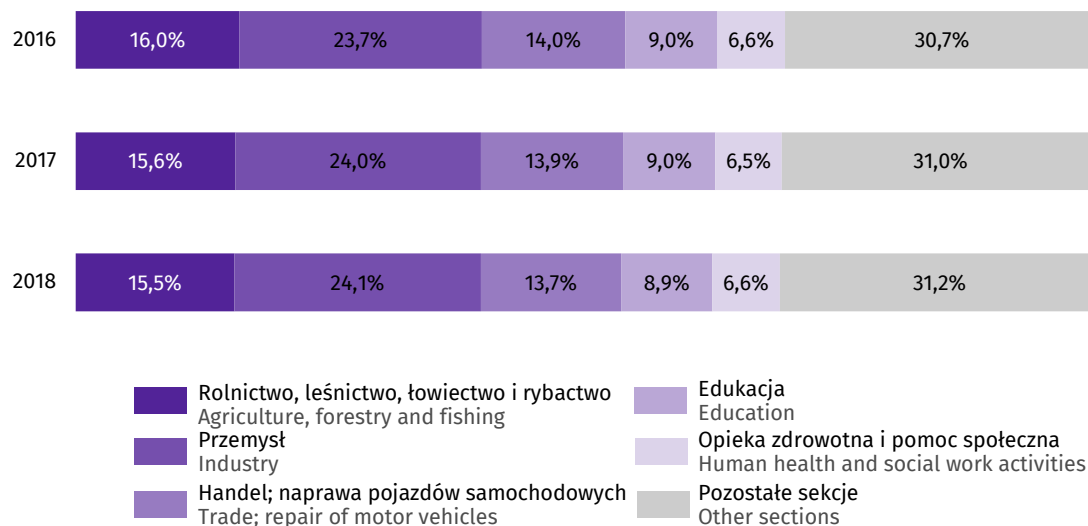
^a Według BAEL.
^a By LFS.

Mapa 5. Pracujący według województw w 2018 r.
 Stan w dniu 31 XII
 Map 5. Employed persons by voivodships in 2018
 As of 31 XII

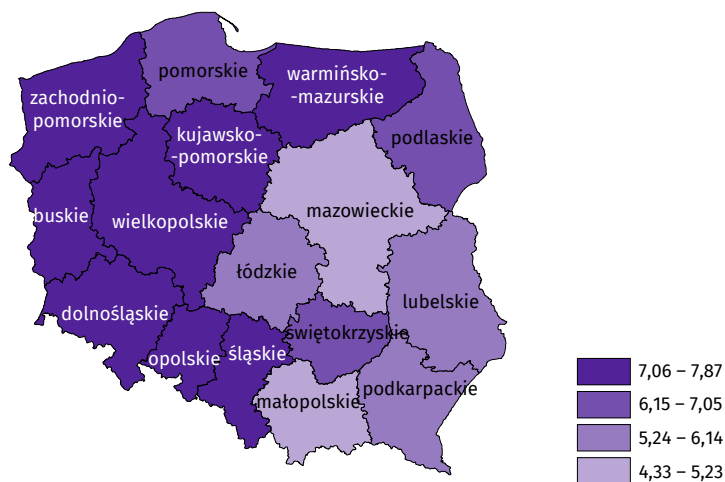

Wykres 8. Struktura pracujących według wybranych sekcji PKD w latach 2016–2018
 Stan w dniu 31 XII

Chart 8. Structure of employed persons by selected PKD sections in 2016–2018
 As of 31 XII

Mapa 6. Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących według województw w 2018 r.
 Map 6. Persons injured in accidents at work per 1000 employed persons by voivodships in 2018

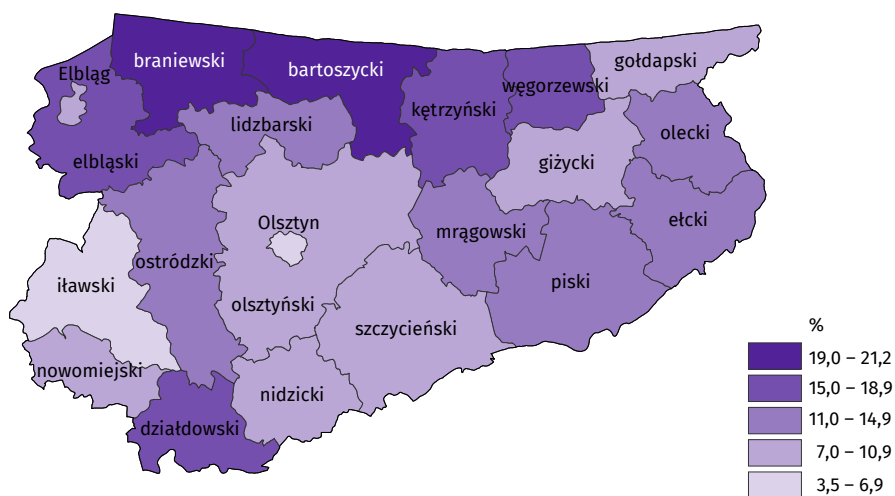

Mapa 7. Stopa bezrobocia według powiatów w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 7. Unemployment rate by powiats in 2018

As of 31 XII

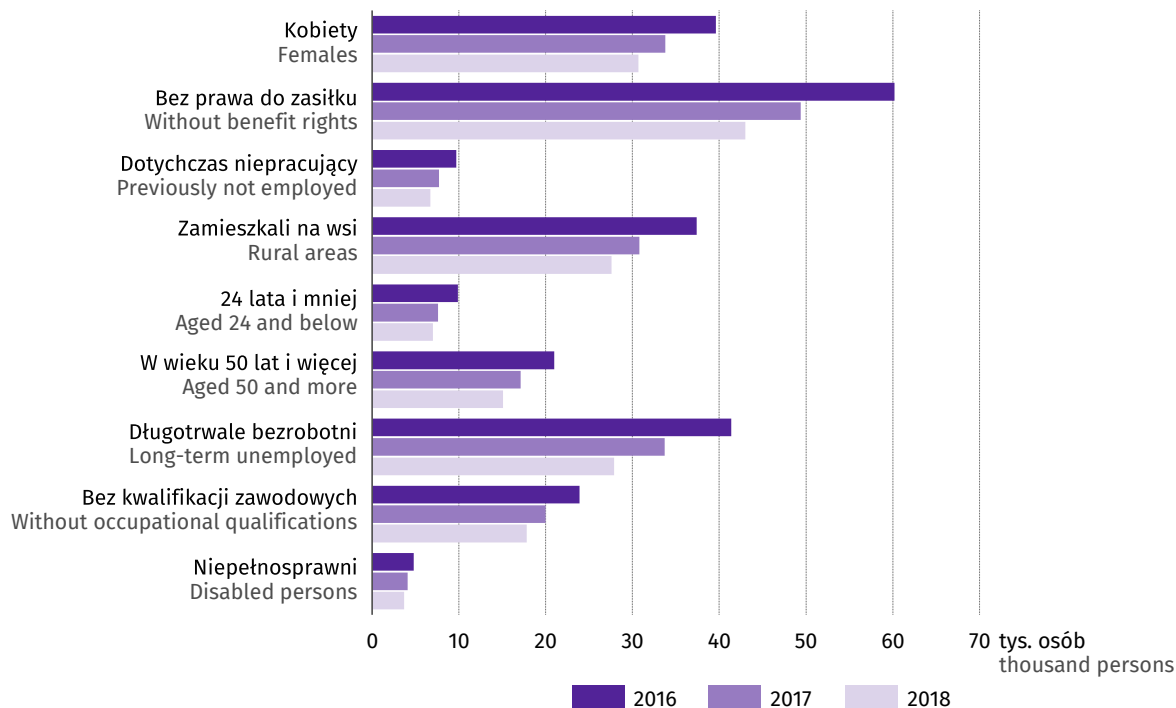

Wykres 9. Wybrane kategorie bezrobotnych w latach 2016–2018

Stan w dniu 31 XII

Chart 9. Selected categories of unemployed persons in 2016–2018

As of 31 XII

Dochody ludności i warunki bytu gospodarstw domowych

Incomes of the population and conditions of households

Najsilniejsze oddziaływanie na warunki życia ludności należy przypisać dochodom, jakimi dysponują gospodarstwa domowe. Wpływają one na status materialny, poczucie stabilizacji i bezpieczeństwo ekonomiczne ludności. Mierniki najczęściej wykorzystywane w badaniach poziomu zamożności to poziom wynagrodzeń z tytułu pracy, wysokość emerytur i rent, dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych, jak również wyposażenie gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania oraz przeciętne spożycie artykułów żywnościowych w gospodarstwach domowych.

Najważniejsze źródła dochodów ludności stanowią wynagrodzenia za pracę oraz emerytury i renty. W województwie warmińsko-mazurskim pracujący stanowili 32,0% ogółu ludności, emeryci i renciści 21,2%, a bezrobotni 3,7%. Przyjmując za dochody stałe wynagrodzenia oraz emerytury i renty – okazuje się, iż odsetek osób zabezpieczonych stałymi dochodami wyniósł w województwie 56,2%, podczas gdy w kraju 63,6%.

W 2018 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie ukształtowało się na poziomie 3 856 zł, i było o 11,5% wyższe niż w 2016 r. Średnie wynagrodzenie w województwie było niższe o 16,0% od przeciętnego w Polsce, co uplasowało warmińsko-mazurskie na ostatnim miejscu w kraju. Wśród województw najwyższe wynagrodzenia w 2018 r. odnotowano w mazowieckim (5 601 zł) oraz dolnośląskim (4 686 zł).

Analiza wynagrodzeń wskazuje na zróżnicowanie ich poziomu. Wynagrodzenia wypłacane w sektorze publicznym były wyższe niż w sektorze prywatnym. W 2018 r. pracodawcy publiczni płacili swoim pracownikom przeciętnie 4 609 zł, było to o 1 115 zł więcej niż w sektorze prywatnym. Rozpiętość wynagrodzeń między sekcjami PKD była jeszcze większa. Najwyższe wynagrodzenie otrzymywali zatrudnieni w sekcji informacja i komunikacja (5 121 zł), a najniższe w sekcji administrowanie i działalność wspierająca (2 680 zł).

W jednostkach o liczbie pracujących przekraczającej 9 osób (jednostki średnie i duże) przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto osiągnęło poziom 4 028 zł i od 2016 r. wzrosło o 11,3%. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie przeciętnego poziomu wynagrodzenia brutto w powiatach warmińsko-mazurskiego w 2018 r. najwyższą średnią płacę otrzymywali zatrudnieni w Olsztynie, wynosiła ona 4 649 zł i była wyższa o 15,4% od średniej w województwie. W Elblągu przeciętne zarobki wynosiły 4 287 zł i również były wyższe (o 6,4%) od średniej w województwie. Powiatem z wyższym od przeciętnego w województwie poziomem wynagrodzeń był również powiat olsztyński. Natomiast w pozostałych powiatach płace kształtowały się poniżej średniej wojewódzkiej. Najniższe przeciętne wynagrodzenie, tj. 3 439 zł odnotowano w powiecie nowomiejskim.

Kolejna forma dochodów pozostających w dyspozycji ludności to emerytury i renty. Z tych świadczeń społecznych w 2018 r. korzystało w województwie 303,4 tys. emerytów i rencistów. W porównaniu do 2016 r. w badanym okresie przybyło 5,0% pobierających świadczenia z ZUS i ubyło 3,6% korzystających z wypłat KRUS. Łącznie liczba wypłaconych emerytur i rent z obu źródeł w 2018 r. wzrosła w porównaniu z 2016 r. o 3,7%.

Wśród pobierających świadczenia społeczne przeważali beneficjenci Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ich liczba w 2018 r. wynosiła 261,0 tys. osób, co stanowiło 86,0% ogółu korzystających ze świadczeń, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dokonała wypłat pozostałym 42,3 tys. (14,0%) świadczeniobiorcom.

Korzystający ze środków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych to głównie emeryci (71,8%). Renty rodzinne trafiły do 16,0% świadczeniobiorców, natomiast renty z tytułu niezdolności do pracy do 12,2% pobierających świadczenia społeczne. W grupie świadczeniobiorców z KRUS 76,2% stanowili emeryci, 19,2% to osoby pobierające rentę inwalidzką, a 4,6% rentę rodzinną. Emeryci i renciści w warmińsko-mazurskim stanowili 3,4% ogółu korzystających ze świadczeń społecznych w kraju.

W latach 2016–2018 nastąpił wzrost wypłacanych przez ZUS emerytur i rent, przeciętna emerytura w 2018 r. wynosiła 1 964 zł i była wyższa o 7,7% niż w 2016 r. Przeciętny rencista z tytułu niezdolności do pracy otrzymywał

w 2018 r. 1 605 zł, było to więcej o 9,0% niż w 2016 r. Emerytury i renty z ZUS rosły bardziej dynamicznie niż wynagrodzenia za pracę, ciągle jednak dochody emerytów i rencistów znacznie odbiegały od dochodów osób pracujących. W 2018 r. wysokość przeciętnej emerytury z ZUS stanowiła 50,9% średniego wynagrodzenia w województwie, a wysokość przeciętnej renty chorobowej była jeszcze niższa i stanowiła 41,6% przeciętnego wynagrodzenia brutto.

Świadczenia wypłacane przez KRUS były niższe niż świadczenia ZUS. Przeciętna emerytura i renta rolników indywidualnych wyniosła w 2018 r. 1 247 zł i wzrosła od roku 2016 o 4,3%. Przeciętny emeryt z KRUS otrzymał w 2018 r. 1 259 zł, o ponad 39% mniej niż emeryt z ZUS. Kwota średnich emerytur i rent w województwie była niższa z ZUS o 9,1%, natomiast z KRUS wyższa o 1,6% od przeciętnych wypłaconych w kraju.

Wyniki badań budżetów gospodarstw domowych dostarczają informacji o warunkach życia gospodarstw domowych, o ich przychodach, rozchodach czy wyposażeniu w dobra trwałego użytkowania. W 2018 r. przeciętne gospodarstwo domowe w warmińsko-mazurskim rozporządzało miesięcznym dochodem wynoszącym średnio 1 555 zł na osobę. W porównaniu do średnich dochodów w kraju było to o 8,2% mniej, co uplasowało województwo na 13 miejscu. Niższą kwotą dochodów na 1 osobę dysponowały gospodarstwa domowe w województwie świętokrzyskim, lubelskim i podkarpackim.

Dochody, którymi mogły rozporządzać gospodarstwa domowe w województwie pochodziły głównie z wynagrodzeń z pracy najemnej (50,1%) oraz ze świadczeń i pomocy społecznej (31,6%), w mniejszym stopniu z pracy na własny rachunek w rolnictwie i poza rolnictwem (14,9%). Porównanie struktury dochodów budżetów gospodarstw domowych w warmińsko-mazurskim z budżetami gospodarstw w kraju wykazuje, iż gospodarstwa domowe w województwie, podobnie jak w kraju, w dużej mierze zasilane są dochodami ze źródeł niezarobkowych pochodzącymi z ubezpieczeń społecznych i z pomocy społecznej. Udział tych źródeł w kraju wynosił przeciętnie 31,2%.

Dochody pozostające w dyspozycji gospodarstw domowych umożliwiają zaspokajanie potrzeb, a ich wysokość decyduje głównie o rozmiarach i kierunkach wydatków. W 2018 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie wyniosły 982 zł i były o 205 zł (17,3%) niższe niż w kraju.

W strukturze wydatków gospodarstw domowych w województwie w 2018 r. najważniejszą pozycję zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe – 28,0% oraz wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii – 20,1%. Na transport przeznaczano ponad 8%, a na rekreację i kulturę ponad 5%.

Gospodarstwa domowe w województwie są coraz lepiej wyposażone w dobra trwałego użytku. Przedmioty trwałego użytkowania, które posiadały niemal wszystkie gospodarstwa domowe z terenu województwa to: odbiornik telewizyjny, pralka automatyczna i telefon komórkowy. Ponad 60% gospodarstw dysponowało urządzeniem z dostępem do Internetu (np. laptop, tablet, smartfon itp.), kuchenką mikrofalową oraz samochodem osobowym. Co drugie gospodarstwo posiadało urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej lub kablowej.

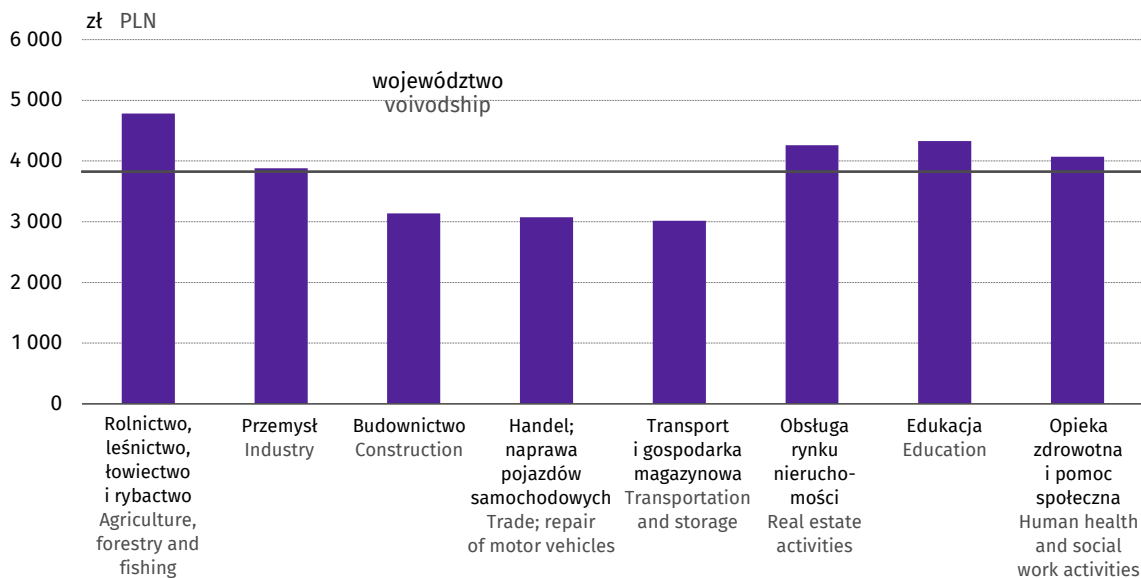
Najbardziej negatywnym i dotkliwym przejawem zróżnicowania poziomu życia jest pozostawanie części społeczeństwa w ubóstwie. Charakterystyczne dla województwa tendencje, takie jak: utrzymująca się od wielu lat najwyższa w kraju stopa bezrobocia, wysoki udział w dochodach świadczeń z ubezpieczeń społecznych i z pomocy społecznej, niskopłatne prace, stanowią jednocześnie czynniki zagrożenia ubóstwem.

Województwo warmińsko-mazurskie to region, w którym występuje największe w kraju zagrożenie ubóstwem. Odsetek osób w gospodarstwach domowych w 2018 r. żyjących poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencjalnego) wynosił 9,6% (w 2016 r. – 9,0%), osiągając najwyższy poziom w kraju. Pomiar ubóstwa przy pomocy ustawowej granicy ubóstwa również wskazuje, że w 2018 r. w warmińsko-mazurskim występował najwyższy w kraju odsetek (18,9%) osób żyjących poniżej granicy uprawniającej do ubiegania się o przyznanie świadczeń społecznych.

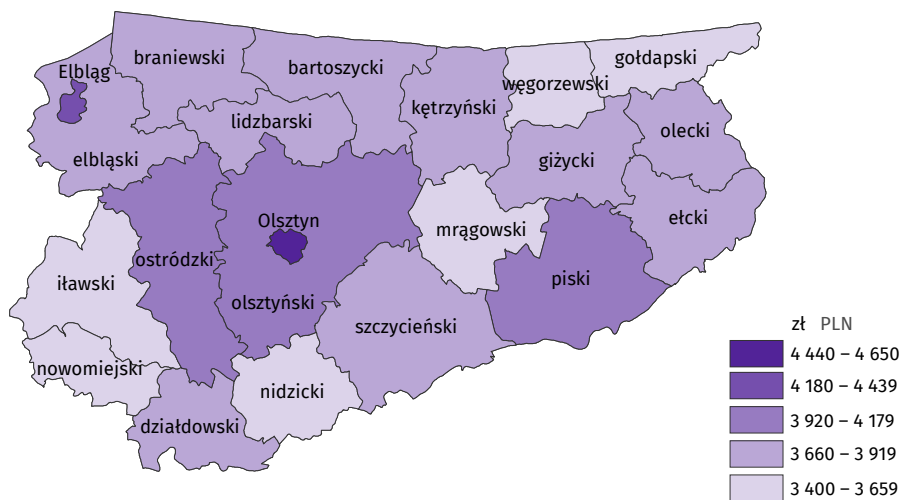
Mapa 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według województw w 2018 r.
Map 8. Average monthly gross wages and salaries by voivodships in 2018

Wykres 10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według wybranych sekcji PKD w 2018 r.
Chart 10. Average monthly gross wages and salaries by selected PKD sections in 2018

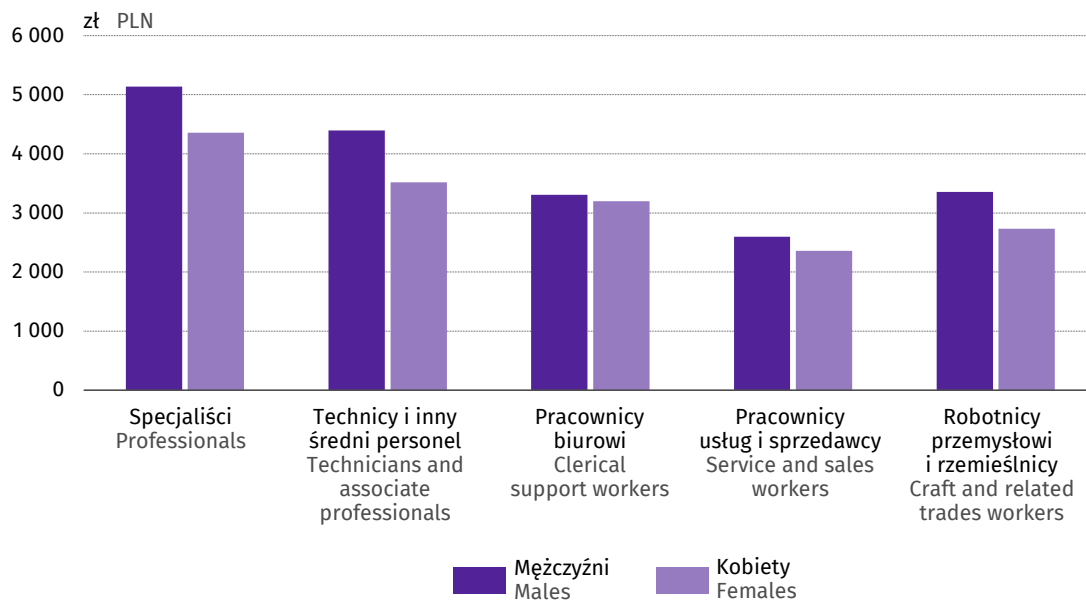
Mapa 9. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto^a według powiatów w 2018 r.
 Map 9. Average monthly gross wages and salaries^a by powiats in 2018

a Bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób.
 a Excluding economic entities employing up to 9 persons.

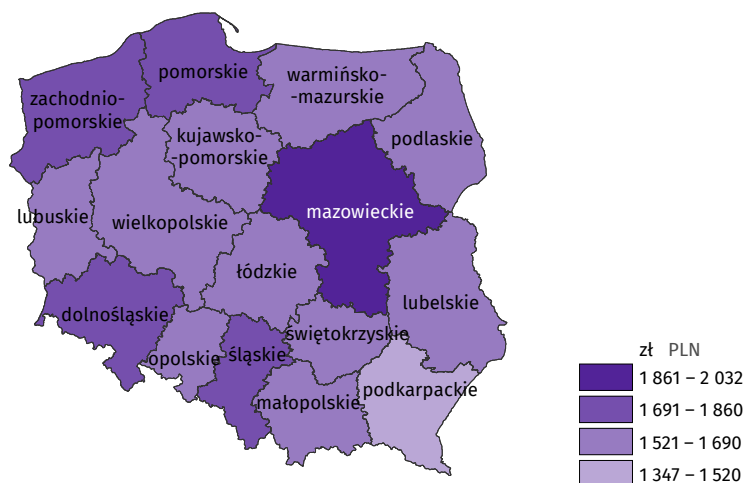
Wykres 11. Przeciętne wynagrodzenie brutto pracowników pełnozatrudnionych według wybranych grup zawodów za październik 2016 r.

Chart 11. Average monthly gross wages and salaries of full-time paid employees by selected occupational groups for October 2016

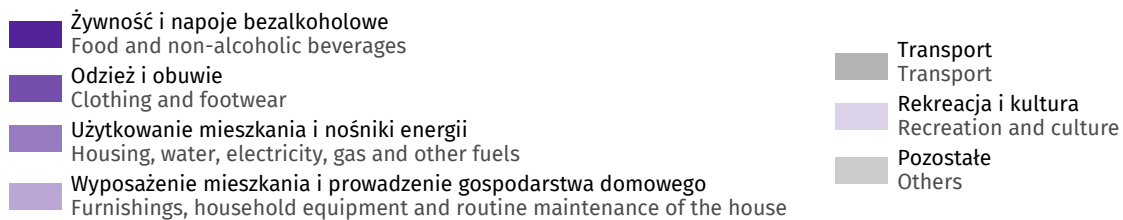
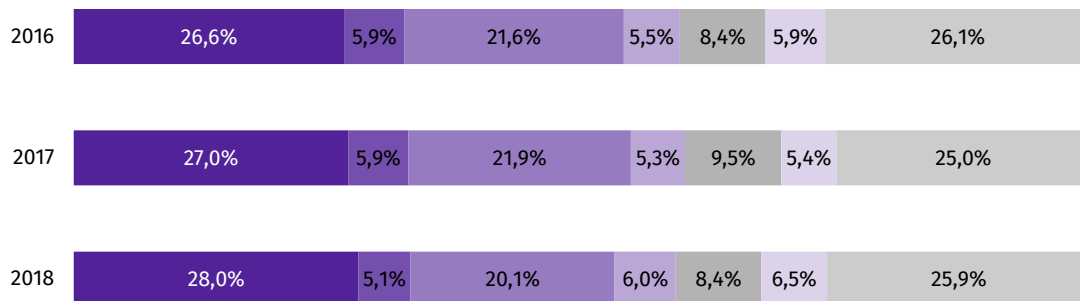
Mapa 10. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych według województw w 2018 r.

Map 10. Average monthly available income of households per capita by voivodships in 2018

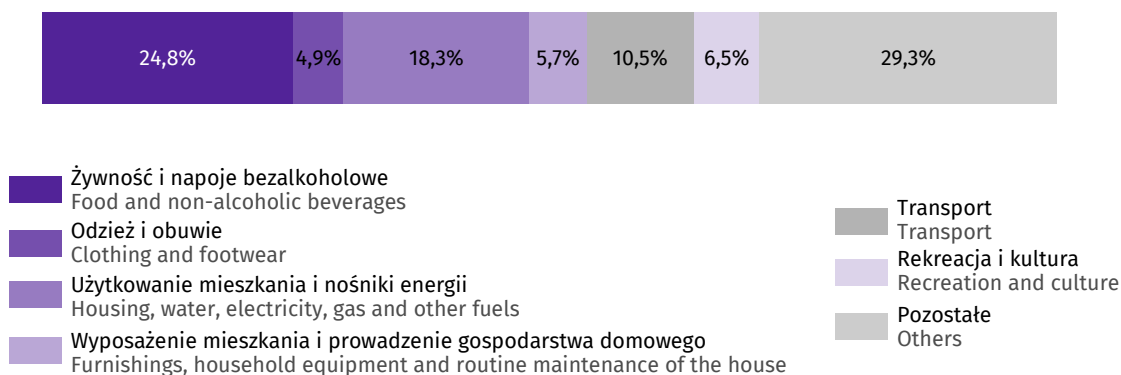
Wykres 12. Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w latach 2016–2018

Chart 12. Structure of expenditures in households per capita in 2016–2018

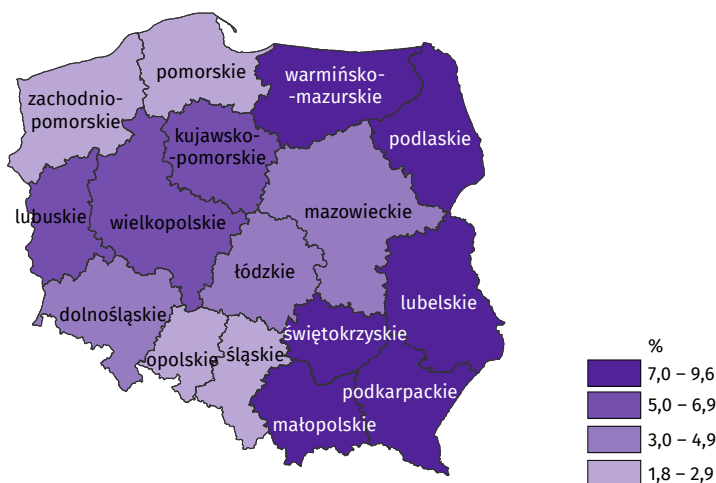
Wykres 13. Struktura wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce w 2018 r.

Chart 13. Structure of expenditures in households per capita in Poland in 2018

Mapa 11. Odsetek osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji według województw w 2018 r.

Map 11. Share of persons in households living below subsistence minimum by voivodships in 2018

Ceny i sprzedaż dóbr konsumpcyjnych

Prices and sale of consumer goods and services

Poziom cen i ich zmiany są czynnikiem wpływającym na siłę nabywczą pieniądza znajdującego się w posiadaniu społeczeństwa. Zmiana siły nabywczej pieniądza, czyli możliwość zwiększenia lub konieczność ograniczenia zakupów, decyduje o stopniu zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych społeczeństwa, a tym samym o poziomie życia rodzin.

W 2016 r. odnotowano spadek poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych w porównaniu z rokiem poprzednim zarówno w województwie warmińsko-mazurskim (o 0,5%), jak i w całym kraju (o 0,6%), natomiast w okresie 2017–2018 odnotowano wzrost. Z badania cen wynika, że w analizowanym okresie rok 2017 był dla mieszkańców kraju, a także województwa warmińsko-mazurskiego okresem najwyższego poziomu inflacji, a ceny wzrosły wówczas w kraju o 2,0% i w województwie o 1,6%.

W analizowanym okresie w województwie warmińsko-mazurskim zmniejszyły się ceny w grupie odzież i obuwanie (w 2016 r. o 4,9%, w 2017 r. o 6,6% i w 2018 r. o 5,5%), a wzrosty w grupie żywność i napoje bezalkoholowe (odpowiednio o 1,0%, o 4,2% i o 2,6%), napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (odpowiednio o 1,2%, o 0,5% i o 1,4%) oraz edukacja (odpowiednio o 0,7%, o 2,4% i o 2,8%). W grupie cen dotyczących mieszkania, zdrowia, transportu oraz rekreacji i kultury w 2016 roku ceny uległy obniżeniu, po czym w roku 2017 i 2018 wzrosły.

Z badania poziomu cen wynika, że w 2018 r. województwo warmińsko-mazurskie było regionem o podobnym poziomie wskaźnika cen jak średnio w kraju (wzrost o 1,5%, w kraju o 1,6%). We wszystkich województwach odnotowano wzrost cen. Województwo warmińsko-mazurskie wraz z łódzkim uplasowało się na 6 miejscu w kraju. Wśród pozostałych województw najbardziej wzrosły ceny w małopolskim (o 2,2%), a najmniej w dolnośląskim (o 1,2%). Zmiana poziomu cen spowodowana była wyższą ceną we wszystkich grupach, z wyjątkiem odzieży i obuwia.

W 2018 r. konsumenci odczuli wzrost cen podstawowych produktów spożywczych. W porównaniu do 2016 r. najbardziej wzrosła cena masła (o 56,7%), jaj świeżych (o 30,8%), chleba pszenno-żytniego (o 16,8%), szynki wieprzowej gotowanej (o 14,5%), sera dojrzewającego (o 15,7%). Obniżyły się natomiast ceny m.in. cukru (o 31,8%) i filetów mrożonych z morszczuka (o 0,9%).

Duże zróżnicowanie wystąpiło w zakresie cen towarów i usług nieżywnościowych. Bardziej kosztowne stało się użytkowanie mieszkania oraz nośniki energii, w tym: cena węgla kamiennego (wzrost o 9,2%), zimnej i ciepłej wody (odpowiednio wzrost o 4,4% i o 2,8%). Natomiast cena za centralne ogrzewanie obniżyła się (o 7,8%).

W porównaniu z 2016 r. zwiększyły się koszty transportu. Za benzynę silnikową bezołowiową kierowcy płacili więcej o 12,2%, a za przejazd taksówką osobową o 8,5%. Przejazd autobusem miejskim kosztował mniej o 5,3%.

Więcej niż w roku 2016 płacili czytelnicy gazet regionalnych (o 14,9%) oraz widzowie w kinach (o 3,5%).

Poziom cen towarów i usług decydujący o sile nabywczej gospodarstw domowych, kształtuje nie tylko strukturę, ale przede wszystkim poziom sprzedaży.

W 2018 r. sprzedaż detaliczna towarów w województwie osiągnęła, w cenach bieżących, wartość 13 928,6 mln zł i ukształtowała się na poziomie wyższym niż w 2016 r. o 1,1%. Udział województwa w sprzedaży krajowej wyniósł 1,6%.

Wartość sprzedaży detalicznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa była niższa od wartości sprzedaży przeliczonej na 1 mieszkańca kraju o 56,6% i wynosiła w 2018 r. 9 731 zł. (najniższa w kraju).

W końcu 2018 r. na terenie województwa funkcjonowało 11,6 tys. sklepów. W porównaniu z 2016 r. liczba sklepów zmniejszyła się o 8,1%. Powierzchnia sprzedażowa sklepów pozostała na poziomie roku 2016 i wyniosła 1 307,1 tys. m². Liczba mieszkańców przypadająca na 1 sklep w województwie wyniosła 123 (w 2016 r. – 114) i była o 10 osób większa niż w kraju.

W 2018 r. na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało 275 stacji paliw, tj. o 10 mniej niż w 2016 r.

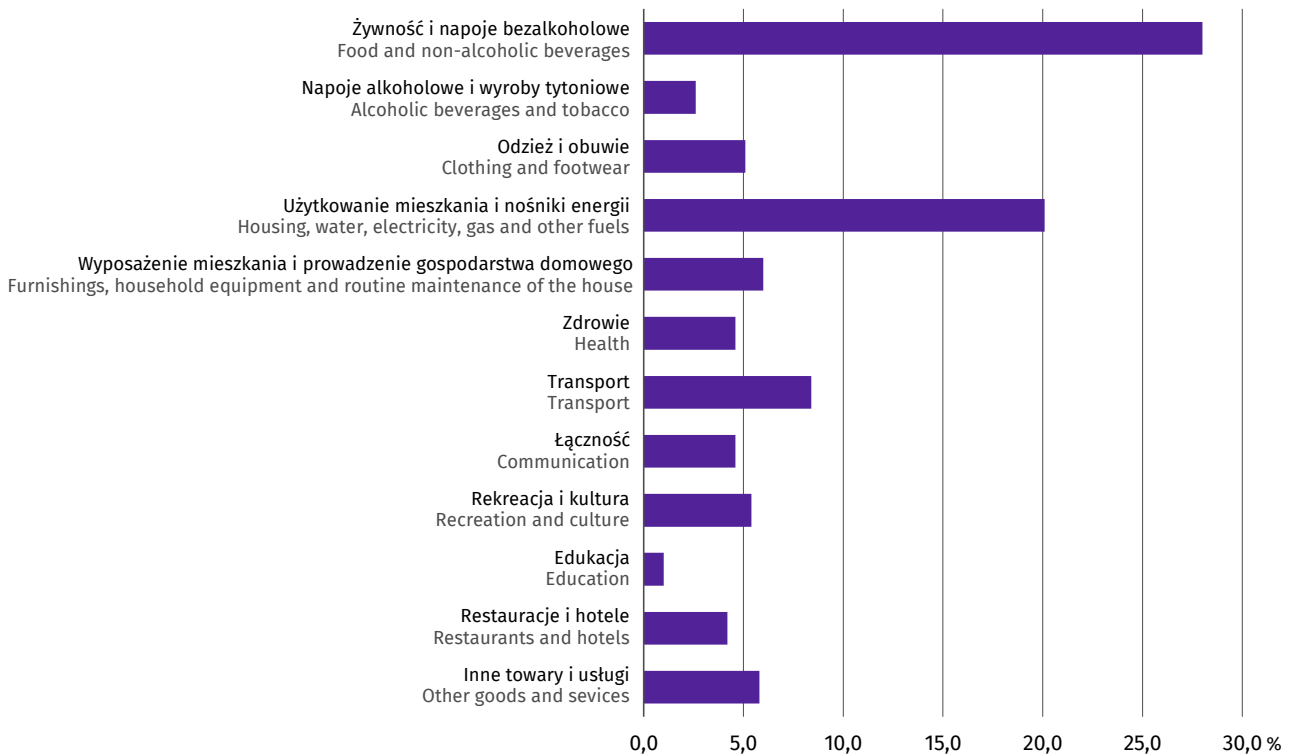
Sprzedaż z działalności gastronomicznej¹, w cenach bieżących, w 2018 r. osiągnęła wartość 504,0 mln zł, tj. o 9,9% więcej niż w 2016 r. Sprzedaż województwa stanowiła 1,9% sprzedaży krajowej (w 2016 r. – 2,1%). Wartość sprzedaży z działalności gastronomicznej na 1 mieszkańca województwa wyniosła 352 zł i była 10,4% większa niż w 2016 r.

Według stanu na koniec 2018 r. na terenie województwa działały 443 placówki gastronomiczne¹, w tym 170 restauracji. Od 2016 r. ich liczba zmalała o 12,1% (restauracji spadek o 18,3%). Wartość sprzedaży na 1 placówkę wzrosła w stosunku do 2016 r. o 24,2%.

¹ Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Wykres 14. Udział grup towarów i usług konsumpcyjnych w kosztach utrzymania gospodarstw domowych w 2018 r.^a

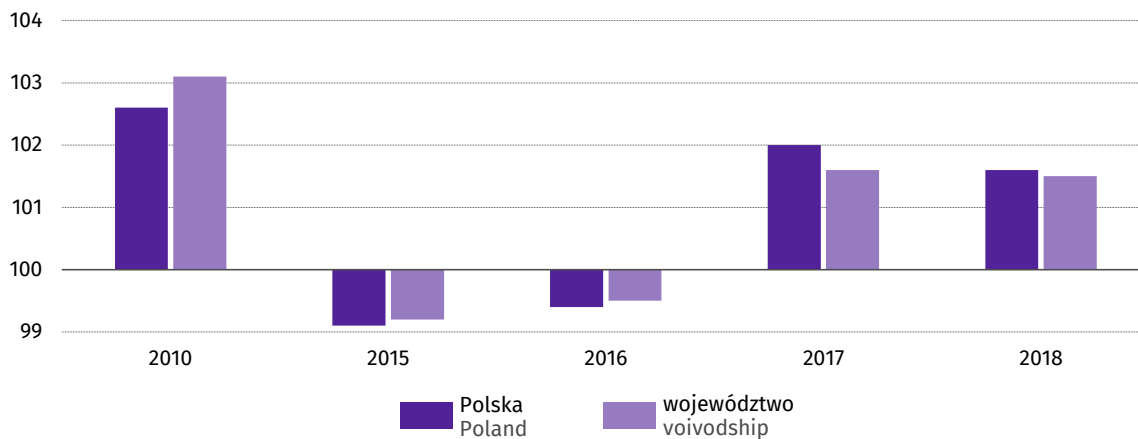
Chart 14. Share of groups of consumer goods and services in the maintenance costs of households in 2018^a

^a Opracowany na podstawie struktury wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych w 2018 r.
^a Based on the structure of households consumer expenditure in 2018.

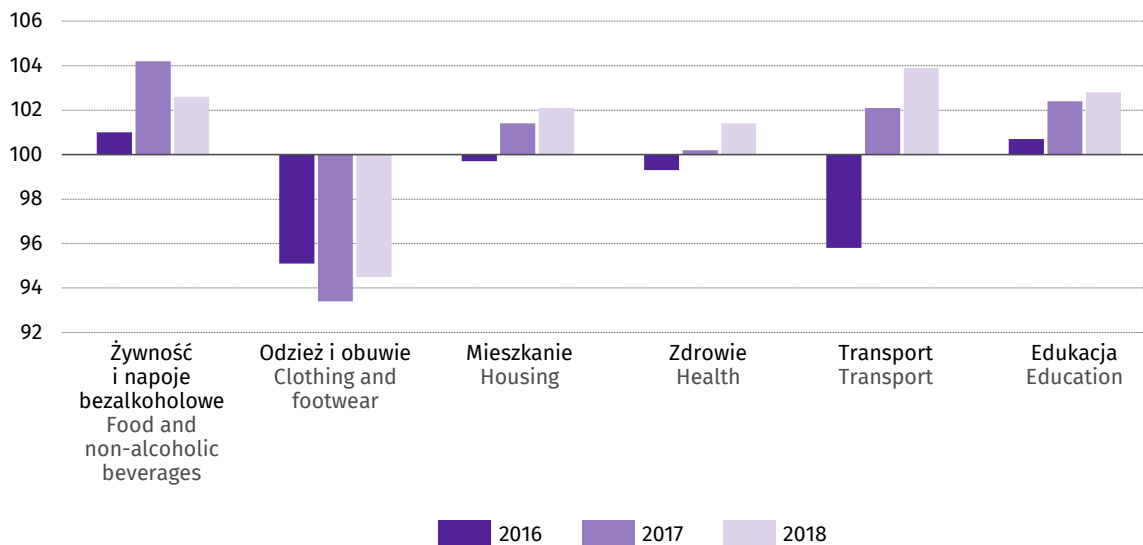
Wykres 15. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych rok poprzedni=100

Chart 15. Prices indices of consumer goods and services previous year=100

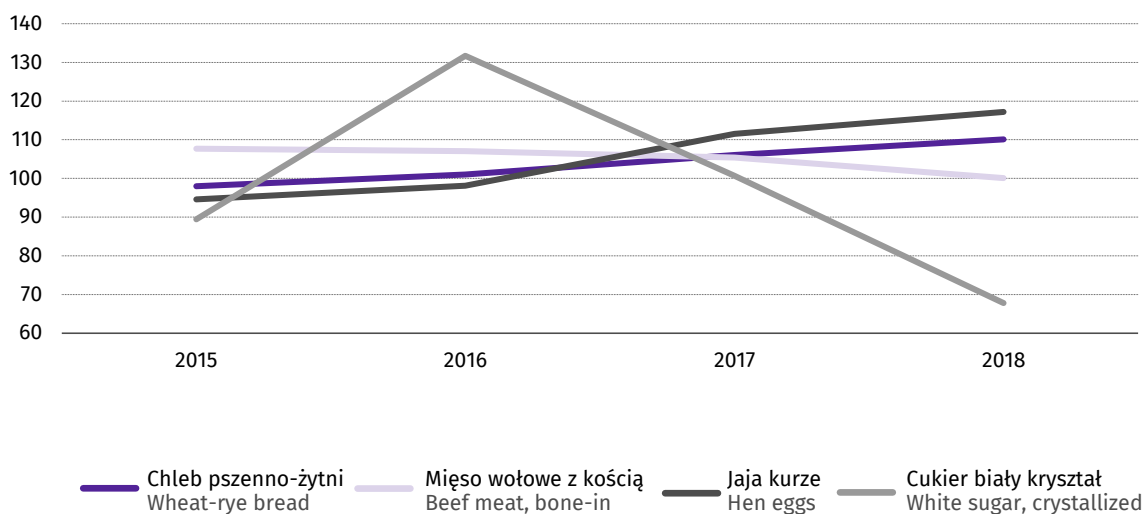
Wykres 16. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych według podstawowych grup potrzeb w latach 2016–2018
rok poprzedni=100

Chart 16. Price indices of consumer goods and services by basic groups of needs in 2016–2018
previous year=100

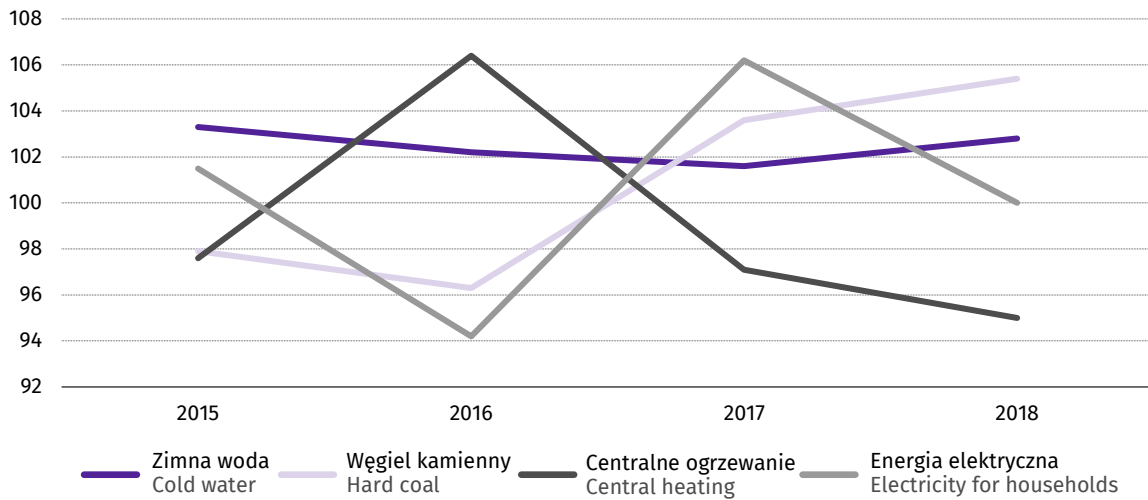
Wykres 17. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów żywnościowych w latach 2015–2018
rok poprzedni=100

Chart 17. Indices of average retail prices of selected foodstuffs in 2015–2018
previous year=100

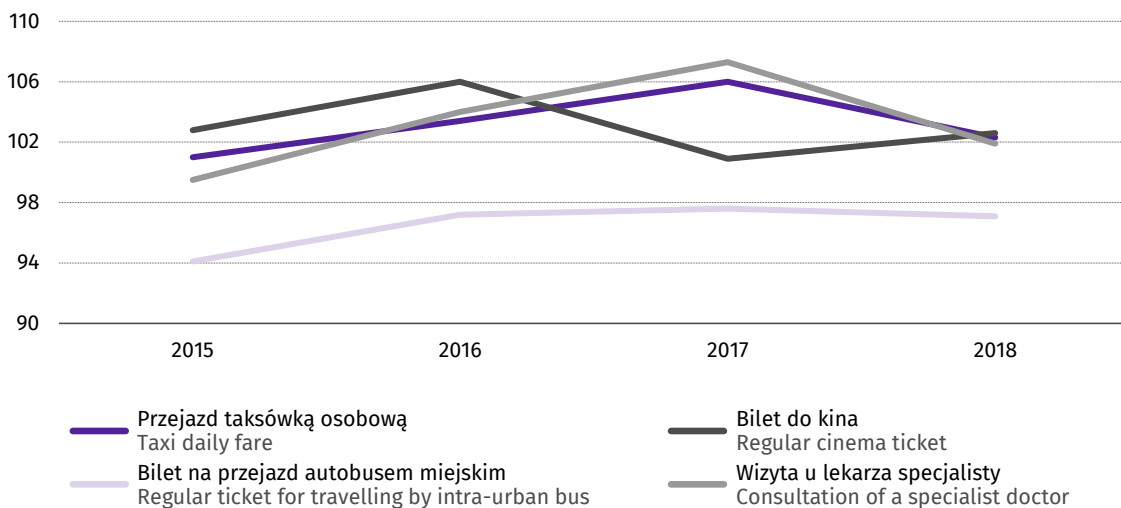
Wykres 18. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych artykułów nieżywnościowych w latach 2015–2018
rok poprzedni=100

Chart 18. Indices of average retail prices of selected non-foodstuffs in 2015–2018
previous year=100

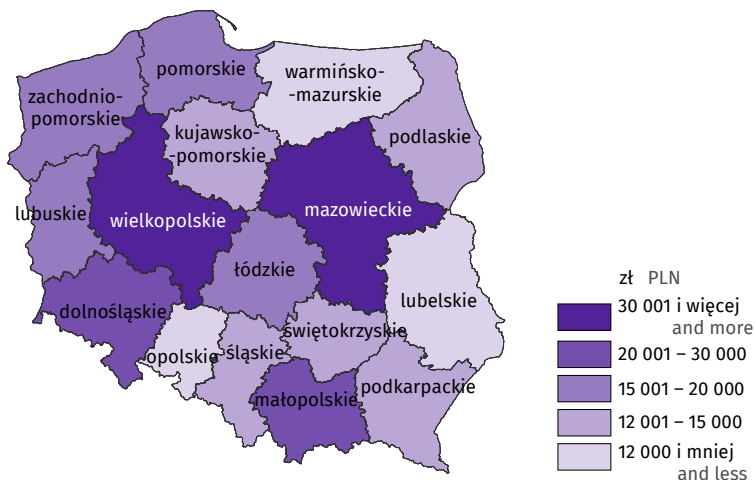

Wykres 19. Dynamika średnich cen detalicznych wybranych usług w latach 2015–2018
rok poprzedni=100

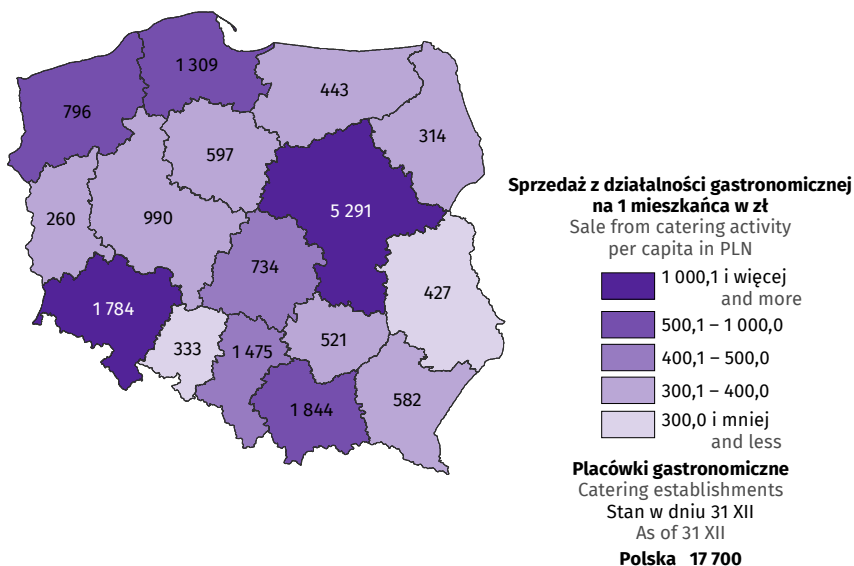
Chart 19. Indices of average retail prices of selected services in 2015–2018
previous year =100

Mapa 12. Sprzedaż detaliczna towarów na 1 mieszkańca według województw w 2018 r.
 Map 12. Retail sales per capita by voivodships in 2018

Mapa 13. Sprzedaż z działalności gastronomicznej^a na 1 mieszkańca w zł oraz liczba placówek gastronomicznych^a według województw w 2018 r.
 Map 13. Revenues from catering^a per capita in PLN and number of catering establishments^a by voivodships in 2018

^a Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
^a Data concern economic enterprises employing more than 9 persons.

Warunki mieszkaniowe

Dwelling conditions

Liczba mieszkań, ich standard i wyposażenie kształtują poziom i jakość zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych. Znaczenie tej grupy potrzeb skłania do szczegółowej analizy stanu i jakości zasobów mieszkaniowych, a tym samym kierunków zmian w zakresie rozwoju nowego budownictwa oraz standardów i warunków życia w zabudowie już istniejącej.

Zasoby mieszkaniowe województwa warmińsko-mazurskiego znajdujące się w posiadaniu spółdzielni mieszkaniowych, gmin, zakładów pracy, towarzystw budownictwa społecznego, osób fizycznych i innych podmiotów, obejmowały na koniec 2018 r. 519,4 tys. mieszkań, stanowiąc 3,6% zasobów krajowych. W mieszkaniach znajdowało się 1 963,4 tys. izb¹ o łącznej powierzchni użytkowej 35 682,4 tys. m². W stosunku do 2016 r. oznacza to wzrost o 9,8 tys. mieszkań, 37,3 tys. izb oraz 854,4 tys. m² powierzchni użytkowej (wzrost odpowiednio: o 1,9%, 1,9% oraz 2,5%). Przyrost mieszkań był efektem inwestycji w budownictwie, rozbudowy i przebudowy budynków już istniejących, jak również zmiany charakteru przeznaczenia powierzchni niemieszkalnych. Z ogólnego stanu zasobów mieszkaniowych 64,5% lokali mieszkalnych zlokalizowanych było na terenie miast.

Liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców województwa wynosiła w 2018 r. 363 i była jedną z najniższych w Polsce (10 lokata w kraju). Najwięcej zasobów mieszkaniowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców znajdowało się w województwie mazowieckim (426) i łódzkim (414), najmniej – podkarpackim (315). W województwie warmińsko-mazurskim najwyższy wskaźnik zanotowano dla Olsztyna (454) i Elbląga (392), natomiast najniższy w powiecie nowomiejskim (312) i elbląskim (319).

Przeciętne mieszkanie w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. składało się z 3,78 izb (w kraju 3,82) o powierzchni 68,7 m² (w kraju 74,2 m²) i było najmniejszym w Polsce. Mieszkania o największej powierzchni znajdowały się w powiecie olsztyńskim (84,1 m²), nowomiejskim (81,2 m²) i działdowskim (76,3 m²), najmniejsze (poniżej 60 m²) w Elblągu i Olsztynie (po 58,3 m²). Mieszkania wiejskie były średnio o 20,7 m² większe niż lokale na terenie miast (przeciętna powierzchnia mieszkania na wsi 82,1 m², w mieście 61,4 m²). Większa była również przeciętna liczba izb przypadająca na 1 mieszkanie na wsi – 4,11 (w miastach 3,60).

Dysproporcje pomiędzy miastem a wsią dotyczyły również stopnia zaludnienia mieszkań. Na 1 mieszkanie na wsi przypadało w 2018 r. przeciętnie 3,18 osoby, natomiast w mieście – 2,52. Przeciętne zaludnienie mieszkań w województwie wyniosło 2,75 osoby i było większe od zaludnienia krajowego o 0,12.

Większość mieszkań w województwie wyposażona była w wodociąg (97,1%), ustęp (94,6%) i łazienkę (92,1%) oraz centralne ogrzewanie (83,5%). Instalacja gazowa znajdowała się w co drugim mieszkaniu. Mieszkania na terenach wiejskich były zdecydowanie gorzej wyposażone w instalacje sanitarno-techniczne niż mieszkania w miastach. Systemu wodociągowego nie posiadało 7,8% mieszkań wiejskich (w miastach 0,1%), natomiast centralnego ogrzewania aż 29,6% (w miastach 9,3%).

W ramach pomocy społecznej gospodarstwom domowym znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, gminy województwa warmińsko-mazurskiego wypłaciły w 2018 r. 177,3 tys. dodatków mieszkaniowych o łącznej wartości 32,4 mln zł. Liczba wypłaconych dodatków była o 18,1% mniejsza w porównaniu z rokiem 2016 i stanowiła 5,5% dodatków mieszkaniowych wypłaconych w kraju. Przeciętna wysokość dodatku na 1 mieszkanie w 2018 r. kształtowała się na poziomie podobnym jak w 2016 r. (w 2018 r. 183 zł, 2016 r. 185 zł, kraj – lata 2018 i 2016 po 205 zł). Najwięcej dodatków wypłacono użytkownikom lokali gminnych (37,1%) i pozostających w zasobie wspólnot mieszkaniowych (26,2%).

¹ Za izbę uważa się pomieszczenie w mieszkaniu, oddzielone od innych pomieszczeń stałymi ścianami sięgającymi od podłogi do sufitu, o powierzchni nie mniejszej niż 4 m², z bezpośrednim oświetleniem dziennym, tj. oknem lub oszklonymi drzwiami w ścianie zewnętrznej budynku; za izbę uważa się nie tylko pokoje, ale również kuchnie spełniające powyższe kryteria. Nie uznaje się za izby – bez względu na wielkość powierzchni i sposób oświetlenia – przedpokojów, holi, łazienek, ubikacji, spiżarni, werand, ganków, schowków itp.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. oddano do użytkowania 5 202 mieszkania, które stanowiły 2,8% ogółu mieszkań przekazanych w kraju. W porównaniu do 2016 r. liczba mieszkań oddanych do użytkowania na terenie całego województwa wzrosła o 13,8% (w kraju wzrost o 13,3%). Najwięcej mieszkań oddano w ramach budownictwa z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem (56,4%) oraz indywidualnego (34,8%).

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. zmniejszyła się w stosunku do 2016 r. o 4,1 m² i wyniosła 86,5 m². Średni metraż 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2018 r. przez inwestorów indywidualnych wyniósł 143,3 m². Lokale pozostałych inwestorów były znacznie mniejsze od przeciętnej wielkości w województwie, a średnia wielkość mieszkania zrealizowanego poza budownictwem indywidualnym wyniosła 56,1 m². Mieszkania wybudowane w 2018 r. na wsi były znacznie większe od lokali wybudowanych w miastach. Średni metraż 1 mieszkania oddanego na wsi wyniósł 107,2 m² i był o 37,3 m² większy od przeciętnego mieszkania wybudowanego w mieście.

Wskaźnik wielkości mieszkania wyrażony liczbą izb w 1 mieszkaniu nie zmienił się w porównaniu z 2016 r. i wyniósł 3,9. Na terenach miejskich, gdzie budowane są mieszkania o przeciętnej powierzchni mniejszej od średniej wojewódzkiej, wskaźnik wzrósł z 3,3 w 2016 r. do 3,4 w 2018 r., natomiast na wsi odnotowano spadek z 4,7 do 4,5.

W budownictwie mieszkaniowym w 2018 r. przeważały mieszkania duże, co najmniej 4-izbowe. Stanowiły one prawie połowę (49,9%) ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Mieszkania o średniej wielkości, tj. 2 i 3-izbowe stanowiły 46,9%, a mieszkania najmniejsze 1-izbowe pozostałe 3,2% ogółu oddanych mieszkań. Na wsi najwięcej było mieszkań dużych (70,3%, w miastach – 33,6%), natomiast w miastach przeważały mieszkania średnie (63,5%, na wsi – 26,1%).

W 2018 r. wszystkie nowo oddane mieszkania były wyposażone w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne, tj. wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie. Mieszkania nie posiadające gazu sieciowego oraz instalacji do centralnego dostarczania ciepłej wody stanowiły odpowiednio: 81,0% i 48,9% nowo wybudowanych mieszkań.

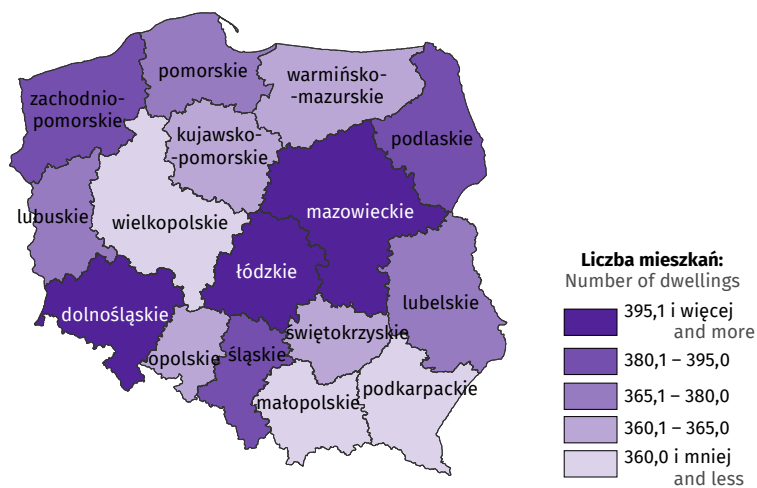
Efektom wzrostu liczby mieszkań oddanych w województwie był wzrost wskaźnika intensywności budownictwa mieszkaniowego, mierzonego liczbą oddanych mieszkań na 1000 ludności oraz 1000 zawartych małżeństw. Liczba mieszkań oddanych w warmińsko-mazurskim w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa z poziomu 3,2 w 2016 r. wzrosła do 3,6 w 2018 r. i była mniejsza od wskaźnika krajowego (4,8). Przy czym jego wartość w miastach (3,4), podobnie jak w roku 2016, była niższa niż na wsi (3,9). W kraju osiągnął on wartość dla miast 5,1, dla wsi 3,9.

Zwiększeniu uległ również wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 nowo zawartych małżeństw. W 2018 r. wyniósł 777 (w kraju 962) i był znacznie wyższy od osiągniętego w 2016 r. (683). W miastach przyjął wartość 753 (w kraju 1 081), a na wsi 809 (w kraju 786).

Najwięcej mieszkań w przeliczeniu na 1000 ludności i na 1000 nowo zawartych małżeństw oddano w powiatach olsztyńskim (odpowiednio: 9,3 i 1 928) oraz iławskim (8,7 i 1 735), natomiast najmniej w powiatach braniewskim (1,1 i 242) i gołdapskim (1,4 i 239).

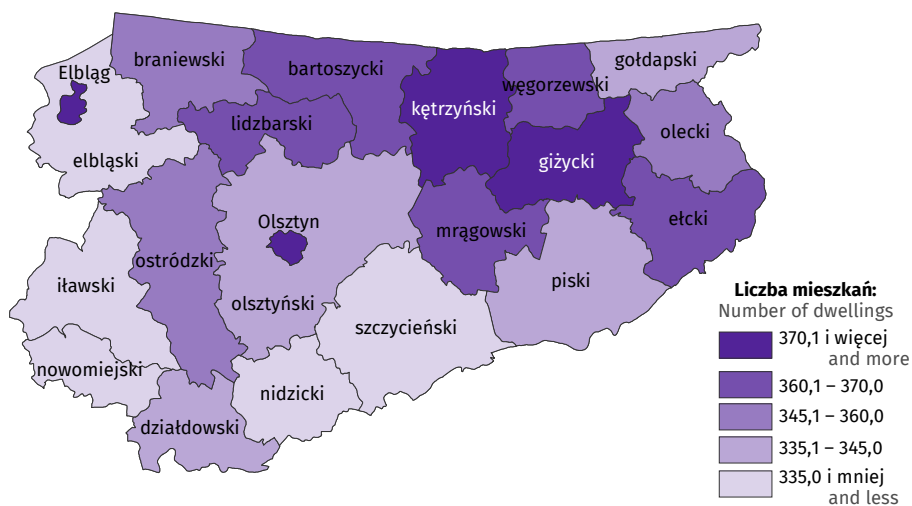
Mapa 14. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według województw w 2018 r.
 Stan w dniu 31 XII

Map 14. Dwelling stocks per 1000 population by voivodships in 2018
 As of 31 XII

Mapa 15. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności według powiatów w 2018 r.
 Stan w dniu 31 XII

Map 15. Dwelling stocks per 1000 population by powiats in 2018
 As of 31 XII

Stan i wykorzystanie infrastruktury technicznej

Condition and usage of technical infrastructure

Standard życia codziennego wynika w znacznej mierze ze stanu zagospodarowania infrastrukturalnego otoczenia, w jakim funkcjonują ludzie. Standard, funkcjonalność i dostępność infrastruktury komunalnej, transportowej i łącznościowej to również ważne kryterium rozwoju gospodarczego wpływające na ocenę atrakcyjności społeczno-gospodarczej regionu.

Długość rozdzielczej sieci wodociągowej w województwie warmińsko-mazurskim wyniosła w 2018 r. 16 431,1 km i stanowiła 5,3% sieci krajowej. Od 2016 r. w województwie przybyło 397,2 km sieci, tj. 2,5% (w kraju wzrost o 2,2%). Gęstość sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła 68,0 km (w kraju 98,4 km) i była jedną z niższych w kraju. Zagęszczenie sieci w miastach wyniosło 398,9 km (w kraju 318,4 km), natomiast na terenach wiejskich 59,6 km (w kraju 81,7 km). Największe zagęszczenie sieci wśród powiatów ziemskich było w powiatach: nowomiejskim (143,4 km) i iławskim (94,2 km). W Olsztynie wyniosło 319,6 km, a w Elblągu 280,6 km. Najmniejsze zagęszczenie sieci wodociągowej wystąpiło natomiast w powiecie piskim (28,4 km) i nidzickim (30,7 km). W 2018 r. z sieci wodociągowej korzystało 94,9% ludności województwa warmińsko-mazurskiego (w kraju 92,1%). W miastach korzystało z niej 98,9% ludności (w kraju 96,6%), a na terenach wiejskich 89,0% (w kraju 85,3%).

Gospodarstwa domowe na cele komunalno-bytowe zużyły 45,9 hm³ wody z wodociągów (w 2016 r. – 45,1 hm³). W przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa zużycie wody wyniosło 32,1 m³ (w kraju 33,3 m³). Wskaźnik zużycia wody na 1 mieszkańca miasta wyniósł 32,5 m³ (w kraju 35,2 m³). Na terenach wiejskich był on niższy i osiągnął wartość 31,5 m³ (w kraju 30,6 m³). Najwyższe zużycie wody przez 1 mieszkańca w 2018 r. odnotowano w powiatach nowomiejskim i iławskim. W powiatach tych wskaźnik zużycia wody wyniósł ponad 37 m³ na 1 mieszkańca. Najmniejsze zużycie wody odnotowano w powiecie gołdapskim – 24,8 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Od 2016 r. w województwie przybyło 300,1 km czynnej sieci¹ sanitarnej, tj. 4,3% (w kraju wzrost o 4,3%). Na koniec 2018 r. osiągnęła ona długość 7 340,7 km i stanowiła 4,6% sieci krajowej. Gęstość sieci kanalizacyjnej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w województwie 30,4 km (w kraju 51,4 km). Pomimo wzrostu zagęszczenia sieci kanalizacyjnej, które w 2016 r. wynosiło 29,1 km na 100 km² powierzchni województwa (w kraju 49,3 km), było ono, podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, jednym z najniższych w Polsce. W miastach zagęszczenie sieci wyniosło 397,4 km (w kraju 299,0 km), na wsi 21,1 km (w kraju 32,6 km). Największe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wśród powiatów ziemskich wystąpiło w powiatach giżyckim (47,9 km), ostródzkim (43,3 km) i iławskim (40,0 km). W Olsztynie wyniosło 391,1 km, a w Elblągu 276,2 km. Najniższe zagęszczenie sieci kanalizacyjnej wystąpiło natomiast w powiatach: braniewskim (14,4 km), bartoszyckim (15,0 km), lidzbarskim (15,3 km), elbląskim (15,4 km) i oleckim (16,5 km). Użytkownikami sieci kanalizacyjnej było 74,4% mieszkańców województwa (w kraju 70,8%). W miastach odsetek ludności korzystającej z systemu odprowadzania ścieków był znacznie większy niż na terenach wiejskich i wyniósł 95,6% (na wsi 43,9%).

Długość sieci gazowej na koniec 2018 r. wyniosła 3 292,8 tys. km, w tym 2 383,2 tys. km przypadało na sieć rozdzielczą. Od 2016 r. długość sieci gazowej zwiększyła się o 153,9 km, tj. o 4,9% (w kraju wzrost o 3,6%). Gęstość sieci rozdzielczej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni ogólnej wyniosła w 2018 r. 9,9 km (w kraju 42,6 km). Większe zagęszczenie sieci zaobserwowano w miastach, gdzie wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 277,6 km (w kraju 276,0 km). Na terenach wiejskich odbiegał on znacznie od wartości średniej w województwie i wyniósł 3,1 km (w kraju 24,9 km). Największym zagęszczeniem wśród powiatów ziemskich charakteryzowały się powiaty działdowski (19,3 km), olsztyński (15,6 km) i kętrzyński (13,0 km). W Olsztynie zagęszczenie sieci wyniosło 383,8 km, a w Elblągu 269,1 km. W jednym powiecie województwa warmińsko-mazurskiego (braniewskim) sieć gazowa nie wystąpiła. W 2018 r. z sieci gazowej korzystało 42,3% mieszkańców województwa (w kraju 52,1%). Ze względu na większe zagęszczenie sieci gazowej w miastach, z gazu sieciowego korzystało 68,1% ludności miejskiej (w kraju 70,9%) i tylko 5,2% ludności zamieszkującej tereny wiejskie (w kraju 23,9%).

¹ Bez przykanalików.

W ciągu roku w gospodarstwach domowych zużyto 1 064,2 GWh gazu z sieci. W stosunku do 2016 r. zużycie gazu w województwie zwiększyło się w przeliczeniu na 1 odbiorcę (wzrost o 3,0%) oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca (wzrost o 4,1%). Największe zużycie gazu w przeliczeniu na 1 odbiorcę odnotowano w powiatach olsztyńskim (10 874,3 kWh) i gołdapskim (10 285,7 kWh), najmniejsze w etckim (993,6 kWh). W odniesieniu do roku 2016 zarówno w miastach jak i na wsi odnotowano większe zużycie gazu sieciowego (wzrost odpowiednio o: 3,9% i o 2,1%).

Długość sieci ciepłej na koniec 2018 r. wynosiła 990,9 km, w tym sieci przesyłowej 614,4 km i stanowiła 3,9% sieci krajowej. Od 2016 r. długość sieci ciepłej zwiększyła się o 4,2%, tj. 40 km (przesyłowej wzrost o 5,8%, o 33,9 km). Zagęszczenie sieci ciepłej na 100 km² powierzchni województwa wyniosło 4,1 km (w kraju 8,1 km).

W 2018 r. w województwie odnotowano 518,2 tys. odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu, a ich liczba spadła w porównaniu z 2016 r. o 6,0%. Zużycie energii elektrycznej w warmińsko-mazurskim stanowiło 3,4% zużycia krajowego. Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na 1 odbiorcę wyniósł w 2018 r. 1 996,7 kWh, natomiast w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa – 722,9 kWh (w kraju odpowiednio 1 981,2 kWh i 794,2 kWh). Podobnie jak w roku 2016 mieszkańcy miast używali średnio w ciągu roku mniej energii niż mieszkańcy wsi (w miastach 653,2 kWh na 1 mieszkańca, na wsi 823,3 kWh).

W 2018 r. długość linii kolejowych eksploatowanych wyniosła w województwie 1 084 km, tj. tylko o 3 km więcej niż w roku 2016 i stanowiła 5,6% sieci krajowej. Gęstość linii kolejowych wyniosła 4,5 km na 100 km² powierzchni województwa i od 2016 r. nie uległa zmianie.

Na koniec 2018 r. długość dróg publicznych o twardej nawierzchni wyniosła w województwie 13 843,0 km i stanowiła 4,6% długości dróg krajowych. W okresie 2016–2018 długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie zwiększyła się o prawie 454 km. Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej wyniosła 57,3 km na 100 km² powierzchni województwa i była najniższą wartością w Polsce (w kraju 97,2 km). Drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,1% długości dróg o nawierzchni twardej i były o 389 km dłuższe niż w roku 2016.

Pomimo najniższego zagęszczenia dróg w Polsce, liczba pojazdów samochodowych i ciągników zarejestrowanych w województwie od 2016 r. wzrosła o 7,1% i według stanu na 31 XII 2018 r. osiągnęła poziom 1 030,5 tys. Wśród zarejestrowanych pojazdów 780,5 tys. stanowiły samochody osobowe, których liczba w porównaniu z 2016 r. wzrosła o 7,4%. Liczba samochodów osobowych zarejestrowanych w 2018 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców województwa wyniosła 546 aut (w kraju 610), podczas gdy w 2016 r. wskaźnik ten wynosił 506.

W 2018 r. komunikacja miejska w województwie realizowana była przez przedsiębiorstwa komunikacji miejskiej na ogólnej długości linii komunikacyjnych większej o 8,0% niż w 2016 r. Długość linii komunikacyjnych wyniosła 1 293 km, z czego 1 234 km stanowiły linie autobusowe, a 59 km – tramwajowe. W 2018 r. tabor miejski obejmował 296 autobusów i 44 tramwaje. Liczba autobusów komunikacji miejskiej przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych zwiększyła się w stosunku do 2016 roku o 3,8%, a tramwajów pozostała bez zmian. Tabor komunikacji miejskiej przewiózł w 2018 r. ponad 65 mln pasażerów tj. o 3,0% więcej osób niż w 2016 r.

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r. operatorzy pocztowi świadczyli usługi za pośrednictwem 793 placówek pocztowych (własnych i prowadzonych przez agentów). Liczba placówek operatora wyznaczonego zwiększyła się w stosunku do 2016 r. o 1,2% i wyniosła 342 placówki. W 2018 r. na 1 placówkę pocztową operatora wyznaczonego w województwie przypadało 4 178 ludności. Oznacza to, że liczba ludności przypadająca na 1 placówkę pocztową operatora wyznaczonego w porównaniu do 2016 r. uległa zmniejszeniu o 1,7%.

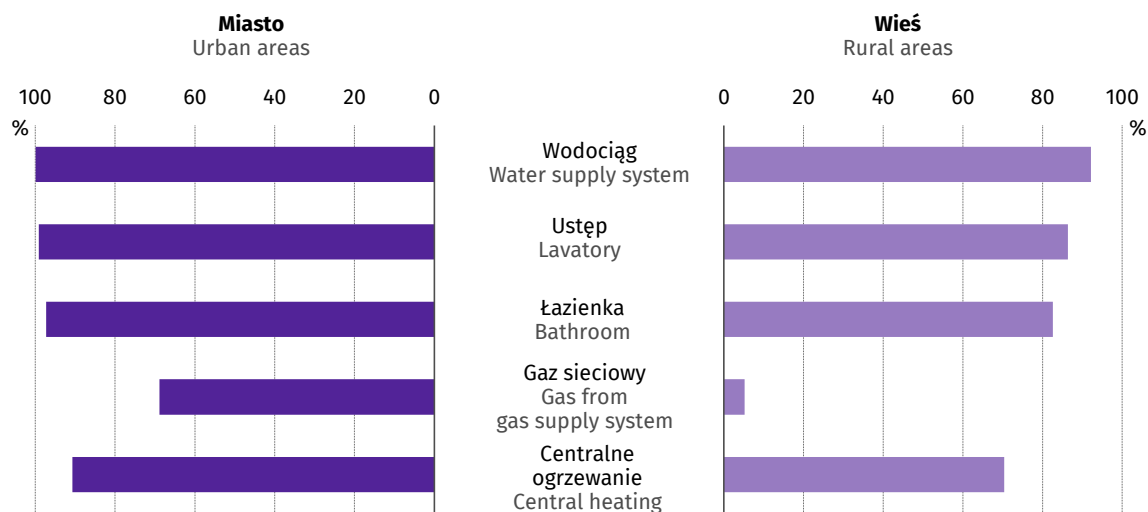
Liczba łączy abonenckich w dniu 31 XII 2018 r. wyniosła 114,6 tys., z czego 65,6% stanowiły łączy konsumenckie, a 34,4% to łączy biznesowe. W województwie na 1000 mieszkańców przypadały 80,2 łączy abonenckie (w kraju 106,6). Był to jeden z najniższych wskaźników w kraju.

Na koniec 2018 r. zarejestrowanych było w województwie 242,9 tys. abonentów telewizyjnych. Mimo szerokiej oferty pakietów multimedialnych oferowanych przez telewizję kablową w badanym okresie zaobserwowano spadek liczby jej abonentów. W stosunku do 2016 r. liczba odbiorców telewizji kablowej spadła o 3,3% (w kraju spadek o 4,9%) i osiągnęła poziom 148,5 tys. abonentów.

Wykres 20. Mieszkania wyposażone w instalacje w % ogółu mieszkań w 2018 r.

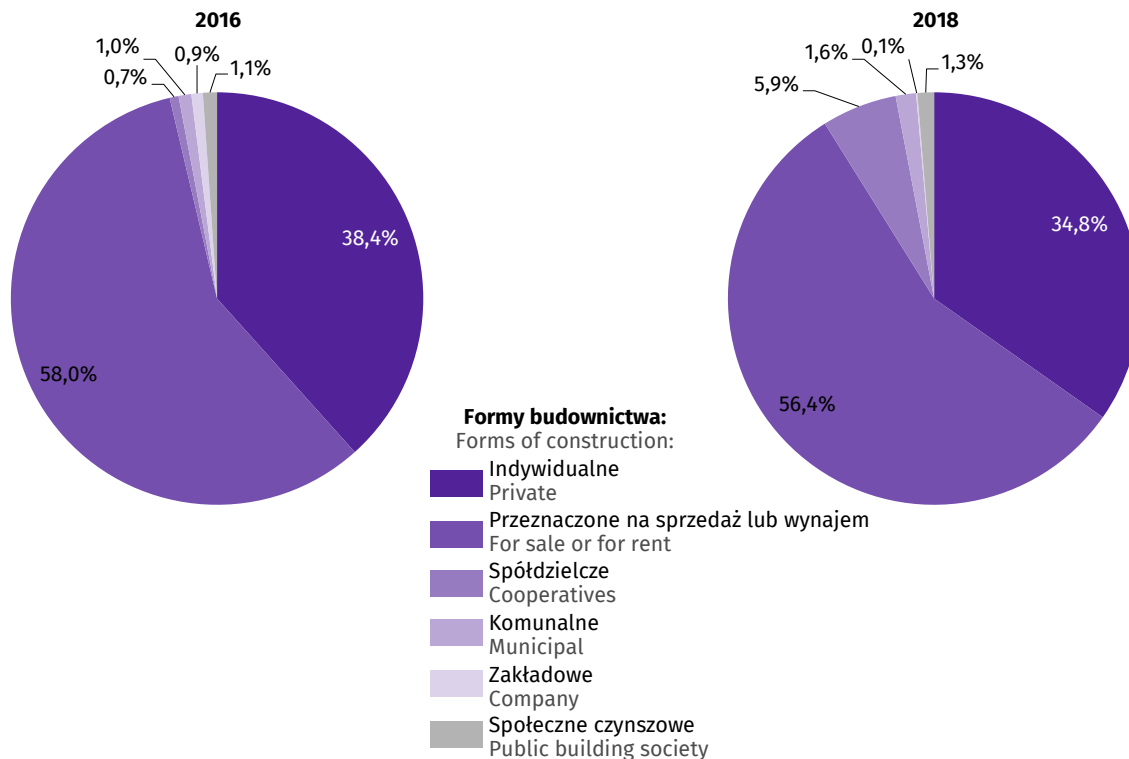
Stan w dniu 31 XII

Chart 20. Dwellings fitted with installations in % of total number of dwellings in 2018
As of 31 XII

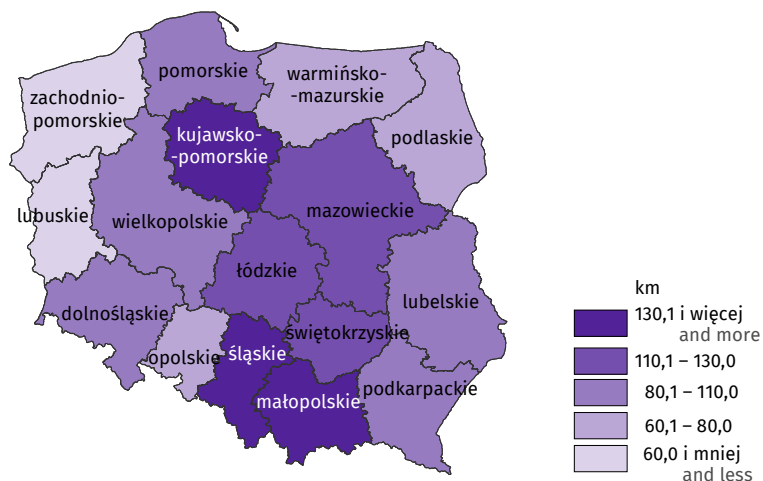
Wykres 21. Udział poszczególnych form budownictwa w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytkowania

Chart 21. Share of particular forms of the construction in total number of dwellings completed

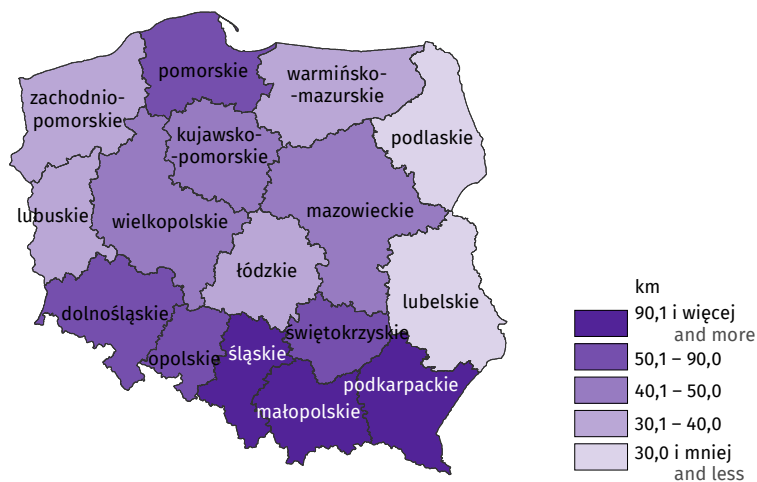
Mapa 18. Sieć wodociągowa rozdzielcza na 100 km² powierzchni według województw w 2018 r.
 Stan w dniu 31 XII

Map 18. Water supply distribution network per 100 km² of total area by voivodships in 2018
 As of 31 XII

Mapa 19. Sieć kanalizacyjna rozdzielcza na 100 km² powierzchni według województw w 2018 r.
 Stan w dniu 31 XII

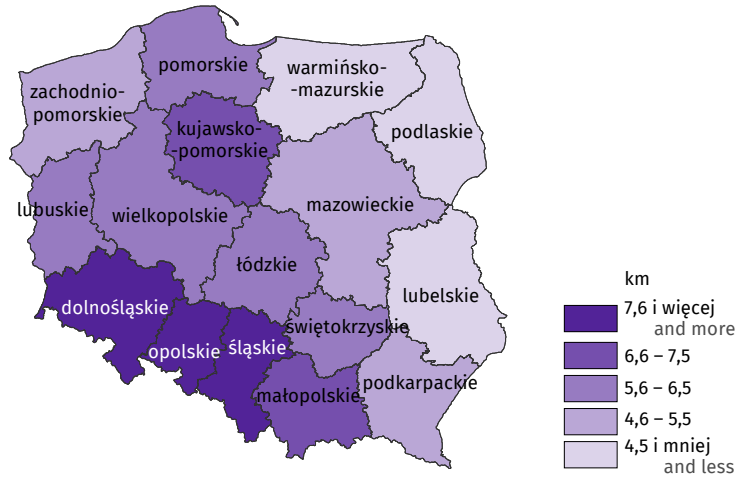
Map 19. Sewage system per 100 km² of total area by voivodships in 2018
 As of 31 XII

Mapa 20. Linie kolejowe eksploatowane na 100 km² powierzchni według województw w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 20. Railway lines operated per 100 km² of total area by voivodships in 2018
As of 31 XII

Mapa 21. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni według województw w 2018 r.

Stan w dniu 31 XII

Map 21. Hard surface public roads per 100 km² of total area by voivodships in 2018
As of 31 XII

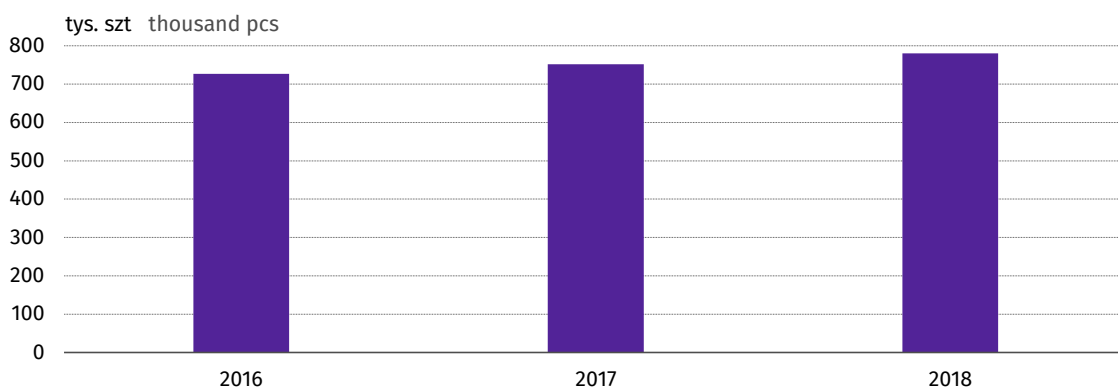

Wykres 22. Samochody osobowe zarejestrowane w latach 2016–2018

Stan w dniu 31 XII

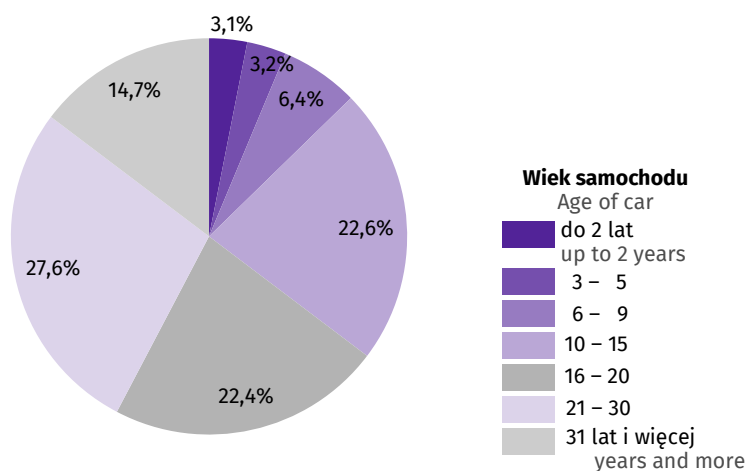
Chart 22. Registered passenger cars in 2016–2018

As of 31 XII

Wykres 23. Struktura samochodów osobowych zarejestrowanych według wieku w 2018 r.

Chart 23. Structure of registered passenger cars by age in 2018

Edukacja i wychowanie

Education

Znaczenie zagadnień związanych z edukacją wynika z jednej strony z potrzeb nowoczesnego rynku pracy, z drugiej zaś z oczekiwań współczesnego społeczeństwa. Efektywny system edukacji powinien być spójny zarówno z kierunkami rozwoju gospodarczego, jak również z potrzebami społecznymi w tym zakresie. Korzyści płynące z wysokiego poziomu wykształcenia społeczeństwa znajdują swoje odbicie zarówno w sferze społecznej jak i gospodarczej.

Zachodzące zmiany demograficzne stanowią wyzwanie dla systemu edukacyjnego. W perspektywie kolejnych lat przewiduje się spadek liczby ludności w najmłodszych grupach wiekowych i wzrost liczby osób starszych. Jak wynika z prognozy GUS w 2035 roku w województwie warmińsko-mazurskim w porównaniu z rokiem 2018 liczba dzieci w wieku 0–2 lata zmniejszy się z 41,2 tys. do 30,7 tys. (o 25,6%), dzieci w wieku 3–6 lat z 55,2 tys. do 43,1 tys. (o 21,8%), a w grupie 7–18 z 180,3 tys. do 145,4 tys. (o 19,3%). Liczba młodzieży w wieku 19–24 lata obniży się z 100,4 tys. do 80,9 tys. (o 19,4%). Zmniejszanie się liczby uczniów i studentów będzie miało bezpośredni wpływ na sytuację szkół.

Rok szkolny 2018/19 był drugim z kolei, w którym obowiązywała reforma edukacji wprowadzona ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe wraz z ustawą z dnia 14 XII 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe. Głównym założeniem reformy edukacji jest likwidacja gimnazjów i powrót do 8-letniej szkoły podstawowej, a także modyfikacja szkolnictwa zawodowego poprzez zastąpienie zasadniczych szkół zawodowych przez branżowe szkoły I stopnia, a w przyszłych latach również szkoły branżowe II stopnia. Celem reformy jest także wydłużenie cyklu kształcenia w liceach ogólnokształcących z trzech do czterech lat, a w technikach z czterech do pięciu lat.

Pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty w Polsce jest wychowanie przedszkolne. Realizowane jest ono w placówkach wychowania przedszkolnego, obejmujących przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. W latach szkolnych 2016/2017–2018/2019 przedszkola, zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne przeznaczone były dla dzieci w wieku 3–6 lat, a oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych dla dzieci 6 letnich.

W 2018 r. liczba dzieci w wieku 3–6 lat w województwie w porównaniu z 2016 r. zmniejszyła się o 5,8% i wyniosła 55,2 tys. Liczba placówek przedszkolnych według stanu z 30 IX 2018 r. wyniosła 784, było to o 1,0% więcej niż w 2016 r. W roku szkolnym 2018/2019 wychowaniem przedszkolnym objęto 46,6 tys. dzieci, tj. o 8,6% więcej niż dwa lata wcześniej. Wśród placówek wychowania przedszkolnego najliczniejszą grupę stanowiły przedszkola – 386 i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych – 344. Większość (75,4%) przedszkoli zlokalizowana była w mieście, natomiast na wsi przeważały oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (78,2%). Łączna liczba miejsc, którą w końcu września 2018 r. dysponowały przedszkola, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego wyniosła 40,8 tys., z miejsc tych skorzystało 36,5 tys. dzieci, co oznaczało ich ponad 90% wykorzystanie.

W roku 2018/2019 do zajęć szkolnych przygotowywało się 13,1 tys. sześciolatków, wśród województw o największym udziale sześciolatków w placówkach wychowania przedszkolnego było kujawsko-pomorskie (28,7%), warmińsko-mazurskie uplasowało się na 2 pozycji z 28,1% udziałem.

W roku szkolnym 2018/2019 działało 17 specjalnych placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszczało 332 dzieci. Dzieci niepełnosprawne uczęszczające do tych placówek stanowiły 0,9% wszystkich przedszkolaków.

Kolejny etap kształcenia realizowany jest w szkołach podstawowych. Według stanu z 30 IX 2018 r. w 563 szkołach uczyło się 111,9 tys. dzieci (w 2016 r. odpowiednio 530 i 86,1 tys.). W omawianym okresie zwiększyła się zarówno liczba szkół podstawowych (o 6,2%), jak i uczących się w nich dzieci (o 30%). Wzrost liczby uczniów szkół podstawowych był rezultatem wprowadzonej reformy, ponieważ uczniowie, którzy w roku szkolnym 2016/2017 ukończyli klasę VI, w roku kolejnym rozpoczęli naukę w klasie VII i tym samym stali się uczniami 8-letniej szkoły podstawowej. Skutkowało to brakiem absolwentów z roku szkolnego 2016/2017 i 2017/2018. W ogólnej liczbie szkół podstawowych 7,3% stanowiły szkoły specjalne, do których uczęszczało 1,6% ogółu uczniów.

Biorąc pod uwagę warunki nauczania, warmińsko-mazurskie szkoły nie odbiegały od średniej krajowej. We wrześniu 2018 r. w województwie na 1 szkołę przypadało 199 uczniów, a w Polsce 210. Średnia wielkość oddziału wyniosła w województwie 18 osób wobec 17 w kraju, a na jednego nauczyciela przypadało po 12 uczniów.

Liczba szkół zlokalizowanych na wsiach była prawie dwukrotnie większa niż w miastach przy odwrotnej relacji liczby uczniów, co miało wpływ na warunki nauczania (na wsi – 108 uczniów na 1 szkołę, w miastach 348). Oddział szkoły wiejskiej liczył 13 uczniów, wobec 20 uczniów w mieście.

We wrześniu 2018 r. po raz drugi nie odbył się nabór do klasy pierwszej gimnazjów, a oddziały na poziomie klasy II i III funkcjonują w wygaszanych gimnazjach lub jako oddziały gimnazjalne w innych typach szkół. W roku szkolnym 2018/2019 działało 70 gimnazjów dla dzieci i młodzieży, do których uczęszczało 13,2 tys. uczniów. Do 28 gimnazjów zlokalizowanych na wsi uczęszczało 3,8 tys. uczniów, zaś w mieście do 42 gimnazjów 9,4 tys. uczniów. Gimnazja specjalne stanowiły 12,9%, naukę pobierało w nich 3,1% wszystkich uczniów.

Podobnie jak w szkołach podstawowych, również w gimnazjach warunki nauczania nie odbiegały od przeciętnej w kraju. W województwie średnio na 1 gimnazjum i na 1 nauczyciela przypadało odpowiednio 189 i 11 uczniów, w Polsce natomiast 214 i 10 uczniów. Szkoły znajdujące się na terenach wiejskich w województwie miały prawie dwukrotnie mniejszą liczbę dzieci na szkołę niż gimnazja miejskie. W szkołach wiejskich mniejsza była również liczebność oddziałów i wyniosła 18 uczniów, wobec 21 w miastach.

W roku szkolnym 2018/2019 dowiezieniem do szkół podstawowych i gimnazjów (nie uwzględniając szkół specjalnych) objętych było 15,4% uczniów (z dojazdów do szkół podstawowych korzystało 14,2% uczniów, a do szkół gimnazjalnych 26,4% uczniów). Spośród ogólnej liczby dojeżdżających ponad 66,0% dzieci i młodzieży mieszkało w odległości powyżej 5 km od szkoły.

Z początkiem września 2018 r. na obszarze województwa absolwenci szkół gimnazjalnych mogli kontynuować naukę w 272 szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży (łącznie ze szkołami specjalnymi), w których kształciło się 42,5 tys. osób (mniej o 4,4% w porównaniu z rokiem szkolnym 2016/2017). Większość młodzieży – 35,3 tys. (82,9%) uczęszczała do szkół dających możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym dalszego kształcenia się w szkołach wyższych.

Najbardziej popularne wśród młodzieży były technika, dające możliwość nabycia kwalifikacji zawodowych oraz zdobycia zawodu, szkoły te skupiły 18,7 tys. uczniów (44,0%). Niewiele mniejszym zainteresowaniem – 16,2 tys. uczniów (38,2%) cieszyły się licea ogólnokształcące. W roku szkolnym 2017/18 zasadnicze szkoły zawodowe zostały przekształcone w branżowe szkoły I stopnia. Uczniowie na poziomie klasy III uczyli się w oddziałach zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych w szkołach branżowych. W roku szkolnym 2018/2019 w 117 oddziałach szkół zawodowych uczyło się 2,1 tys. osób. Liczba szkół branżowych I stopnia wyniosła 74 i kształciło się w nich 4,7 tys. uczniów. Najpopularniejszymi kierunkami kształcenia zarówno w szkołach zasadniczych zawodowych jak i branżowych były kierunki z podgrup inżynierijno-technicznej oraz produkcji i przetwórstwa.

Młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zapewniono możliwość edukacji w 51 ponadgimnazjalnych szkołach specjalnych, w tym w 28 przysposabiających do pracy. Ogółem do szkół specjalnych uczęszczało 1,0 tys. (2,2%) ogółu uczniów.

Warunki nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych były zróżnicowane, najwięcej uczniów na 1 szkołę przypadło w technikach (246 osób), a na 1 oddział w liceach ogólnokształcących (25 osób).

Wraz ze zmniejszaniem się liczby uczniów malała również liczba absolwentów na wszystkich poziomach nauczania. Wyłączając szkoły podstawowe, które w związku z przeprowadzoną reformą edukacji nie wypuściły absolwentów, w końcu czerwca 2017 r. gimnazja ukończyło 13,1 tys. uczniów (o 2,7% mniej niż w 2016 r.), a szkoły ponadgimnazjalne opuściło 11,9 tys. absolwentów (o 7,8% mniej).

Liczba młodzieży decydującej się na zdawanie egzaminu maturalnego w 2017 r. zmniejszyła się o 5,4% w stosunku do 2016 r. i wyniosła 86,0% ogółu absolwentów uprawnionych do zdawania. Wśród absolwentów przystępujących do egzaminu dojrzałości ich zdawalność zwiększyła się z 83,8% w 2016 r. do 87,6% w 2017 r. Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie lub kwalifikacje zawodowe pozostała na tym samym poziomie (59%), natomiast zdawalność egzaminów dyplomowych zarówno w 2016, jak i w 2017 r. wyniosła 100%.

Szkoły policealne zgodnie z ustawą o systemie oświaty należą do szkół ponadgimnazjalnych, jednak ze względu na fakt, że stanowią wyższy szczebel kształcenia prezentowane są osobno. Swoją ofertę edukacyjną kierują do absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, szczególnie do liceów ogólnokształcących, umożliwiając osobom mającym wykształcenie średnie ogólne zdobycie kwalifikacji zawodowych.

Liczba szkół policealnych w województwie od kilku lat zmniejsza się. W roku szkolnym 2018/2019 w 68 placówkach uczyło się 7,6 tys. uczniów, tj. o 10,0% mniej niż w roku 2016/2017. Około 90% słuchaczy uczęszczała do szkół dla dorosłych. Liczba absolwentów szkół policealnych w analizowanym okresie zmniejszyła się o 10,5%.

Placówki edukacyjne w województwie oferowały uczniom różnego rodzaju pomoc stypendialną. W końcu czerwca 2018 r. stypendia otrzymało łącznie 8,6 tys. (4,6%) uczniów szkół dla dzieci i młodzieży oraz policealnych. Z ogólnej liczby wypłaconych stypendiów 16,8% stanowiły stypendia szkolne, a 75,8% stypendia za wyniki w nauce i za osiągnięcia sportowe. W szkołach podstawowych wypłacono 68,4% stypendiów szkolnych, a 16,3% w szkołach gimnazjalnych.

W celu zwiększenia dostępności do wybranych szkół, dzieciom i młodzieży zapewniono możliwość korzystania z internatów i burs. W 2018 r. z 4,9 tys. miejsc w internatach i bursach korzystało 3,7 tys. uczniów. W badanym okresie nastąpiło nieznaczne zmniejszenie się liczby (o 120 osób) korzystających, a wzrost liczby miejsc (o 11). Liczba placówek nie zmieniła się.

Coraz ważniejszym elementem edukacji w systemie kształcenia jest nauka języków obcych, a postępujący rozwój dziedzin życia społecznego i gospodarczego oraz możliwość efektywnego funkcjonowania na rynku pracy stawia coraz większe wymagania w tej dziedzinie. Od roku szkolnego 2009/2010 obowiązkowa nauka języka obcego zaczęła się już od początku szkoły podstawowej. Wśród nauczanych obowiązkowo języków obcych w całym systemie szkół dla dzieci i młodzieży dominował język angielski. W roku szkolnym 2018/2019 języka angielskiego uczyło się 95,1 % ogółu uczniów, a niemieckiego 34,7%.

W badanym okresie nieznacznie wzrósł odsetek dzieci uczących się języka angielskiego, natomiast spadł odsetek uczących się niemieckiego i rosyjskiego. Podobną tendencję zaobserwowano w szkolnictwie podstawowym i gimnazjalnym. W szkołach ponadgimnazjalnych wzrósł odsetek uczących się języka angielskiego i rosyjskiego, a obniżył się niemieckiego.

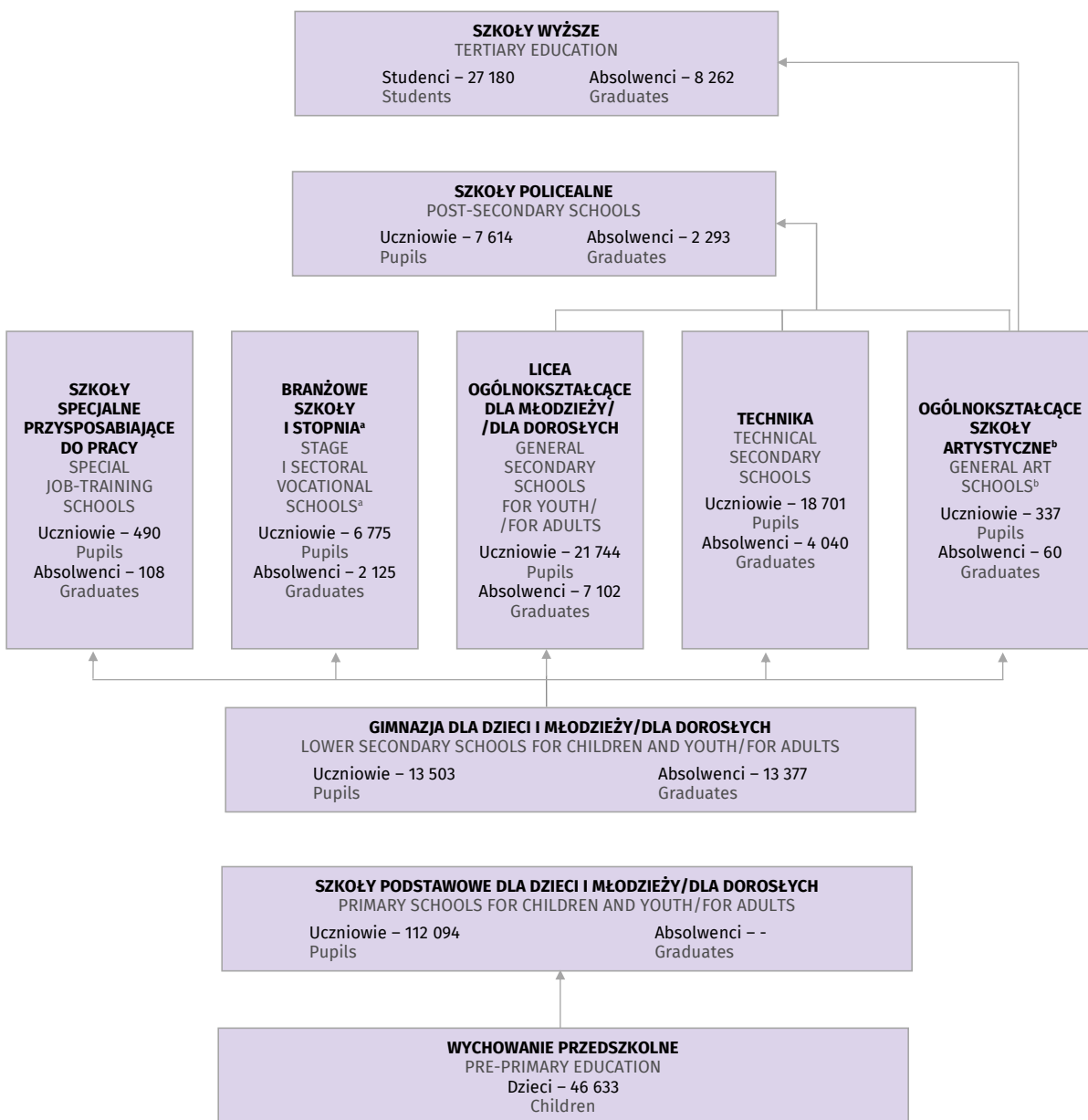
Coraz większe zróżnicowanie potrzeb rynku pracy wpływa znacząco również na ofertę nauczania w szkolnictwie wyższym. Rozszerzanie oferty edukacyjnej ma na celu umożliwienie jak największej liczbie ludności podniesienia poziomu wykształcenia. W roku akademickim 2018/2019 w 16 szkołach wyższych działających w województwie studiowało 27,2 tys. studentów, w tym 19,5 tys. (71,7%) w systemie stacjonarnym. W porównaniu z końcem grudnia 2016 r. liczba studentów zmniejszyła się o 10,3%. Zdecydowana większość studentów – 83,8% kształciła się na trzech uczelniach państwowych. W największej uczelni województwa Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w roku akademickim 2018/2019 studiowało 69,1% ogółu studiujących. Drugą co do wielkości uczelnią była Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, którą wybrało 8,3% studiujących, trzecią natomiast to Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna, z 6,5% studiujących.

W porównaniu z innymi województwami, warmińsko-mazurskie plasowało się na 14 miejscu pod względem liczby studiujących w przeliczeniu na 10 tys. ludności i na 15 miejscu i w przeliczeniu na 10 tys. ludności będącej w wieku 19–24 lata. W pierwszym przypadku mniejszą liczbę studentów zanotowano jedynie w województwie świętokrzyskim i lubuskim, a w drugim tylko w lubuskim. W 2018 r. w województwie szkoły wyższe ukończyło ogółem 8,3 tys. absolwentów, tj. o 10,0% więcej w 2016 r.

Do dyspozycji studentów według stanu z 31 XI 2018 r. było 12 domów studenckich. Miejsca w domach studenckich były wykorzystane w nieco ponad 83%.

Wykres 24. Edukacja według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2018/2019

Chart 24. Education by level in the 2018/2019 school year

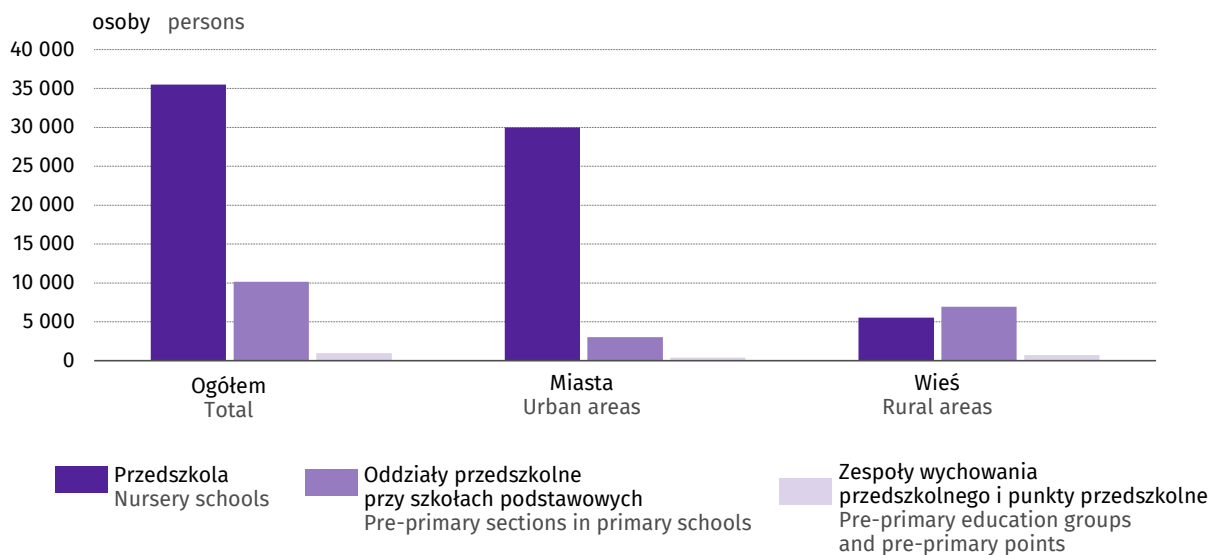

a łącznie z oddziałami zasadniczych szkół zawodowych. b Dające uprawnienia zawodowe.

a Including basic vocational schools sections. b Leading to professional certification.

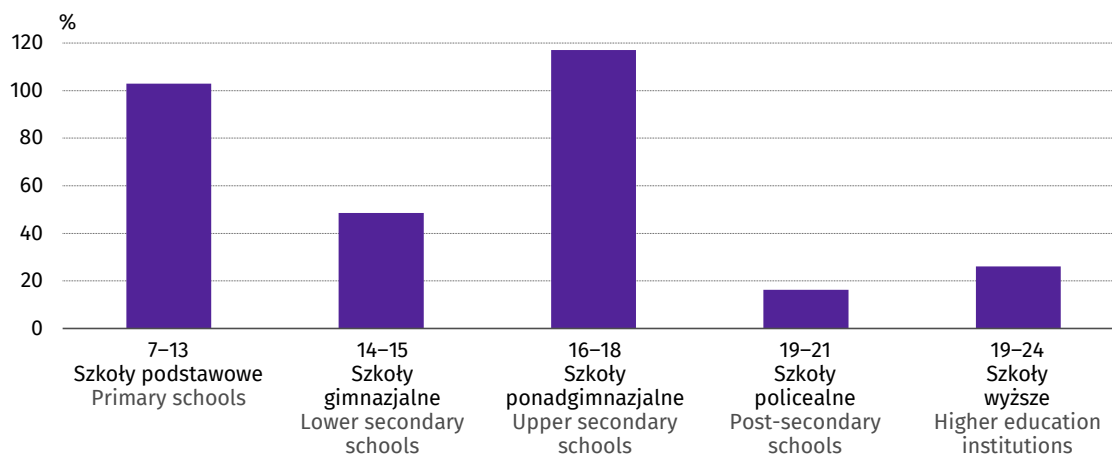
Wykres 25. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2018/2019

Chart 25. Children attending pre-primary education establishments by place of residence in the 2018/2019 school year

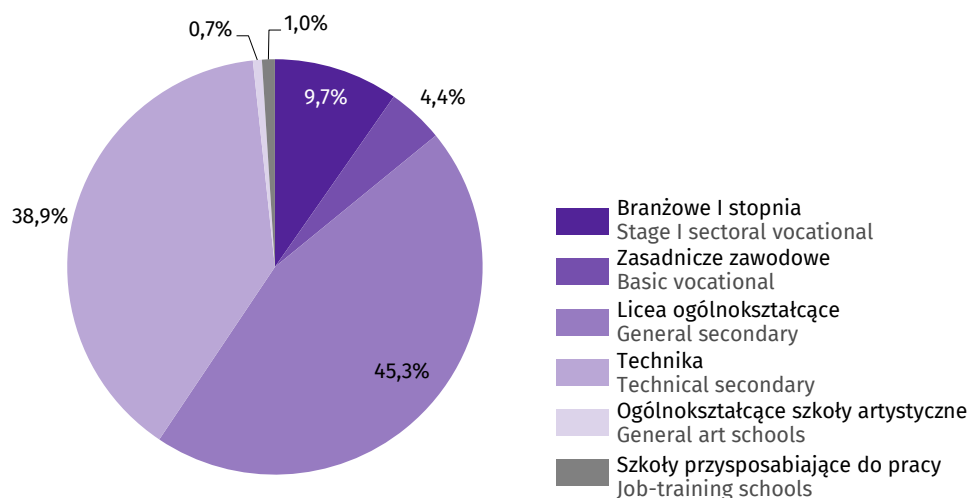
Wykres 26. Współczynnik skolaryzacji brutto według typu szkół w roku szkolnym 2018/2019

Chart 26. Gross enrolment rate by type of schools in the 2018/2019 school year

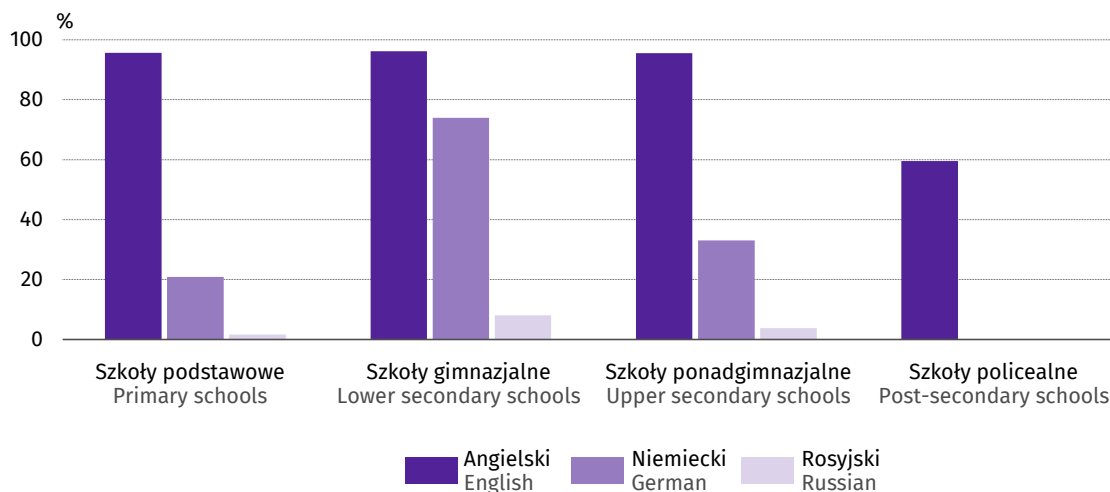
Wykres 27. Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży według typów szkół w roku szkolnym 2018/2019

Chart 27. Structure of students in secondary schools by the type of school in the 2018/2019 school year

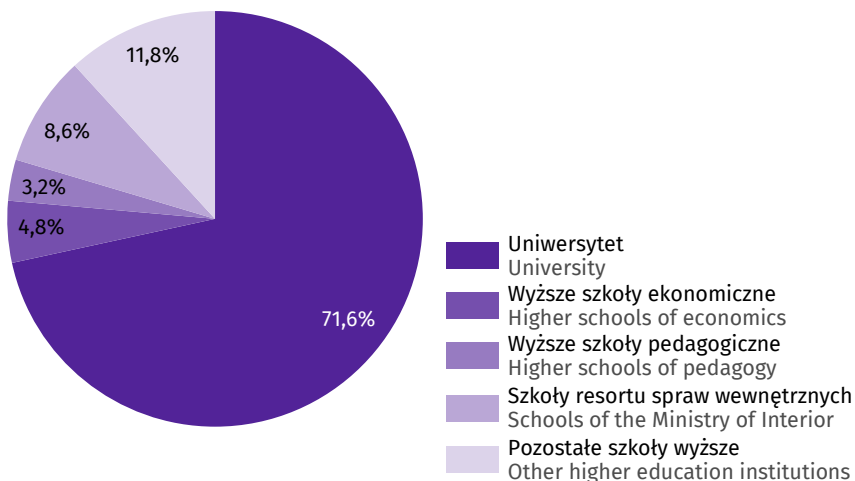
Wykres 28. Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2018/2019

Chart 28. Teaching foreign language as a compulsory subject in schools for children and youth in the 2018/2019 school year

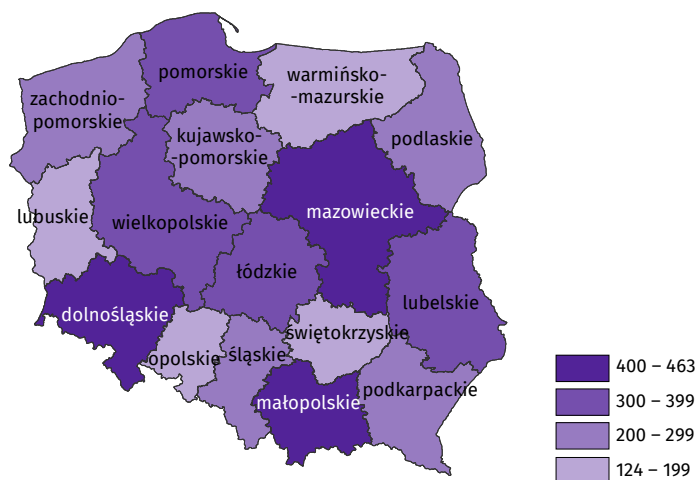
Wykres 29. Studenci według rodzajów szkół wyższych w roku akademickim 2018/2019

Chart 29. Students by type of higher education institutions in the 2018/2019 academic year

Mapa 22. Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności według województw w roku akademickim 2018/2019

Map 22. Students of higher education institutions per 10 thousand population by voivodships in the 2018/2019 school year

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Health care and social welfare

Dostępność odpowiedniej jakości usług medycznych jest jednym z czynników, które w znacznym stopniu wpływają na ocenę warunków życia ludności.

Podstawowym wskaźnikiem charakteryzującym zasoby służby zdrowia jest liczba pracowników medycznych w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2018 r. liczba zarejestrowanych pracowników medycznych uprawnionych do wykonywania zawodu w województwie w przeliczeniu na 10 tys. ludności wynosiła 27 lekarzy, 7 dentystów, 70 pielęgniarek i 5 farmaceutów. Wszystkie te wskaźniki były znacznie niższe od przeciętnych w kraju.

Wśród lekarzy specjalistów zatrudnionych w sektorze opieki zdrowotnej najliczniejszą grupę w 2018 r. stanowili specjaliści medycyny rodzinnej, chorób wewnętrznych, anestezjologii oraz położnictwa i ginekologii.

Stacjonarna opieka zdrowotna świadczona jest przede wszystkim w szpitalach. Na terenie województwa na koniec 2018 r. łącznie z placówkami MON i MSW funkcjonowały 43 szpitale ogólne, w których w ciągu roku poddano leczeniu 297,0 tys. osób (bez międzyoddziałowego ruchu chorych), było to 3,9% ogółem leczonych w Polsce. Na 1 łóżko przypadało 46 leczonych, czyli o dwie osoby więcej niż przed dwoma laty, wobec 42 w kraju. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w warmińsko-mazurskim w 2018 r. wyniosła 223 osoby, wobec 211 w kraju, co plasowało województwo na 6 miejscu.

Z ogólnej liczby 6,7 tys. łóżek szpitalnych najczęściej przypadają na oddziały chorób wewnętrznych (15,3%), następnie na oddziały chirurgii ogólnej (11,7%), ginekologiczno-położnicze (11,0%) oraz rehabilitacyjne (9,7%).

Stacjonarna opieka zdrowotna poza szpitalami ogólnymi prowadzona była w 2018 r. w 16 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 5 pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz w 3 hospicjach. Placówki te posiadały łącznie 0,8 tys. łóżek i udzieliły świadczeń 2,7 tys. osób.

W województwie w 2018 r., podobnie jak 2 lata wcześniej w ramach zakładów stacjonarnej opieki psychiatrycznej funkcjonowały m.in. 3 szpitale psychiatryczne, które dysponowały 0,7 tys. łóżek i przyjęły 8,1 tys. pacjentów.

W lecznictwie uzdrowiskowym funkcjonowało sanatorium oraz szpital. Liczba łóżek w tych placówkach wyniosła 480 i nie zmieniła się w stosunku do stanu z 2016 r. Liczba osób korzystających z leczenia uzdrowiskowego wyniosła w 2018 r. 7,5 tys. i w tym okresie zwiększyła się o 13,8%. Ponadto od 2017 r. w województwie działają dwa stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej ze 187 łóżkami. W 2018 r. placówki te przyjęły 0,4 tys. kuracjuszy.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna obejmuje świadczenia skierowane do osób, które nie wymagają leczenia w warunkach całodobowych lub całodziennych. Na przestrzeni omawianych trzech lat liczba przychodni zmniejszyła się z 870 do 856. Zmniejszyła się również z 336 do 300 liczba praktyk lekarskich, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami.

W 2018 r. udzielono 11 027,3 tys. porad, było to o 5,5 tys. więcej niż w 2016 r. W ogólnej liczbie porad 90,3% stanowiły porady lekarskie, a 9,7% stomatologiczne. Na 1 mieszkańca województwa w 2018 r. udzielono 7,7 porad.

Zadania jednostek pomocy doraźnej związane są z podejmowaniem medycznych działań ratowniczych wobec osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia. W 2018 r. szybką pomoc medyczną w razie wypadku lub nagłego zachorowania świadczyło 91 jednostek systemu ratownictwa medycznego, w skład których wchodziło 79 zespołów ratownictwa medycznego (w tym 18 zespołów specjalistycznych), 1 lotnicze pogotowie ratunkowe i 11 szpitalnych oddziałów ratunkowych. Liczba zrealizowanych wyjazdów na miejsce zdarzenia w ciągu 2018 r. wyniosła 127,8 tys. (w 2016 r. 131,5 tys. wyjazdów). Liczba osób, którym w 2018 r. udzielono świadczenia zdrowotnego wyniosła 127,8 tys. (o 2,8% mniej w porównaniu do 2016 r.) Najczęściej miejscem docelowym wyjazdu był dom pacjenta (72,0% wyjazdów ogółem), najczęściej także w domu udzielano pacjentom pomocy (71,9%).

Intensywność wykorzystania infrastruktury i kadry medycznej związana jest m.in. ze stanem zdrowia ludności. W ocenie stanu zdrowia społeczeństwa zasadniczą rolę pełnią informacje dotyczące zapadalności na choroby.

Wśród mieszkańców województwa, jak i kraju, najczęściej występującą chorobą zakaźną była grypa. W 2018 r. wskaźnik zachorowań (łącznie z podejrzeniami zachorowań) na 100 tys. ludności osiągnął w województwie poziom 6 645, był on dwukrotnie niższy niż w kraju (13 639). W porównaniu z 2016 r. liczba zachorowań i podejrzeń zachorowań na gripę zwiększyła się zarówno w kraju jak i w województwie (odpowiednio o 21,4% i 22,5%).

Dostępność leków i porad farmaceutycznych zależy od gęstości sieci aptek i liczby farmaceutów. W okresie 2016–2018 liczba aptek ogólnodostępnych i punktów aptecznych wzrosła z 428 do 432. W rezultacie liczba ludności przypadająca na aptekę obniżyła się z 3 356 w 2016 r. do 3 308 w 2018 r. Liczba mgr. farmacji pracujących w aptekach i punktach aptecznych w analizowanym okresie nie zmieniła się i wyniosła 692 osoby.

Żłobki, oddziały żłobkowe i kluby dziecięce są kolejną grupą placówek zaliczanych do systemu opieki zdrowotnej. Ich zadania związane są z działaniami profilaktycznymi i opieką nad dziećmi do lat 3.

Od 2016 r. łączna liczba placówek wzrosła z 72 do 91 (w tym 14 klubów dziecięcych). W końcu 2018 r. w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych przebywało 2,9 tys. dzieci, o 34,5% więcej niż w 2016 r. Na każde 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2018 r. do placówek tych uczęszczało 69 maluchów, wobec 53 w 2016 r.

Opieka zastępcza nad dzieckiem (ustawowo – piecza zastępcza) dzieli się na rodzinną i instytucjonalną. W skład rodzinnej pieczy zastępczej wchodzi, poza rodzinami zastępczymi, również rodzinne domy dziecka. W skład pieczy instytucjonalnej, poza placówkami opiekuńczo-wychowawczymi wchodzi też ośrodki preadopcyjne i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.

W 2018 r. z funkcjonujących w województwie 60 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (w 2016 r. 63) korzystało 0,9 tys. wychowanków (o 6,3% mniej niż w 2016 r.). Z pomocy 89 placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży korzystało w ciągu 2018 r. 3,3 tys. osób. (w porównaniu z 2016 r. liczba placówek pozostała bez zmian, liczba dzieci i młodzieży wzrosła o 0,1 tys. osób). W 2018 r. w 27 rodzinnych domach dziecka, które wchodzi w skład rodzinnej pieczy zastępczej zapewniono opiekę 182 dzieciom (w 2016 r. funkcjonowało 28 domów, liczba dzieci nie zmieniła się). W województwie na 1 dom przypadało 7 dzieci, w kraju tyle samo.

Program „Rodzina 500+” to świadczenia przyznawane od 1 IV 2016 r. na dzieci do 18 lat w rodzinach naturalnych, rodzinnej pieczy zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w 2018 r. objęto przeciętnie 143,5 tys. dzieci w 91,8 tys. rodzin naturalnych, zaś wydatki na ten cel wyniosły 883,0 mln zł. Z dodatku wychowawczego oraz dodatku do zryczałtowanej kwoty, w ciągu 2018 r. średnio miesięcznie korzystało 2,4 tys. dzieci umieszczonych w wybranych formach pieczy zastępczej. Wydatki na dodatki wyniosły 14,1 mln zł.

W 2018 r. w województwie funkcjonowało 91 placówek stacjonarnej pomocy społecznej (z filiami) – o 5 więcej niż w 2016 r. Liczba miejsc w tych placówkach wzrosła w tym okresie z 5,2 tys. do 5,4 tys. Wśród pensjonariuszy najliczniejszą grupę stanowiły osoby przewlekle psychicznie chore (1,3 tys.) oraz osoby niepełnosprawne intelektualnie (1,1 tys.), a ich udział wyniósł odpowiednio 24,8% i 20,8% wszystkich mieszkających w placówkach.

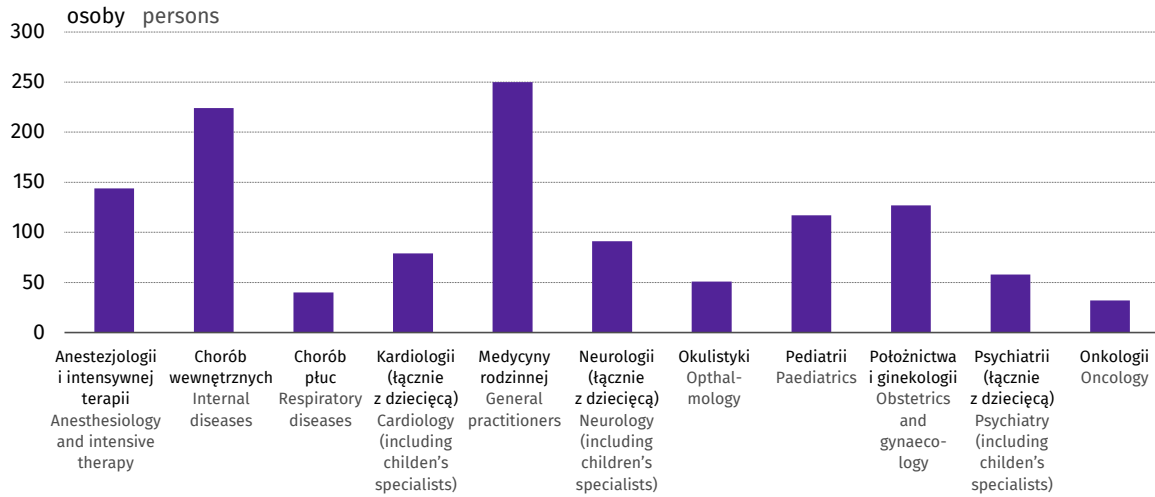
Obok stacjonarnych form pomocy społecznej osobom spełniającym określone kryteria oferowana jest pomoc, która polega na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. W 2018 r. rzeczywista liczba mieszkańców, którzy skorzystali ze świadczeń tego typu to 83,1 tys. osób (w 2016 r. 102,5 tys.). Liczba korzystających w okresie 2016–2018 w przeliczeniu na 10 tys. ludności zmniejszyła się z 713 do 635. Nadal był to najwyższy wskaźnik w kraju.

Wartość udzielonych w 2018 r. świadczeń społecznych wyniosła 208,1 mln zł (w 2016 r. 232,6 mln zł). Z zasiłków celowych skorzystało 37,1 tys. osób, a zasiłki okresowe otrzymało 25,2 tys. osób. Pomoc niepieniężna w postaci posiłku trafiła do 33,5 tys. osób. Usługami opiekuńczymi objęto 5,7 tys. osób (13,8%), natomiast schronienie zapewniono dla 1,2 tys. osób (3,0%).

Pomoc pieniężna świadczona w 2018 r. stanowiła 69,2% wypłaconej kwoty ogółem. W strukturze wydatków w ramach pomocy pieniężnej zasiłki stałe stanowiły 39,2%, a zasiłki okresowe 36,0%. Wśród niepieniężnych form pomocy społecznej większość środków (55,0%) przeznaczono na usługi opiekuńcze.

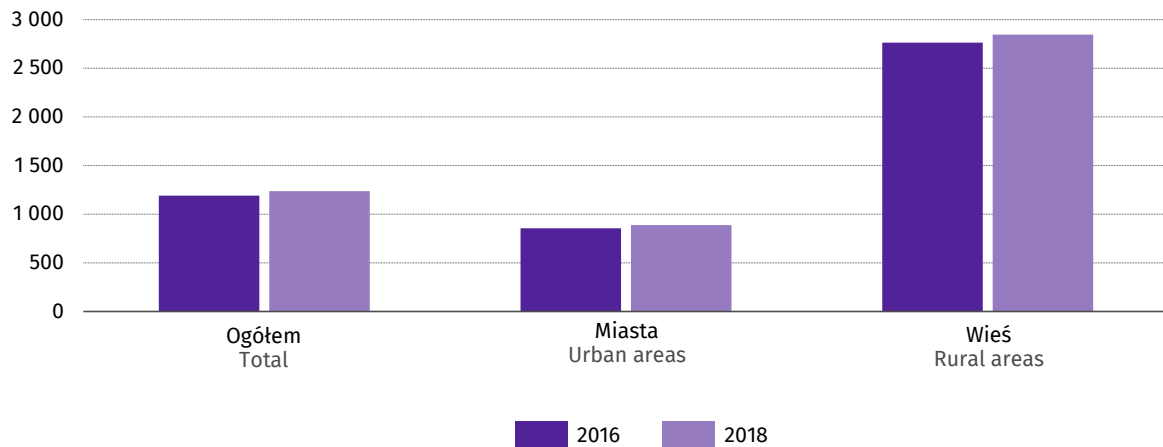
Wykres 30. Lekarze specjaliści pracujący w zakładach opieki zdrowotnej według głównego miejsca pracy w 2018 r.

Chart 30. Doctors specialists in health care institutions by the main workplace in 2018

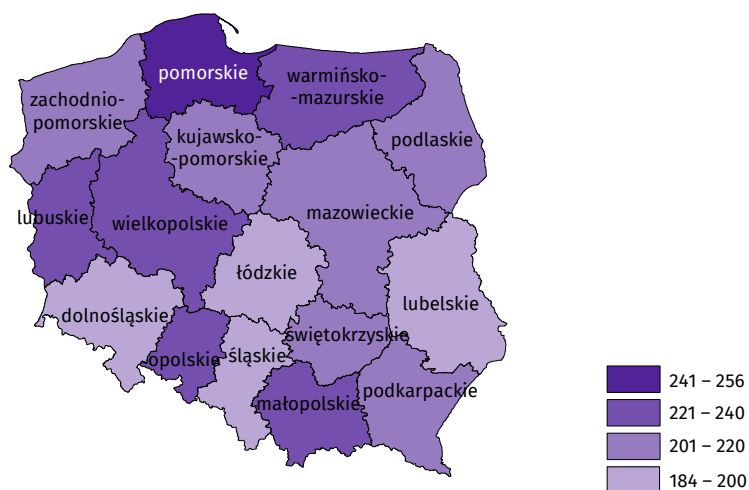

Wykres 31. Ludność na 1 zakład ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

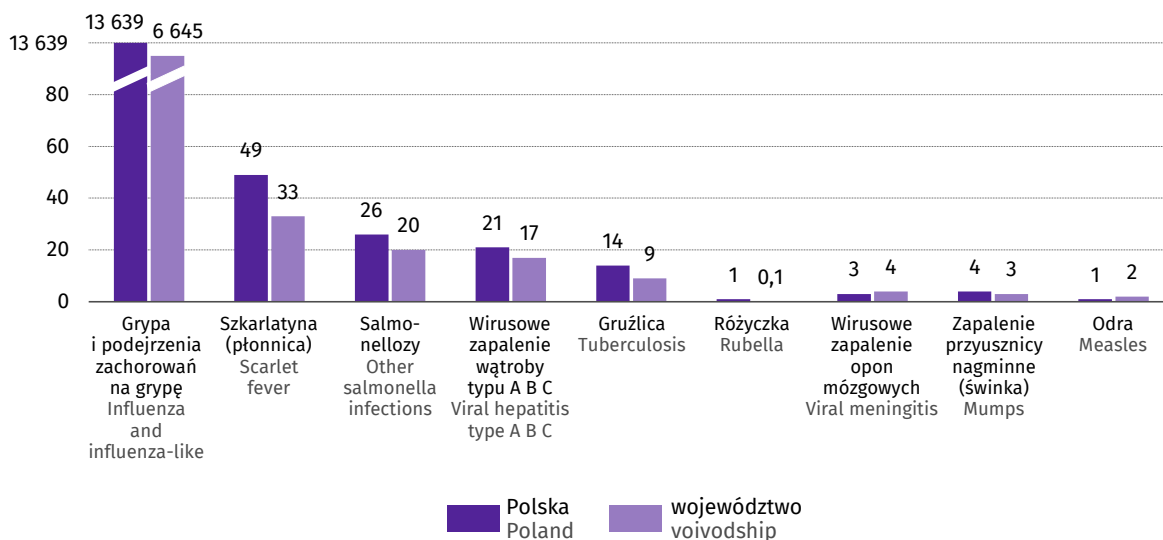
Chart 31. Population per out-patient health care centre

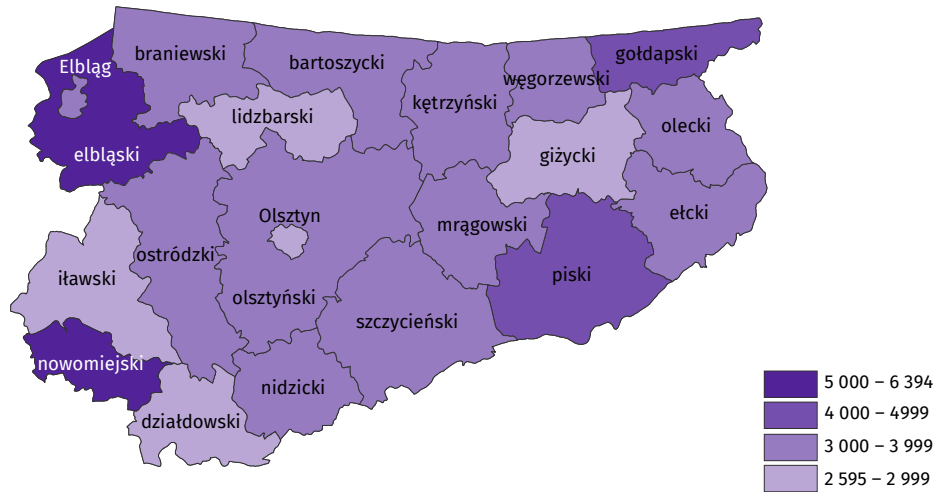
Mapa 23. Liczba ludności na 1 łóżko w szpitalach ogólnych według województw w 2018 r.
 Map 23. Number of population per bed in general hospitals by voivodships in 2018

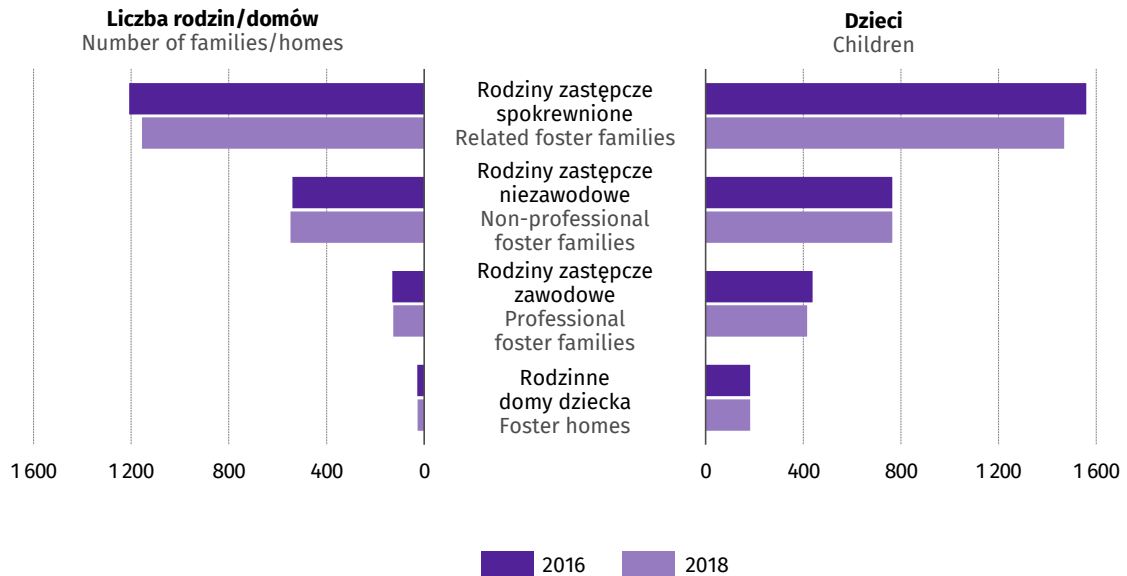
Wykres 32. Zachorowania na niektóre choroby zakaźne i zatrucia na 100 tys. ludności w 2018 r.
 Chart 32. Incidence of some infectious diseases and poisonings per 100 thousand population in 2018

Mapa 24. Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną według powiatów w 2018 r.
 Map 24. Number of population per generally available pharmacy by powiats in 2018

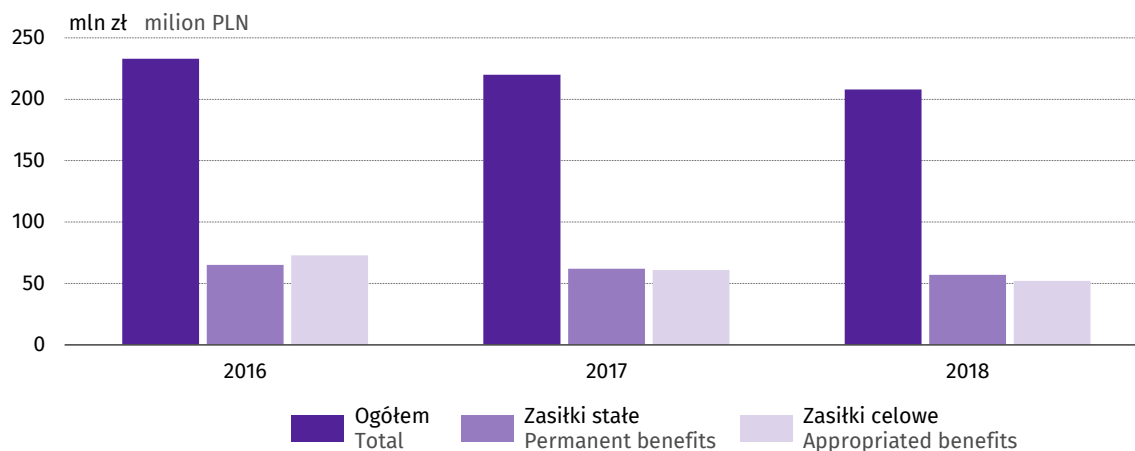

Wykres 33. Rodzinna piecza zastępcza
 Chart 33. Family foster care

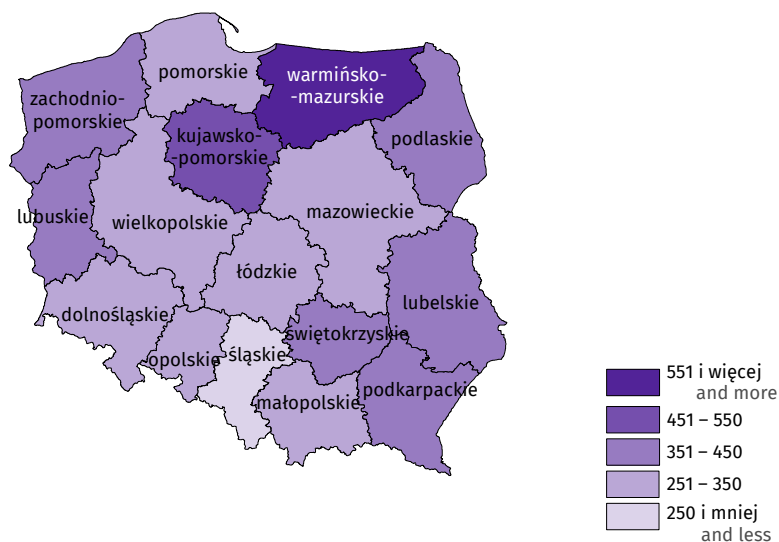

Wykres 34. Wartość udzielonych świadczeń pomocy społecznej w latach 2016–2018

Chart 34. Value of social welfare benefits granted in 2016–2018

Mapa 25. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności według województw w 2018 r.

Map 25. Beneficiaries of social assistance benefits per 10 thousand population by voivodships in 2018

Sport i wypoczynek

Sport and rest

Walory przyrodniczo-krajoznawcze województwa warmińsko-mazurskiego pozwalają na organizowanie różnorodnych form wypoczynku. Mieszkańcy województwa mogą korzystać z wytyczonych szlaków nizinnych oraz rowerowych, które pozwalają dotrzeć do najciekawszych zakątków regionu. Ponadto mają możliwość uczestniczenia w licznych wycieczkach. W województwie znajdują się największe jeziora w kraju: Śniardwy i Mamry, a także najdłuższe polskie jezioro – Jeziorak. Jeziora połączone są kanałami i rzekami, tworząc wielokilometrowy system szlaków wodnych stanowiąc tereny sprzyjające uprawianiu sportów wodnych – żeglarstwa, windsurfingu, kajakarstwa, wędkowania oraz nurkowania.

W 2018 r. osoby uprawiające sport mogły skorzystać z usług 537 klubów sportowych, których liczba od 2016 r. zmniejszyła się o 1,3%. Wśród osób ćwiczących w klubach 73,0% stanowili mężczyźni, 73,5% to osoby w wieku do 18 lat. Pod względem liczby osób ćwiczących w klubach sportowych przypadających na 1000 mieszkańców, województwo warmińsko-mazurskie zajmowało 13 lokatę w kraju (24 osoby, w kraju 27 osób). Najwyższy wskaźnik zanotowano w województwie podkarpackim (36), opolskim i małopolskim (po 31), najniższy – w województwie świętokrzyskim (16).

Liczba ćwiczących w klubach sportowych na 1000 ludności w powiatach województwa najwyższa była w 2018 r. w powiecie łąckim, Elblągu, powiecie szczycieńskim i etckim, a najniższa w lidzbarskim, bartoszyckim, i nowomiejskim.

Największą popularnością wśród ćwiczących w województwie cieszyły się gry zespołowe, przede wszystkim piłka nożna i siatkowa. Duża liczba osób trenowała również koszykówkę, lekkoatletykę oraz tenis stołowy. Wśród sportów wodnych najczęściej wybierane było pływanie oraz żeglarstwo, a spośród sportów walki – karate i judo.

Województwo warmińsko-mazurskie to również region bogaty w zabytki, miejsca historyczne i muzea utrwalające przeszłość i kulturę regionu. Działalność muzealną w województwie w 2018 r. prowadziło 31 placówek, tj. o 2 mniej niż w 2016 r. Liczba zwiedzających muzea w 2018 r. wyniosła 632,5 tys. i zmniejszyła się w tym okresie o 12,8%. W 2018 r. muzea zorganizowały 171 wystaw czasowych (o 11,0% więcej niż w 2016 r.). Liczba wystaw stałych w porównaniu do 2016 r. zwiększyła się o 6,4% (117 w ciągu 2018 r.). Wśród zwiedzających dominującą grupą była młodzież szkolna (112,6 tys. osób), jednak jej udział zmniejszył z 19,6% w 2016 r. do 17,8% w 2018 r. Działalność wystawienniczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oprócz muzeów prowadziło 6 galerii (o 2 mniej niż w 2016 r.). Liczba zwiedzających zwiększyła się o 1,8% i wyniosła 152,7 tys. osób.

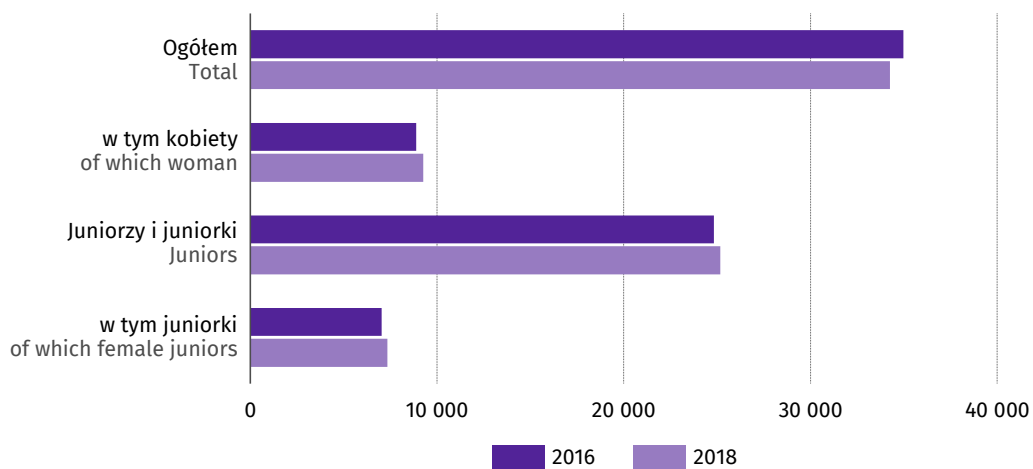
Nieodłącznym elementem życia kulturalnego jest działalność teatrów i instytucji muzycznych. W końcu 2018 r. w województwie warmińsko-mazurskim, podobnie jak przed dwoma laty, działało 5 placówek tego typu, które dysponowały 2,0 tys. miejsc, tj. o 3,4% więcej niż w 2016 r. Liczba ludności przypadającej na 1 miejsce zmniejszyła się z 754 osób do 724. W 2018 r. odbyło się 1,9 tys. przedstawień, tj. o 2,6% mniej niż dwa lata wcześniej. Liczba widzów i słuchaczy w przeliczeniu na 1000 ludności zmniejszyła się z 215 osób do 205. W rankingu województw warmińsko-mazurskie zajęło 13 miejsce

W okresie 2016–2018 zwiększyła się liczba obiektów kinowych z 19 do 20 placówek, liczba seansów zwiększyła się z 54,8 tys. do 61,8 tys. (o 12,9%). W tym okresie zwiększył się także wskaźnik pokazujący relację liczby widzów na 1000 ludności z 930 osób do 1 162. W rankingu województw warmińsko-mazurskie zajęło 11 miejsce.

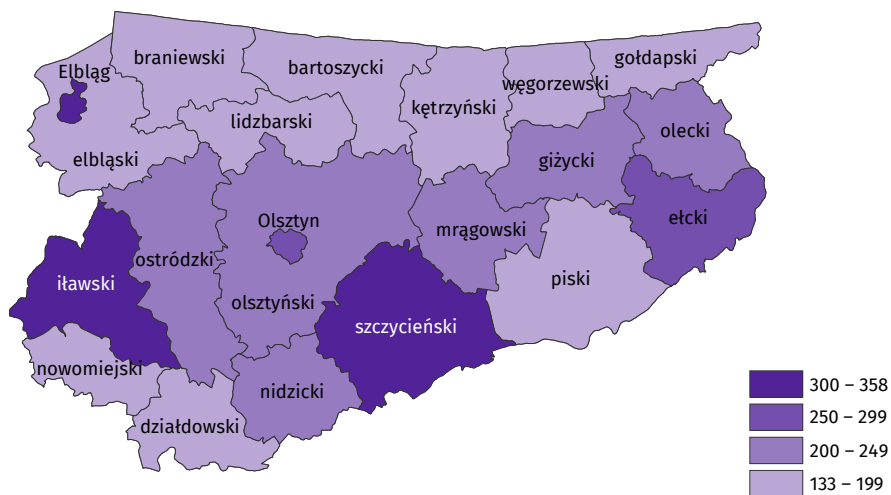
Jedną z często wybieranych form odpoczynku jest czytanie książek i czasopism. Rozwój nowoczesnych form udostępniania informacji oraz powstawanie bibliotek internetowych powoduje jednak spadek zainteresowania czytelnictwem w tradycyjnej formie. Liczba placówek bibliotecznych (łącznie z punktami bibliotecznymi) w omawianym okresie zmniejszyła się o z 418 do 401, co wpłynęło na zwiększenie się liczby ludności na 1 placówkę z 3 436 osób do 3 564. W końcu 2018 r. placówki biblioteczne dysponowały 4 154,8 tys. księgozbioru, tj. o 3,5% mniej

niż w końcu 2016 r. Liczba wypożyczeń księgozbioru w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zmniejszyła się o 295 i wyniosła w 2018 r. 2 540 (w kraju 2 653). W skali kraju województwo zajęło 10 lokatę. Przy zwiększeniu się liczby ludności przypadającej na 1 placówkę, w analizowanym okresie zaobserwowano regularny spadek liczby zarejestrowanych czytelników. W 2018 roku liczba osób korzystających z zasobów bibliotecznych wynosiła 195,3 tys. i była o 4,9% niższa niż w roku 2016. W okresie 2016–2018 obniżył się także wskaźnik wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika z 19,8 woluminów do 18,6. Taki poziom czytelnictwa stawiał województwo na 7 pozycji w Polsce.

Wykres 35. Ćwiczący w klubach sportowych
 Chart 35. Persons practising sports in sport clubs

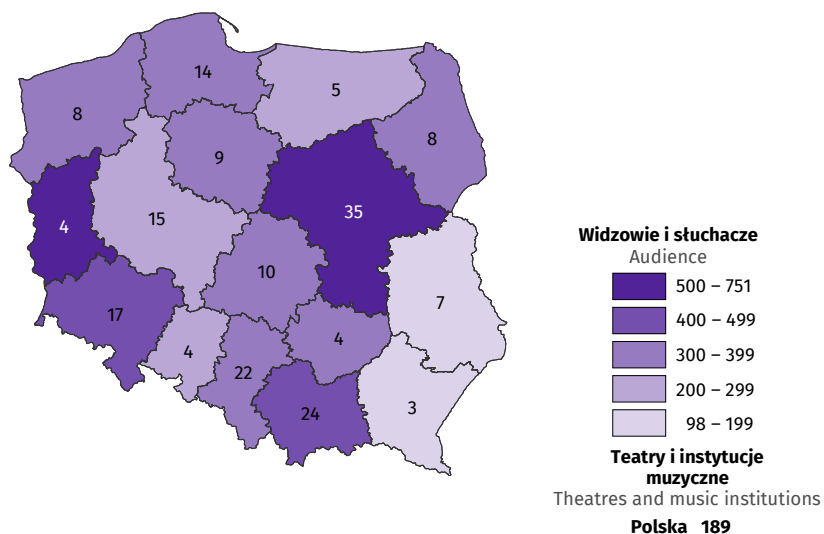

Mapa 26. Ćwiczący w klubach sportowych na 10 tys. ludności według powiatów w 2018 r.
 Map 26. Persons practising sports in sport clubs per 10 thousand population by powiats in 2018

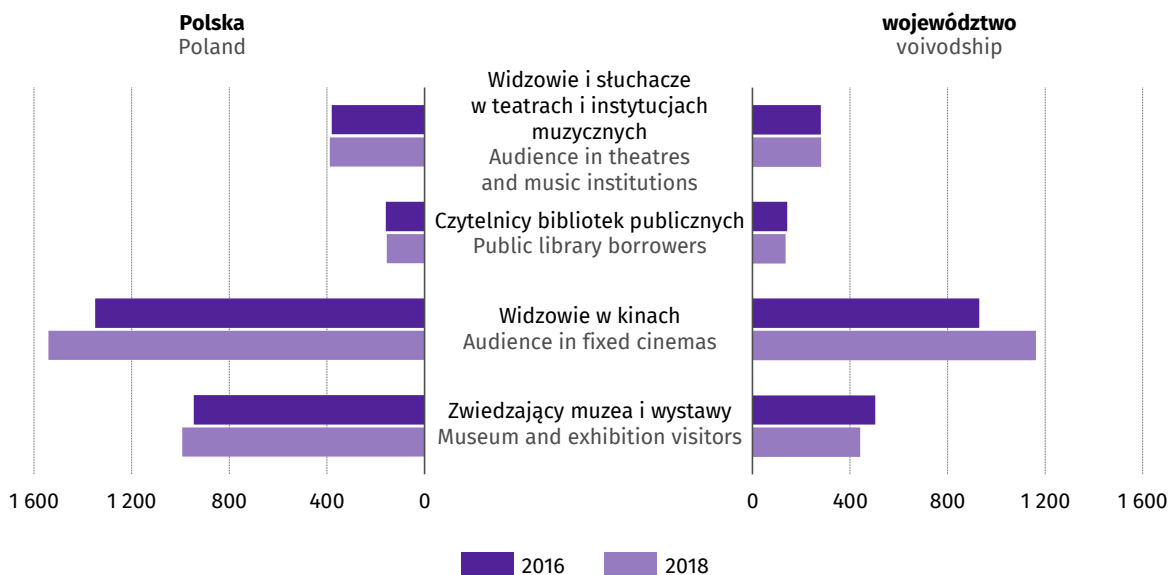
Mapa 27. Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności według województw w 2018 r.

Map 27. Audience in theatres and music institutions per 1000 population by voivodships in 2018

Wykres 36. Wybrane wskaźniki dotyczące kultury na 1000 ludności

Chart 36. Selected indices of culture per 1000 population

Bezpieczeństwo publiczne

Public safety

Jedną z podstawowych potrzeb człowieka jest potrzeba bezpieczeństwa. Zapewnienie bezpieczeństwa życia i zdrowia osób oraz ich mienia należy do elementarnych standardów określających warunki życia ludności.

Według danych Komendy Głównej Policji dotyczących przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2018 r. odnotowano 25,2 tys. przestępstw, tj. o 6,6% mniej niż w 2016 r. Wśród zarejestrowanych przestępstw w 2018 r. największą grupę stanowiły przestępstwa kryminalne (66,0%) i gospodarcze (17,3%). Dominującą kategorią przestępstw kryminalnych były kradzieże – nieco ponad 35%, wśród których blisko połowę stanowiły kradzieże z włamaniem. W latach 2016–2018 liczba przestępstw kryminalnych zmniejszyła się z 18,1 tys. do 16,6 tys. (o 8,0%), a przeważające wśród nich przestępstwa przeciwko mieniu zmniejszyły się o około 21%. Jednocześnie w badanym okresie odnotowano o 0,8% mniej przestępstw gospodarczych. Liczba przestępstw drogowych w 2018 r. wyniosła 3,1 tys. i w porównaniu z 2016 r. była mniejsza o 4,3%.

Zagrożenie przestępczością mierzone liczbą stwierdzonych przestępstw na 1000 ludności w 2018 r. w warmińsko-mazurskim ukształtowało się na poziomie 18 przestępstw (8 lokata w kraju).

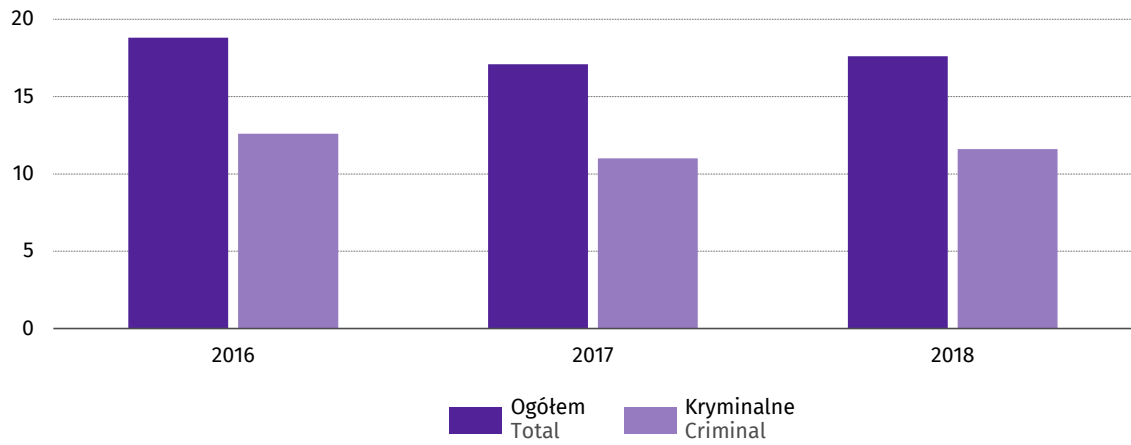
Skuteczność walki z przestępczością ma wpływ na poczucie bezpieczeństwa ludności. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w latach 2016–2018 wzrósł z poziomu 67,2% do 75,3% i był wyższy niż w kraju o 1,9 p. proc. Bardzo wysoka m.in. była wykrywalność przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (99,9%), przestępstw narkotykowych (94,1%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu (85,9%). Największa wykrywalność sprawców przestępstw występowała w województwie lubelskim (82,4%), świętokrzyskim (80,6%), małopolskim (79,4%) oraz w kujawsko-pomorskim (78,5%), a najniższa w mazowieckim (64,6%) oraz dolnośląskim (65,4%).

W powiatach województwa najwięcej przestępstw na 1000 ludności stwierdzono w Elblągu, Olsztynie i w powiecie nidzickim – po 22 oraz w ławskim i giżyckim – po 19, natomiast najmniej w gołdapskim (12) i kętrzyńskim (13). Najwyższa skuteczność walki z przestępczością występowała w powiatach: nowomiejskim i gołdapskim, gdzie wskaźnik wykrywalności przestępstw wynosił po 87,8%.

Stan bezpieczeństwa publicznego obrazuje także sytuacja na drogach, która poprawiła się w stosunku do 2016 r. W 2018 r. zanotowano 1,3 tys. wypadków drogowych, tj. o 21,3% mniej niż przed dwoma laty. W wyniku wypadków w 2018 r. zginęło 140 osób, a 1 506 osób zostało rannych i było to w porównaniu do 2016 r. odpowiednio o 18 i 519 osób mniej.

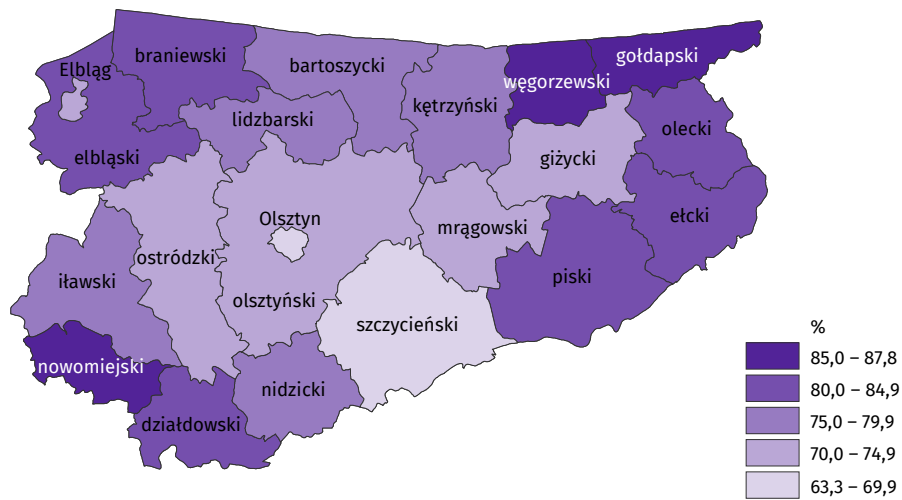
Wykres 37. Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 ludności w latach 2016–2018

Chart 37. Ascertained crimes in completed preparatory proceedings per 1000 population in 2016–2018

Mapa 28. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych według powiatów w 2018 r.

Map 28. Rate of detectability of delinquents in ascertained crimes by powiats in 2018

Potencjał i aktywność ekonomiczna

Potential and economic activity

Wskaźniki najczęściej wykorzystywane do pomiaru stanu gospodarki i aktywności ekonomicznej to m.in. syntetyczny miernik makroekonomiczny PKB, wartość dodana brutto oraz dochody do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych.

Wartość wytworzonego w warmińsko-mazurskim w 2017 r. produktu krajowego brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 52 091 mln zł i wzrosła w porównaniu do 2016 r. o 4,9%. Udział województwa warmińsko-mazurskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB nie przekroczył w badanym okresie 3% (w 2017 r. ukształtował się na poziomie 2,6%).

Produkt krajowy brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest kolejnym miernikiem stosowanym w analizach sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców. Służy jako narzędzie umożliwiające porównania na poziomie międzyregionalnym. W porównaniu do 2016 r. wskaźnik ten wzrósł o 5,1% osiągając w 2017 r. wartość 36 306 zł. Tempo jego wzrostu było wolniejsze niż w kraju. W 2017 r. PKB na 1 mieszkańca w województwie był niższy o 29,9%, tj. o 15,5 tys. zł od średniej krajowej, co uplasowało warmińsko-mazurskie na 14 miejscu. Najwyższą lokatę wśród województw w 2017 r. zajęło mazowieckie (83 123 zł), a najniższą lubelskie (35 712 zł).

Wytworzona w 2017 r. wartość dodana brutto w cenach bieżących osiągnęła poziom 45 750 mln zł, tj. więcej o 4,3% niż w 2016 r. W województwie największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto miały pozostałe usługi i przemysł (odpowiednio 27,0% i 26,9%), natomiast najmniejszy rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (6,6%). W latach 2016–2017 zmiany w strukturze tworzenia wartości dodanej brutto kształtowane były przez wzrost udziału rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (o 0,9 p. proc.), handlu; naprawy pojazdów samochodowych; transportu i gospodarki magazynowej; zakwaterowania i gastronomii; informacji i komunikacji (o 0,7 p. proc.) i pozostałych usług (o 0,2 p. proc.) oraz spadek udziału przemysłu (o 1,2 p. proc.), działalności finansowej i ubezpieczeniowej; obsługi rynku nieruchomości (o 0,5 p. proc.). Udział budownictwa pozostał na tym samym poziomie. W 2017 r. udział województwa warmińsko-mazurskiego w generowaniu krajowej wartości dodanej brutto wyniósł 2,6%.

Największa część wytworzonego w 2017 r. w województwie PKB (47,8%) powstała w podregionie olsztyńskim. Podregion elbląski wygenerował 35,6% PKB, natomiast najmniej ełcki 16,5%. Podobnie kształtowała się wielkość PKB na 1 mieszkańca. W podregionie olsztyńskim wskaźnik ten osiągnął poziom 40 436 zł, w elbląskim 35 088 zł i w ełckim 29 751 zł.

System samorządowy w Polsce tworzą następujące rodzaje jednostek samorządowych: województwo, powiat, miasto na prawach powiatu i gmina. Realizacja zadań na rzecz regionalnych i lokalnych społeczności przypisanych poszczególnym rodzajom samorządów odbywa się w oparciu o budżet, z którego pochodzą środki przeznaczone na wydatki.

W warmińsko-mazurskim w 2018 r. budżety jednostek samorządu terytorialnego dysponowały łącznymi dochodami w wysokości 9 214,7 mln zł, tj. o 15,3% (o 1 223,9 mln zł) większymi niż w 2016 r. i o 8,0% (o 681,3 mln zł) większymi niż w 2017 r. Podobnie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w analizowanym okresie dochody wzrastały z 5 558 zł w 2016 r. do 5 947 zł w 2017 r. i do 6 438 zł w 2018 r. W porównaniu do 2016 r. dochody budżetowe wzrosły we wszystkich rodzajach jednostek samorządu terytorialnego. Dynamika tego wzrostu nie była jednakowa we wszystkich grupach. W latach 2016–2018 największymi środkami dysponowały budżety gmin, które po stronie dochodów zanotowały wzrost o 16,8%. Z kolei samorząd województwa, którego dochody wzrosły o 11,1%, posiadał najniższy budżet wśród samorządów.

Wydatki ponoszone przez samorządy terytorialne w warmińsko-mazurskim w badanym okresie rosły podobnie jak dochody. W 2018 r. łączne wydatki zamknęły się w kwocie 9 609,8 mln zł i były wyższe o 26,9% (o 2 035,4 mln zł) niż w roku 2016 i o 12,3% (o 1 050,0 mln zł) w porównaniu do 2017 r.

Największe środki budżetowe znajdowały się w dyspozycji samorządów gmin. W 2018 r. wydatki gmin województwa wyniosły 5 656,2 mln zł (58,9% łącznych wydatków samorządów). W porównaniu do 2016 r. wydatki samorządów gmin wzrosły o 27,7% i w porównaniu do 2017 r. wzrosły o 11,9%. W strukturze wydatków gmin według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (27,1%) oraz rodzina (23,6%). Przeciętne wydatki gmin na 1 mieszkańca osiągnęły w 2018 r. poziom 4 972 zł i były wyższe o 28,2% niż w roku 2016 i w porównaniu do 2017 r. wyższe o 12,2%. Najwyższymi wydatkami na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina miejsko-wiejska: Pasym (6 968 zł) i gmina wiejska Stawiguda (6 743 zł), a najniższymi gmina miejska Braniewo (3 881 zł) i gmina miejsko-wiejska Pisz (3 938 zł).

Największe środki budżetowe znajdowały się w dyspozycji samorządów gmin. W 2018 r. wydatki gmin województwa wyniosły 5 656,2 mln zł (58,9% łącznych wydatków samorządów). W porównaniu do 2016 r. wydatki samorządów gmin wzrosły o 27,7% i w porównaniu do 2017 r. wzrosły o 11,9%. W strukturze wydatków gmin według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (27,1%) oraz rodzina (23,6%). Przeciętne wydatki gmin na 1 mieszkańca osiągnęły w 2018 r. poziom 4 972 zł i były wyższe o 28,2% niż w roku 2016 i w porównaniu do 2017 r. wyższe o 12,2%. Najwyższymi wydatkami na 1 mieszkańca w 2018 r. charakteryzowała się gmina miejsko-wiejska: Pasym (6 968 zł) i gmina wiejska Stawiguda (6 743 zł), a najniższymi gmina miejska Braniewo (3 881 zł) i gmina miejsko-wiejska Pisz (3 938 zł).

W 2018 r. powiaty grodzkie przeznaczyły na wydatki 1 896,3 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowiło 6 457 zł. Wydatki na 1 mieszkańca w Olsztynie wyniosły 7 372 zł, a w Elblągu 5 143 zł. Samorząd Olsztyna najwięcej przeznaczył na oświatę i wychowanie (30,4%), podobnie jak i Elbląga (33,1%).

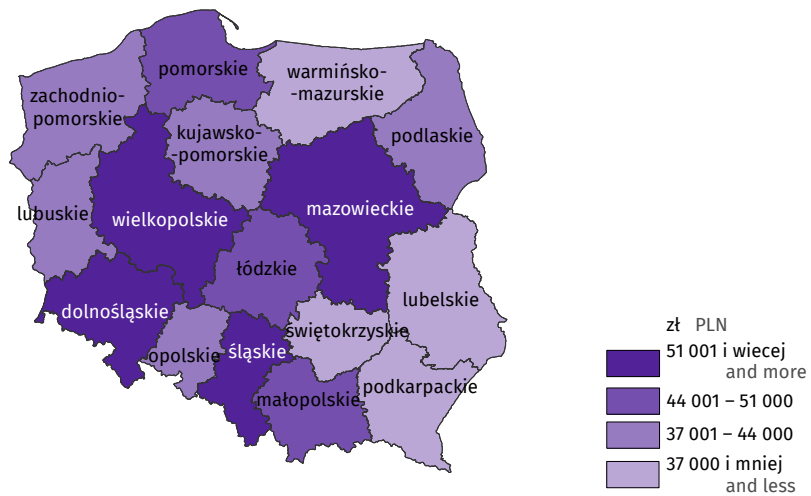
Powiaty ziemskie dysponowały środkami na wydatki w wysokości 1 444,6 mln zł ogółem, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca 1 270 zł. W strukturze wydatków według działów największym odsetkiem charakteryzował się dział oświata i wychowanie (28,8%) oraz transport i łączność (17,0%).

Samorząd województwa wydał w 2018 r. 612,7 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca były to środki w wysokości 428 zł. Najwięcej przeznaczono na transport i łączność (54,7%) oraz administrację publiczną (15,7%).

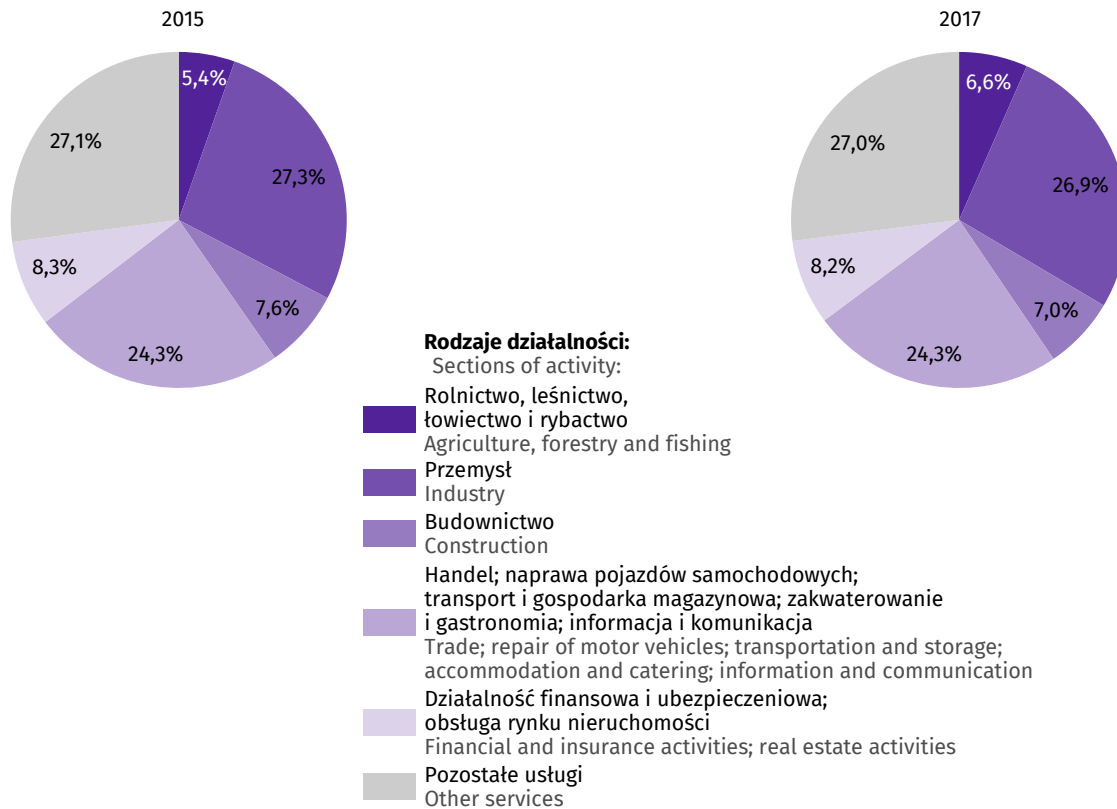
Łączne wydatki budżetów wszystkich rodzajów samorządów w warmińsko-mazurskim poniesione w 2018 r. były wyższe niż dochody o 395,1 mln zł i o 276 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Podobnie było we wszystkich rodzajach budżetów: w gminach różnica ta wyniosła odpowiednio 280,6 mln zł i 247 zł, w miastach na prawach powiatu 58,3 mln zł i 199 zł, w powiatach 13,7 mln zł i 12 zł oraz w województwie 42,4 mln zł i 30 zł.

W 2018 r. dochody i wydatki budżetu powiatów województwa warmińsko-mazurskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca były najwyższe w kraju. Pod względem wydatków na 1 mieszkańca budżety gmin uplasowały się na 6 miejscu w kraju, budżet województwa na 10, a budżety miast na prawach powiatów na 12. Zbliżona sytuacja wystąpiła także w latach 2016–2017.

Mapa 29. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) według województw w 2017 r.
 Map 29. Gross domestic product per capita (current prices) by voivodships in 2017

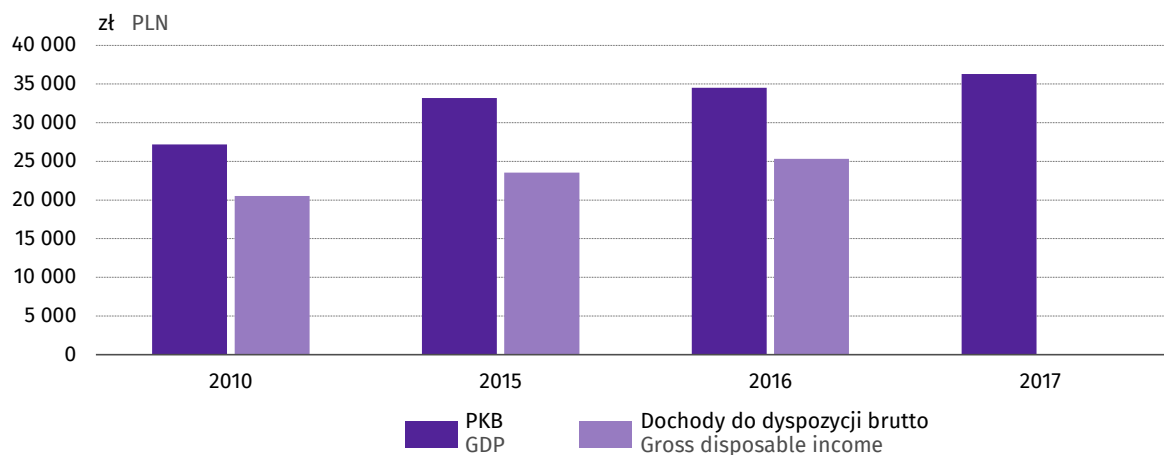

Wykres 38. Wartość dodana brutto według rodzajów działalności
 Chart 38. Gross value added by kind of activity

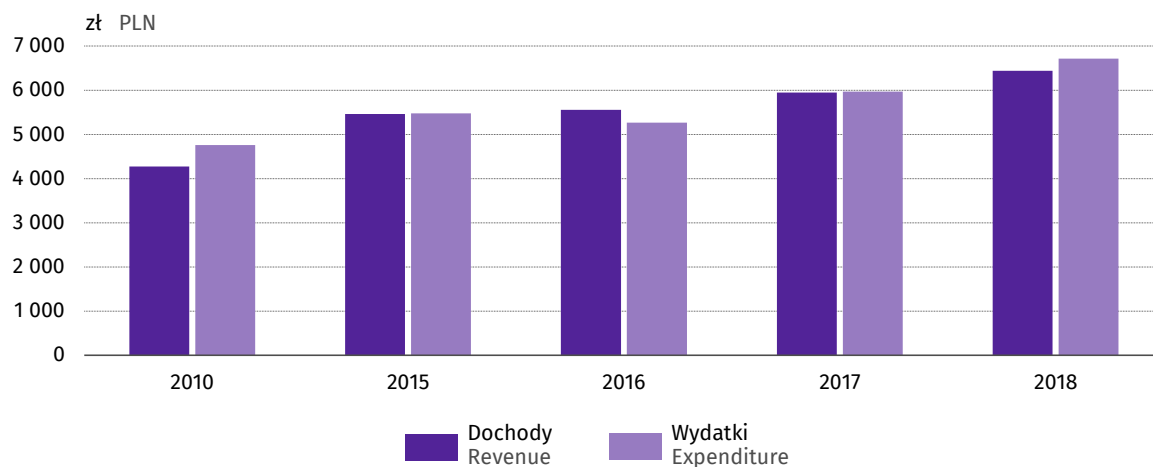
Wykres 39. Produkt krajowy brutto i dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (ceny bieżące)

Chart 39. Gross domestic product and gross disposable income of the households sector per capita (current prices)

Wykres 40. Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego ogółem na 1 mieszkańca

Chart 40. Revenue and expenditure of budgets of local government units per capita

Uwagi metodologiczne

Zakres danych

1. Dane zamieszczone w publikacji, jeśli nie zaznaczono inaczej, podano w każdorazowym podziale administracyjnym kraju. Informacje w podziale na miasta i wieś; przez „miasta” rozumie się gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich, przez „wieś” – gminy wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach miejsko-wiejskich.
2. Dane prezentowane są w układzie Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), opracowanej na podstawie Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS), obowiązującej w krajach Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) Nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 V 2003 r. (Dz. Urz. UE L 154 z 21 VI 2003 r.) z późniejszymi zmianami.
3. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885 z późn. zm.).
4. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tekście.
5. Do przeliczeń danych według liczby ludności, jeśli nie zaznaczono inaczej, przyjęto liczbę ludności według krajowej definicji zamieszkania, opracowaną metodą bilansową. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (na 1 tys. ludności itp.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.
6. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Objaśnienia podstawowych pojęć

1. Dane dotyczące **ludności** opracowano na podstawie:
 - a. bilansów stanu i struktury ludności zamieszkałej na terenie gminy. Bilanse ludności sporządza się dla okresów międzyspisowych w oparciu o wyniki ostatniego spisu powszechnego,
 - b. rejestrów Ministerstwa Cyfryzacji – o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały oraz czasowy,
 - c. sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego – o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach,
 - d. sprawozdawczości sądów – o prawomocnie orzeczonych rozwodach i separacjach.
2. Przez ludność **w wieku produkcyjnym** rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność **w wieku mobilnym**, tj. w wieku 18–44 lata **i niemobilnym**, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność **w wieku nieprodukcyjnym** rozumie się ludność **w wieku przedprodukcyjnym**, tj. 0–17 lat oraz ludność **w wieku poprodukcyjnym**, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.
3. Informacje o aktywności zawodowej opracowano na podstawie reprezentacyjnego „**Badania aktywności ekonomicznej ludności**” (**BAEL**), przeprowadzanego w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej.

Pracujący to osoby, które w badanym tygodniu wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód, albo pomagały (bez wynagrodzenia) w pracy w rodzinnym gospodarstwie rolnym lub innej rodzinnej działalności gospodarczej.

Bezrobotni to osoby, które nie pracowały i nie miały pracy, ale jej poszukiwały i były gotowe ją podjąć w ciągu dwóch tygodni następujących po tygodniu badanym. Do bezrobotnych zalicza się także osoby, które oczekiwały na rozpoczęcie pracy w okresie 3 miesięcy i były gotowe ją podjąć.

Bierni zawodowo to pozostałe osoby, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Współczynnik aktywności zawodowej oznacza udział aktywnych zawodowo danej kategorii w liczbie ludności danej kategorii. W niniejszej publikacji ten współczynnik jak i wskaźnik zatrudnienia prezentuje się dla ludności w wieku produkcyjnym, ze względu na bardzo małą liczbę aktywnej zawodowo młodzieży w wieku 15–17 lat oraz relatywnie niewielki odsetek pracujących w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

4. **Pracujący w gospodarce narodowej** to osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód. Do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek wraz z pomagającymi członkami ich rodzin, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolnej oraz duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.
5. Dane o **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy obowiązującą od 1 VI 2004 r. (jednolity tekst Dz. U. 2016, poz. 645, z późniejszymi zmianami), określane są jako bezrobotne.
6. Dane dotyczące **podmiotów gospodarki narodowej** wpisanych do rejestru REGON obejmują osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaklasyfikowane do poszczególnych sekcji PKD 2007 według przeważającego rodzaju działalności.
7. Podstawowym źródłem informacji o warunkach bytu ludności, tj. poziomie i strukturze dochodu rozporządzalnego, wydatków, spożycia, wyposażeniu gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania oraz zagrożeniu ubóstwem jest reprezentacyjne „**Badanie budżetów gospodarstw domowych**”.
8. Źródłem informacji o poziomie emerytur i rent są dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Kasy Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych.
9. **Świadczenia społeczne** obejmują główne świadczenia z ubezpieczeń społecznych oraz podstawowe formy pomocy socjalnej państwa – świadczenia wychowawcze; świadczenia rodzinne i świadczenia środowiskowej pomocy społecznej.
Dane o **świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej** opracowano na podstawie rocznego sprawozdania MRPiPS-03, a dane o korzystających – na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej, którego gestorem jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Sposób transformacji zbiorów Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz ich jakość szerzej opisano w uwagach metodycznych publikacji „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej”.
10. Dane dotyczące **ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej** od 2014 r., ze względu na zmianę metody szacowania, nie są w pełni porównywalne z danymi prezentowanymi w poprzednich edycjach publikacji.
11. Od 1 IX 2017 r. rozpoczęto **reformę systemu edukacji**, która docelowo wprowadza 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia oraz likwiduje gimnazja.
12. Dane w **ochronie zdrowia** podaje się łącznie z danymi o placówkach podległych resortom zdrowia, obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji; z wyłączeniem ochrony zdrowia w zakładach karnych.
13. Zgodnie z ustawą z dnia 4 II 2011 r. o **opiece nad dziećmi do lat 3** (tekst jednolity Dz. U. 2015 poz. 1217) opieka może być organizowana w formie żłobka, klubu dziecięcego, sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianię.

14. Dane dotyczące **wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej** prezentowane są zgodnie z ustawą z dnia 9 VI 2011 r. o wspieraniu rodziny oraz systemie pieczy zastępczej (jednolity tekst Dz. U. 2017 poz. 697).
15. Podstawę prawną gospodarki finansowej jednostek samorządu terytorialnego stanowiła ustawa o finansach publicznych z dnia 27 VIII 2009 r. (tekst jednolity Dz. U. 2017 poz. 2077) oraz ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z dnia 13 XI 2003 r. (tekst jednolity Dz. U. 2017 poz. 1453). Dane o dochodach i wydatkach budżetowych według rodzajów i działów opracowano zgodnie ze szczegółową klasyfikacją obowiązującą na mocy rozporządzeń Ministra Finansów z lat 2013–2017.

Rozszerzone wyjaśnienia dotyczące poszczególnych dziedzin statystyki Czytelnik znajdzie w publikacjach tematycznych oraz w serii wydawniczej „Metodologia badań statystycznych”.

Methodological notes

Scope of data

1. Data in the publication, unless otherwise indicated, are presented according to the administrative division of the country in a given period. Information divided into urban areas and rural areas; the term "urban areas" is understood as urban gminas and towns in urban-rural gminas, while the term "rural areas" is understood as rural gminas and rural areas in urban-rural gminas.
2. Data are presented in accordance with the Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes (NUTS), compiled on the basis of the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS) obligatory in the countries of the European Union according to the Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26th May 2003 (Official Journal of the EU L 154, 21st June 2003) with later amendments.
3. Data are presented according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community. PKD 2007 was introduced on 1st January 2008 by the decree of the Council of Ministers dated 24th December 2007 (Journal of Laws No. 251, item 1885) with later amendments.
4. Relative numbers (indices, percentages) are, as a rule, calculated on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in the text.
5. For the purpose of calculating data by population number, unless otherwise indicated, the population number according to the national definition of residence, compiled using the balance method, was adopted. When computing per capita data (per 1000 population, etc.) as of the end of a year, the population as of 31st December was adopted, whereas data describing the magnitude of a phenomenon within a year – as of 30th June.
6. Due to the rounding of data, in some cases sums of components may differ from the amount given in the item "total".

Definitions of basic terms

1. Data on **population** were compiled on the basis of:
 - a. the balances of the size and structure of the population in a gmina. Population balances are compiled for periods between censuses on the basis of the last census,
 - b. the registers of the Ministry of Digital Affairs – on internal and international migration of population for permanent and temporary residence,
 - c. documentation of Civil Status Offices – regarding registered marriages, births and deaths,
 - d. documentation of courts – regarding legally valid decisions in actions for separations and divorces.
2. The **working age** population refers to males aged 18–64 and females aged 18–59. In this category the age groups of **mobility** (i.e. 18–44) and **non-mobility** (i.e. 45–64 for males and 45–59 for females) are distinguished. The **non-working age population** is defined as the **pre-working age population**, i.e., 0–17 and the **post-working age population**, i.e., 65 and more for males and 60 and more for females.
3. Information on economic activity was compiled on the basis of the **Labour Force Survey (LFS)**, a sample survey conducted on a quarterly basis using the continuous observation method.

The **employed** are persons who, during the reference week, performed for at least 1 hour any work generating earnings or income, or assisted (without pay) in work on family agricultural farm or in conducting other family economic activity.

The **unemployed** are persons, who did not work and did not have a job, but were seeking work and were available for that work within two weeks after the reference week. The unemployed also include persons who were waiting to start work within 3 months and were ready to take it.

Economically inactive persons are persons who are not classified as employed or unemployed.

Activity rate means the share of the economically active persons of a given category in population of a given category. In the present publication, this rate as well as the employment rate are presented for the working age population, due to the very low number of economically active youth aged 15–17, and a relatively small percentage of the employed at post-working age.

The **employment rate** is calculated as the share of employed persons in the working age population.

4. The **employed in the national economy** are persons performing work providing earnings or income. The employed include: employees hired on the basis of an employment contract, employers and own account workers including contributing family workers, outworkers, agents, members of agricultural production cooperatives and clergy fulfilling priestly obligations.
5. Data regarding **registered unemployed persons** include persons who, in accordance with the Law dated 20th April 2004 on Promoting Employment and Labour Market Institutions, in force since 1st June 2004 (uniform text Journal of Laws 2016, item 645, with later amendments), are classified as unemployed.
6. Data concerning **entities of the national economy** entered in the REGON register include legal persons, organisational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity, classified into particular NACE Rev. 2 sections according to the predominant kind of activity.
7. The basic source of information regarding the living conditions of the population, i.e., the level and structure of available income, expenditures, consumption, the equipment of households with durable goods as well as risk of poverty is a representative **household budgets survey**.
8. The source of information on the level of retirement and other pensions are data of the Social Insurance Institution and the Agricultural Social Insurance Fund.
9. **Social benefits** include main social insurance benefits and basic forms of social welfare of the state – child raising benefits; family benefits and social assistance benefits.

Data on **social assistance benefits** were compiled on the basis of the MRPiPS-03 annual report, and data on beneficiaries – on the basis of the Central Collection of the National Monitoring System of Social Assistance, which is managed by the Ministry of Family, Labour and Social Policy. The method of transformation of the collections of the Ministry of Family, Labour and Social Policy and their quality is described in more detail in methodological notes of the publication “Beneficiaries of social assistance and family benefits”.

10. Data on the **population using the water supply and sewage system** since 2014, due to the change in the estimation method, are not fully comparable with data presented in previous editions of the publication.
11. The **reform of the education system** began on 1st September 2017, eventually implementing 8-year primary school, 4-year general secondary school, 5-year technical secondary school, 3-year stage I sectoral vocational school, 2-year stage II sectoral vocational school, and eliminating lower secondary schools.
12. Data concerning **health care** are given including health care facilities subordinated to the Ministry of Health, the Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration; excluding health care in prisons.
13. According to the Law on **childcare for children up to the age of 3** (uniform text Journal of Laws 2015 item 1217) care can be organized in the form of nurseries, children’s clubs, provided by day carer and nanny.

14. Data concerning **family support and foster care** are presented according to the Law on Family Support and Foster Care System, dated 9th June 2011 (uniform text Journal of Laws 2017 item 697).
15. The legal basis for the financial management of local government units was the Law on Public Finances dated 27th August 2009 (uniform text Journal of Laws 2017, item 2077) and the Law on Incomes of Local Government Units dated 13th November 2003 (uniform text Journal of Laws 2017 item 1453). Data concerning revenue and expenditure of the budget by types and divisions were compiled in accordance with the detailed classification in force on the basis of the decrees of the Minister of Finance in 2013–2017.

More detailed information pertaining to particular fields of statistics can be found in subject matter publications as well as in the publishing series “Statistical Research Methodology”.